

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра міського будівництва

**ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

на тему:

Містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих
пам'яток культурної спадщини

Гузєєв Артур Якович

Київ 2023 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра міського будівництва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____

„___” _____ 20__ року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих
пам'яток культурної спадщини

Виконав студент групи ЗМБГМ-22
Гузєєв Артур Якович
Спеціальність: 192 Будівництво та цивільна інженерія
Спеціалізація: Міське будівництво та господарство

Керівник Сингаївська О.І.
Доктор технічних наук, професор

Київ 2023 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: урбаністики та просторового планування

Кафедра: міського будівництва

Освітній рівень: магістр за ОПШ/ОНП

Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»

Спеціальність: 192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Спеціалізація: «Міське будівництво та господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

_____ року

З А В Д А Н Н Я

**ДО ВИКОНАННЯ АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Гузєєв Артур Якович

1. Тема роботи «Містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини» затверджена наказом ректора КНУБА № 1796/2 від «16» листопада 2022 року
2. Керівник роботи Сингаївська О.І., Д.т.н., професор
3. Строк подання студентом роботи до захисту 20.12.2023 року
4. Зміст пояснювальної записки за розділами:
  - Р. 1 Аналіз наукових напрацювань (предметного стану) з охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії).
  - Р. 2. Порівняльний аналіз будівельного та профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії).
  - Р. 3. Основні напрямки удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини(на прикладі Словенії та Німеччини).
  - Р. 4. Графічний матеріал за розділами
  - Р. 5. Висновки
  - Р. 6 Список літератури
7. Календарний план виконання роботи: а) наукова частина;
б) практична частина.

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Вступ	02.02.23
Розділ 1. Аналітичний частина	02.03.23
Розділ 2. Науково-дослідна частина	02.04.23
Розділ 3. Пропозиції щодо удосконалення	02.10.23
Розділ 4. Графічний матеріал	02.10.23
Розділ 5. Висновки	02.11.23
Розділ 6. Список літератури	02.02.23
Остаточне оформлення роботи	02.12.23
Направлення роботи на рецензування, перевірку на плагіат	14.12.23
Попередній захист роботи на кафедрі	04.12.23

8. Консультанти розділів атестаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірив	
		дата	підпис
Розділ 1.			
Розділ 2.			
Розділ 3.			
Розділ 4.			
Розділ 5			

9. Дата видачі завдання _____

Зав. кафедри

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Студент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ (summary)		ПІБ	
до атестаційної випускної роботи студента:		Гузєєв Артур Якович	
Назва ВНЗ	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема	Містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини (на прикладі Словенії та Німеччини)		
Освітній ступень	Магістр за освітньо-професійною програмою навчання		
Факультет	Урбаністики та просторового планування		
Кафедра	Кафедра міського будівництва		
Спеціальність	192 Будівництво та цивільна інженерія		
Спеціалізація /група	Міське будівництво та господарство / ЗМБГМ-22		
Керівник	Сингаївська О.І., Д.т.н., професор		
Обсяг роботи:	пояснювальна записка, стор.	розділів	Графічний матеріал
	116	6	8 рисунків, 3 інф. моделі 4 таблиці.
Розділ 1 Аналітична частина	<p>Перший розділ «Розділ 1. Аналіз наукових напрацювань (предметного стану) з охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії)», складається з двох підрозділів 1.1, 1.2 та завершується висновками по даному розділу. У розділі представлено результати розгляду автором аналіз теоретичних та практичних аспектів визначення меж зон охорони культурної спадщини. Аналіз предметного стану з охорони культурної спадщини дозволяє ретельно розглянути наукові теоретичні висновки та практичні напрацювання з даної тематики для подальшого обґрунтування актуальності обраної теми та необхідності дослідження визначення зон охорони культурної спадщини. «Підрозділ 1.1 Аналіз теоретичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії)» об'єднав в собі аналітику та огляд теоретичних напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини у Україні, Німеччині та Словенії. У «підрозділі 1.2 Аналіз практичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії)» розглянута практична складова з визначення меж зон охорони</p>		

	культурної спадщини що наразі існує у Україні, Німеччині та Словенії.
Розділ 2 Науково-дослідна частина	<p>Другий розділ «Розділ 2 Порівняльний аналіз будівельного та профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії)» складається з двох підрозділів 2.1, 2.2. та завершується висновками по даному розділу. У розділі проведено порівняльний аналіз будівельного та профільного законодавства, спрямованого на охорону культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу, зокрема на прикладі Німеччини та Словенії. Аналізується законодавча база, спільні та відмінні риси для визначення тенденцій та можливостей удосконалення системи охорони культурної спадщини в Україні. Підрозділ 2.1 "Порівняльний аналіз будівельного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу (на прикладі Німеччини та Словенії)" включає детальний аналіз будівельного законодавства, спрямованого на охорону культурної спадщини в Україні, а також порівняння з аналогічними законами в Німеччині та Словенії. Дослідження виявляє спільні та відмінні риси законодавства, щоб надати узагальнене уявлення про регулювання в цій області в зазначених країнах. Підрозділ 2.2 "Порівняльний аналіз профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу (на прикладі Німеччини та Словенії)" зосереджується на детальному аналізі профільного законодавства, спрямованого на охорону культурної спадщини в Україні, Німеччині та Словенії. Розділ надає висновки про спільні та відмінні риси профільних законів кожної країни, щоб визначити основні положення та підходи до регулювання охорони культурної спадщини в зазначених країнах Європейського союзу.</p>
Розділ 3 Пропозиції щодо удосконалення	<p>Третій розділ «Розділ 3. Основні напрямки удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини(на прикладі Словенії та Німеччини)» складається з двох підрозділів 3.1, 3.2. та завершується висновками по даному розділу. Розділ 3 присвячений огляду пропозицій щодо поліпшення та оновлення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Словенії та Німеччині. В розділі висвітлені пропозиції та основні напрямки удосконалення цих інструментів з метою забезпечення ефективної та збалансованої охорони культурної спадщини в Україні. У підрозділі 3.1 надається докладний опис удосконалення інструментів для визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток. Основний акцент робиться на пропозиціях щодо оновлення та актуалізації інфологічної моделі, спрямованих на підвищення ефективності та точності визначення меж охоронних зон</p>

	<p>культурної спадщини. У підрозділі 3.2 розглядаються пропозиції щодо визначення меж зон охорони культурної спадщини та їх пов'язаність із системою геоінформацій. Основний фокус зосереджений на використанні технологій географічних інформаційних систем для точного визначення та ефективного управління зонами охорони об'єктів культурної спадщини, забезпечуючи їхнє збереження та врахування у процесах планування та розвитку.</p>
Розділ 4 Графічний матеріал	Четвертий розділ Графічний матеріал містить 8 рисунків, 4 таблиці та 3 блоки інфологічної моделі
Розділ 5 Висновки	<p>У висновках зазначено наступне про вперше виконано порівняльний аналіз предметної області діючої законодавчої, нормативної і наукової бази в частині визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Україні, в Німеччині та Словенії; доповнено інфологічну модель нерухомих пам'яток; доповнено схему елементів та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Охоронний статус», відомостями про: пам'ятки національного значення, що мали значний вплив на розвиток культури країни; безпосередньо пов'язані з історичними подіями, репрезентують шедевр творчого генія; витворами зниклої цивілізації відповідно визначено структуру первинних елементів об'єктів містобудівної діяльності; розширено відомості про пам'ятки місцевого вперше об'єкти містобудівної діяльності: пов'язані з історичними подіями певного населеного пункту, є культурною спадщиною національної меншини; зони охорони пам'ятки у межах певного населеного пункту та за межами населених пунктів запропоновано поєднання інфологічної моделі нерухомих пам'яток з географічними інформаційними системами для визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини.</p>
Розділ 6 Список літератури	Список літератури у роботі використано 45 першоджерел
<p>Ключові слова: культурна спадщина; архітектурна спадщина, охорона, кадастр пам'яток; бази даних; межі зони ; структура елементів.</p> <p>Keywords: cultural heritage; architectural heritage, protection, cadaster of monuments; databases; zone boundaries; structure of elements.</p>	

Зміст.....	8
Вступ.....	9
Розділ 1. Аналітичний частина. Аналіз наукових напрацювань (предметного стану) з охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії).....	12
1.1 Аналіз теоретичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії).....	12
1.2. Аналіз практичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії).....	25
Розділ 2. Науково-дослідна частина. Порівняльний аналіз будівельного та профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії).....	44
2.1. Порівняльний аналіз будівельного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу (на прикладі Німеччини та Словенії).....	44
2.2 Порівняльний аналіз профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу (на прикладі Німеччини та Словенії).....	56
Розділ 3. Основні напрямки удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини(на прикладі Словенії та Німеччини).....	73
3.1 Опис удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток.....	73
3.2 Визначення меж зон охорони культурної спадщини та їх пов'язаність інформаційною системою.....	83
Розділ 4. Графічний матеріал.....	92
Розділ 5. Висновки.....	104
Розділ 6. Список літератури.....	110

Вступ

Правова охорона культурної спадщини має власну національну традицію, але вона також є частиною світової проблеми, тому вона відображається у міжнародному праві. Однак, для досягнення ефективної охорони культурної спадщини, держава повинна відбирати найкращі світові практики та враховувати власні історичні умови та традиції.

Прикро чути, що об'єкти культурної спадщини в Україні опинилися перед загрозою занедбання, знищення та продажу. Це часто відбувається через відсутність належного контролю та виконання законів про збереження спадщини та містобудування. Для державних установ та інших відповідних організацій важливо вжити необхідних заходів для захисту цих об'єктів культурної спадщини, оскільки вони відіграють вирішальну роль у збереженні історії, культури та самобутності країни.

Збереження культурної спадщини в умовах збройного конфлікту і окупації є важливим питанням. Важливо виробляти правові механізми, які дозволять захистити культурну спадщину в таких умовах, враховуючи практику інших держав та в тісній співпраці з міжнародними пам'яткоохоронними організаціями.

Внесення національних пам'яток до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО не тільки відображає високий рівень захисту та охорони культурної спадщини, але й призводить до підвищення відомості про українську культуру та історію у світі. Крім того, це може привести до підвищення туристичного розвитку в Україні, оскільки люди будуть мати більше цікавості в відвідуванні унікальних місць. Це є важливим кроком у забезпечення охорони культурної спадщини в Україні.

Реорганізація Міністерства культури та інформаційної політики України та створення нових центральних органів виконавчої влади – Державної служби охорони культурної спадщини України та Державної інспекції культурної спадщини України – вимагає створення чітких правових механізмів, які будуть регулювати розподіл повноважень між цими органами. Також необхідно

забезпечити координацію співпраці у трикутнику: міністерство–служба–інспекція, щоб всі їх дії були зрозумілі та ефективні.

Мета дипломної роботи

Метою дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та практичне висвітлення містобудівних та правових аспектів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Україні, на прикладі вивчення практик Німеччини та Словенії. Робота спрямована на виявлення особливостей та ефективних підходів у цих країнах, а також на адаптацію цих знань для вдосконалення підходів в Україні.

Об'єкт дослідження

Об'єктом дослідження є зони охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Україні, Німеччині та Словенії, які підлягають охороні та збереженню. Дослідження спрямоване на розуміння та вивчення історії дослідження цих об'єктів, визначення їхнього місця в містобудівному просторі, а також оцінку впливу правових норм та регулювань на процес визначення меж зон їх охорони.

Предмет дослідження

Предметом дослідження є містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Україні, Німеччині та Словенії. Дослідження охоплює аналіз містобудівних аспектів, які враховуються при визначенні зон охорони, а також розгляд правових аспектів, які регулюють цей процес в Україні, Німеччині та Словенії.

Таким чином, дипломна робота має на меті дослідити взаємодію між містобудівною діяльністю та правовими аспектами в охороні культурної спадщини, зосереджуючись на визначенні меж зон охорони та їх впливі на управління та розвиток об'єктів культурної спадщини в Україні, в Німеччині та Словенії.

Актуальність теми

Обрана тема "Містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини" є актуальною та важливою в контексті сучасного розвитку міст та будівництва. Збереження культурної спадщини стає викликом у сучасному світі, де темпи розвитку можуть призвести до втрати цінних об'єктів. Розуміння містобудівних та правових аспектів визначення зон охорони є ключовим для ефективного збереження цих цінностей та вирішення конфліктів між розвитком та збереженням. Правове регулювання, що стосується охорони культурної спадщини, постійно змінюється, і його оцінка є важливою для розробки стратегій визначення меж зон охорони.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду, зокрема в Німеччині та Словенії, може надати цінних висновків та підходів для адаптації в Україні. Зрозуміння цих аспектів сприятиме сталому розвитку міст та збереженню культурної спадщини для наступних поколінь.

Робота має зв'язок із попередніми та сучасними дослідженнями таких науковців як Дьомін Н.М., Сингаївська О.І., Усенко О. В., Міщенко О.Д., Козак С.А., Денисенко Г.Г., Івакін Г.Ю., Катаргіна Т.І., Ковпаненко Н.Г., Скрипник П.І., Тимофієнко В.І., Титова О.М., Федорова Л.Д., Н. І. Кудерська та інші. Наведений перелік охоплює лише найбільш значущі роботи, які стосуються проблем, що розглядаються.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження. На основі цього досягнуто певних результатів, що характеризуються науковою новизною.

Розділ 1 Аналітична частина. Аналіз наукових напрацювань (предметного стану) з охорони культурної спадщини

1.1 Аналіз теоретичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини

Протягом останніх кількох років український уряд активно виконує заходи з метою зміцнення відповідальності за порушення культурної спадщини та поліпшення механізмів її правової охорони. Наприклад, починаючи з 2018 року, в Україні реалізується «Концепція державної політики щодо реформування сфери збереження нерухомої культурної спадщини, яка визнає цю спадщину як надзвичайно цінний духовний, економічний і соціальний капітал з багатовіковою історією[16]». Також, для забезпечення рівного доступу до культурної спадщини та її доступності громадянам, був розроблений прототип електронного інформаційного ресурсу для культурної спадщини у 2019 році. В цей же період була представлена електронна публічна частина Державного реєстру нерухомих пам'яток.

«Аналіз сучасного правового забезпечення планування використання та охорони земель в Україні виявив два його основні недоліки: змістовний («подвоєння» планувальної документації шляхом перетину містобудівної та землевпорядної документацій) та інструментальний (використання різних правових засобів до планування територій у населених пунктах та за їх межами, що призводить до дисбалансу територіального розвитку та негативно відображається на стані містобудівного освоєння територій)[19]».

У кінці 1960-х років розпочалося формування методики історико-містобудівних і пам'яткоохоронних досліджень населених місць в Україні. «Процес цей був початково здійснений спільно Київським Науково-дослідним інститутом містобудування (КиївНДІПмістобудування) та фахівцями

Київського Науково-дослідного інституту теорії і історії архітектури (КиївНДІТІ). КиївНДІТІ містобудування розробив і видав у 1971 р. схвалену Держбудом УРСР методичку щодо складання проектів планування міст України з історико-архітектурними заповідниками і комплексами пам'яток архітектури. Тут було узагальнено досвід науково-проектних робіт по Луцьку, Києву, Чернігову, Ромнах, Львову, Полтаві, деяких інших містах, але головно — по Кам'янцю-Подільському. Це — один із найперших методичних документів, у якому було чітко вказано, що наявність у містах архітектурної та містобудівної спадщини висуває особливі вимоги до складання проектів розпланування та забудови таких міст[37]».

Ці дослідження сприяли систематизації та удосконаленню підходів до охорони пам'яток архітектури і історико-архітектурних комплексів в Україні. Вони забезпечували науковий підхід до визначення зон охорони та встановлення заходів з їх збереження.

Враховуючи міжнародні зобов'язання, прийняті Україною, а також «положення статті 54 Конституції України, держава зобов'язана забезпечувати збереження об'єктів, що мають культурну цінність[13]».

Збереження культурної спадщини впливає на формування національного менталітету, утверджує спадкоємність вічних цінностей та традицій, і створює основу для сталого розвитку суспільства. Збереження та розширення культурної спадщини, яку ми успадкували від попередніх поколінь, є запорукою піднесення української культури та духовного розвитку суспільства, проникнутого патріотизмом і любов'ю до України. Кожен об'єкт культурної спадщини є унікальним, а його втрата є непоправним збідненням для цієї спадщини та всього народу. Кожна країна, на території якої знаходяться об'єкти культурної спадщини, повинна зберігати цю частину спадщини людства і забезпечити її передачу майбутнім поколінням.

Чинне на сьогодні законодавство України у сфері охорони культурної спадщини є досить розгалуженим та загалом відповідає світовим тенденціям законодавчого забезпечення охорони й примноження культурного надбання.

«Водночас загальною проблемою національного законодавства є низький рівень його виконання, що, серед іншого, негативно відбивається на збереженні культурної спадщини. Крім того, ряд законодавчих положень щодо захисту культурної спадщини потребують удосконалення[31]».

Протягом багатомісячної історії українського народу виникла унікальна культура, яка є частиною всесвітнього культурного надбання. Однак, недостатній стан зовнішнього інформаційного середовища, зокрема архівів підприємств, надмірна розпорошеність інформації в незліченних документах, а також відсутність необхідних і достатніх даних, що характеризують об'єкти, та безлад у розподілі цих даних у розпорядників інформації перешкоджають їх використанню не лише для наукових досліджень, а й для адміністративно-службового контролю стану та процесів збереження культурної спадщини.

Сьогодні в умовах урбанізації та стрімкого розвитку міст проблеми охорони культурної спадщини, збереження історичного середовища міста набувають все більшої ваги. З метою унормування цих питань вдосконалюється нормативна база у сфері охорони культурної спадщини.

«У розвитку міжнародного зусилля з охорони культурної спадщини важливу роль відіграють такі міжнародні організації, як ЮНЕСКО, Міжнародна Рада музеїв (ICOM), Міжнародна Рада пам'яток та історичних місць (ICOMOS), Міжнародний центр вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей (ICCROM), Рада Європи та інші. Держави-члени Ради Європи прийняли ряд конвенцій, серед яких особливе місце посідає Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини [12]», в якій наголошується, «що зобов'язання забезпечувати виявлення, охорону, збереження, популяризацію й передачу майбутнім поколінням культурної і природної спадщини, яка перебуває на її території, покладається насамперед на неї[12]». У 1988 році Україна також приєдналася до «Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини[12]». Міжнародна спільнота розуміє важливість традиційної архітектурної спадщини кожної нації як носія багаторічного досвіду, який набув значення національних

архітектурно-будівельних традицій з плином часу. У процесі забезпечення охорони пам'яток архітектури і містобудування велике значення мають законодавчі заходи, уніфікована термінологія, яка використовується у юридичному контексті, а також інформація, що міститься в містобудівному кадастрі. Ці елементи виконують важливу роль у систематизації та регулюванні діяльності з охорони і збереження цінних архітектурних об'єктів. Законодавство забезпечує правову базу для встановлення норм, процедур та вимог, пов'язаних з охороною пам'яток, а єдина термінологія сприяє узгодженню та однозначному розумінню понять і термінів, що використовуються в цій сфері. Крім того, містобудівний кадастр містить важливу інформацію про об'єкти культурної спадщини, їх стан, власників та режими використання, що сприяє ефективному управлінню та моніторингу цих об'єктів.

«Н. І. Кудерська у своїх працях справедливо зауважує, що в законодавстві багатьох країн існує розмежування понять «охорона» та «збереження» щодо об'єктів культурної спадщини, наводячи для прикладу Польщу, де «охорона визначних пам'яток» є предметом діяльності органів публічної адміністрації, а «збереження» – власників або користувачів визначних пам'яток. Натомість в Україні законодавство передбачає лише «охорону», а «збереження» використовується як частина діяльності щодо охорони об'єктів[38]».

Проте стверджувати, що українське законодавство не оновлюється не «можливо. Зокрема, планується внесення змін до базового Закону України «Про охорону культурної спадщини»[8]», які законодавчо закріплять охоронний статус території об'єктів, внесених до Списку всесвітньої спадщини та їх буферних зон, унормовують управління цими об'єктами та процедуру внесення до Списку всесвітньої спадщини[33]».

Здійснюються постійні спроби систематично узагальнити основні проблеми, пов'язані з пам'яткознавством і пам'яткоохоронною справою, з метою їх подальшого аналізу і вирішення. Цей підхід дозволяє зробити огляд

суттєвих питань, які виникають у цих галузях, і зосередитися на найважливіших аспектах. Систематизація проблем допомагає зрозуміти їх зв'язок між собою, виявити основні причини та наслідки, а також розробити стратегії і заходи щодо їх вирішення. Такий підхід сприяє налагодженню ефективної пам'яткоохоронної політики та покращенню роботи в цій сфері. «Наприклад однією із вагомих доробок останніх років є випуск у 2012 р. колективної монографії «Основи пам'яткознавства», де було зроблено спробу в систематизованому вигляді викласти основні проблеми пам'яткознавства та пам'яткоохоронної справи[37]».

Культурна спадщина має великий історичний, культурний і архітектурний цінності, які втілюють традиції, мистецтво і культурну ідентичність народу. Вона є свідченням минулих епох і джерелом нашої спадкоємності. Відновлення, збереження та використання цих об'єктів сприяє збереженню і примноженню культурних цінностей, а також сприяє розвитку мистецтва, науки та освіти.

Об'єкти архітектурної та містобудівної спадщини відіграють важливу соціальну роль, бути втіленням багатовікової історії українського народу. Вони є не тільки фізичними структурами, але й хранителями його духовної та матеріальної культури і традицій. Ці об'єкти значно впливають на соціально-духовну атмосферу сучасного суспільства. Перш за все, вони є основою для історичного та наукового дослідження минулого. Вони допомагають нам краще розуміти життя народу, його історичне минуле і сприяють всебічному осмисленню його життя. Крім того, ці об'єкти сприяють вихованню моральних і патріотичних почуттів серед громадян, сприяють формуванню національної самосвідомості. Вони загалом сприяють розвитку культури, освіти, науки та мистецтва.

Таким чином, об'єкти архітектурної та містобудівної спадщини виконують важливі функції в суспільстві, включаючи збереження історичної пам'яті, наукове дослідження, патріотичне виховання та розвиток культури.

Вони є невід'ємною частиною національної ідентичності та сприяють підтримці та розвитку культурного багатства країни.

Крім того, туризм, пов'язаний з культурною спадщиною, створює робочі місця, сприяє розвитку малого та середнього підприємництва, різних секторів послуг та інфраструктури, а також сприяє зростанню доходів держави через туристичні витрати. Він також сприяє зміцненню міжнародного співробітництва, культурному обміну та взаєморозумінню між країнами.

Тому збереження та розвиток культурної спадщини, пам'яток архітектури та містобудування має важливе значення для країни, сприяючи не лише збереженню культурної ідентичності, але і економічному просуванню та розвитку суспільства.

Культурна спадщина, зокрема пам'ятки архітектури та містобудування, мають великий соціально-економічний потенціал для держави і є важливим фактором розвитку туристичної галузі в країні. Ці об'єкти привертають увагу туристів з усього світу, створюючи можливості для розвитку туризму і гостинності, залучення інвестицій та створення робочих місць.

Але, щоб скористатися цим потенціалом, необхідно передусім забезпечити належну охорону пам'яток. Тож, порушивши соціальні питання охорони об'єктів культурної спадщини, маємо уточнити суть самого поняття "охорона". «Часто вживаний термін "охорона" іноді заміщається терміном "збереження", хоча в офіційних документах здебільшого вживається саме "охорона". Проте значення його сприймається не завжди адекватно. Тому варто уточнити його зміст, з огляду на сучасне розуміння всього комплексу заходів, що стосуються забезпечення, збереження й утримання об'єктів культурної спадщини[28]».

Пам'ятки архітектури і містобудування відіграють ключову роль у формуванні національної культурної спадщини. Вони інтегрують у собі багатосаровий спектр історично-культурних надбань і визначають унікальний архітектурно-мистецький образ історичних міст і сільських поселень. «Хоча національно-культурні надбання України мають свою

самобутність, вони є невід'ємною частиною світової культурної спадщини, що привертає інтерес міжнародної спільноти і туристів[39]».

Охорона культурної спадщини як система публічно-правових заходів дійсно має на меті виявлення, облік, відновлення, утримання та використання об'єктів культурної спадщини з метою їх збереження та примноження історичного надбання. Правові аспекти грають важливу роль у регулюванні цих процесів і забезпеченні ефективної охорони культурної спадщини.

Правові норми і акти визначають правову базу для охорони культурної спадщини, встановлюють процедури виявлення, обліку і реєстрації об'єктів, а також норми для їх відновлення, реставрації та утримання. Вони також визначають права і обов'язки держави, суб'єктів культурної спадщини та громадян у контексті охорони спадщини.

Міжнародні дослідники звертають увагу на правові аспекти охорони культурної спадщини, оскільки вони визнають, що ефективна система правового регулювання є важливим фактором для забезпечення збереження та розвитку спадщини. Вивчення законодавства, міжнародних конвенцій і політичних зобов'язань сприяє розумінню найкращих практик та створенню надійних механізмів охорони.

Таким чином, правові аспекти охорони культурної спадщини є необхідною складовою цього процесу, а їх вивчення та використання допомагає забезпечити ефективну охорону і збереження цінного культурного надбання для майбутніх поколінь. Запобігання втраті і збереження культурної спадщини передбачає систему правових заходів, які охоплюють виявлення, реєстрацію, відновлення, утримання та використання об'єктів культурної спадщини. Ці заходи спрямовані на збереження і примноження історичного надбання та мають прямий зв'язок з правовими аспектами цих процесів.

У першу чергу, «основний масив робіт у сфері охорони культурної спадщини стосується міжнародно-правового напрямку, науково-практичного осмислення й критичного аналізу міжнародних конвенцій та іншого інструментарію[21]».

В Німеччині сформульовано більш розгорнуте визначення пам'яток, яке відображає їх значення та призначення. Згідно з цим визначенням, всі нерухомі і рухомі об'єкти, що походять з певного культурного періоду і є характерними свідками свого часу, мають особливе значення для розуміння мистецтва, художньої промисловості, їх історичного контексту, а також для збереження історичних спогадів про важливі події, що мають значення для історичних досліджень загалом. Ці об'єкти вважаються пам'ятками в рамках законодавства та підлягають охороні та захисту з боку держави. В Німеччині застосовувалось більш розгорнуте формулювання: «Всі нерухомі і рухомі предмети, котрі походять від закінченого культурного періоду і як характерні свідки часу свого виникнення мають особливе значення для розуміння мистецтва і художньої промисловості та її історичного виникнення, для знання старовини і для історичного дослідження взагалі, а також для збереження історичних спогадів про події, що мають видатний історичний інтерес — суть пам'ятки в змісті цього закону і підлягають піклуванню держави»[44]». Таке широке формулювання визначає, що пам'ятки не обмежуються лише архітектурними спорудами, але включають різноманітні об'єкти, такі як предмети мистецтва, художня промисловість, археологічні розкопки та інші матеріальні свідчення минулих епох. Це підкреслює значення збереження і дослідження культурної спадщини для розуміння історії і культури та збереження культурної пам'яті. Законодавство країни є важливим інструментом для розуміння суспільством значення пам'яток архітектури. Це стає очевидним при аналізі правових актів багатьох європейських країн.

Слід зауважити, кожна територія може бути визнана ландшафтним об'єктом культурної спадщини. Ландшафтні об'єкти культурної спадщини визначаються на підставі їх особливої цінності, пов'язаної з культурними, історичними, археологічними або естетичними аспектами. Це можуть бути природні або створені людиною ландшафти, які мають значення для розуміння культурної спадщини та сприяють збереженню культурної пам'яті. Процес визначення ландшафтних об'єктів культурної спадщини зазвичай передбачає

комплексний аналіз і оцінку їх історичного, культурного та екологічного значення.

Необхідно враховувати такі фактори, як зв'язок об'єкту з культурними традиціями, його естетичні якості, роль у формуванні ідентичності та сприяння розвитку туризму. Так, наприклад, при розробці історико-архітектурного опорного плану м. Переяслава автором було досліджено ландшафтні особливості території міста. В ході досліджень були зроблені висновки, що для збереження характерних властивостей міського ландшафту, композиційно-видових особливостей і панорамних характеристик історичної частини міста доцільно і достатньо встановити зону охоронюваного ландшафту.

Однак, визнання території ландшафтним об'єктом культурної спадщини залежить від національного та регіонального законодавства кожної країни. «Критерії визначення та включення об'єктів в цей статус можуть варіюватись, і рішення про визнання приймається компетентними органами з охорони культурної спадщини на підставі відповідних критеріїв та процедур[32]».

Таким чином, пам'ятки ландшафту (культурні ландшафти) – це вияв територіального підходу збереження культурної спадщини в її різноманітті.

Вони дають можливість комплексного збереження територій, цілісності середовища, архітектурно-містобудівної, природно-ландшафтною та композиційно-художньої взаємодії різних пам'яток. Вони є важливою складовою загального масиву культурної спадщини і можуть включати в себе окремі об'єкти культурної спадщини всіх видів та типів.

З наведеного вище можемо бачити, що термін «ландшафтні об'єкти культурної спадщини», хоч і набув правового статусу, але потребує подальшого методичного забезпечення[36]».

Розглядаючи культурні ландшафти як історичні території з історичною цінністю, ми відзначаємо, що містобудівні утворення, історичні місцевості та паркові території є важливими компонентами, які формують ці культурні ландшафти. «Вони втілюють архітектурні та містобудівні елементи,

відображають історичні події та особливості конкретного регіону[35]». Ці компоненти доповнюють та збагачують культурні ландшафти, надають їм особливий характер і контекст, який важливий для їх збереження та розуміння історичного значення.

Виявлення та збереження ландшафтних об'єктів культурної спадщини є важливим аспектом збереження традиційного характеру середовища, історичних панорам та зон формування видів. Відтак нагальною залишається проблема завершення кодифікації понятійного апарату для ландшафтних об'єктів культурної спадщини, удосконалення методів визначення цінних історичних ландшафтних територій.

Збереження та забезпечення ефективного використання таких об'єктів вимагає «комплексних досліджень та композиційно-видового аналізу для визначення режимів, які б забезпечували їх культурну цінність, автентичність та цілісність[30]».

На даний час в українській пам'яткоохоронній практиці існує два методи збереження історичних ландшафтів:

I. Визначення зони або зон охоронюваного ландшафту історичного населеного місця (історичне населене місце – населене місце, яке зберегло повністю або частково історичний ареал і занесене до Списку історичних населених місць України ;

II. Взяття на державний облік конкретного ландшафту як ландшафтного об'єкта культурної спадщини.

Робота з культурними ландшафтами потребує методичного забезпечення, яке ще треба створити. «Найважливішими методичними проблемами, невирішеними дотепер, є:

1. диференціація територій великих за площею і неоднорідних за характером середовища ландшафтних об'єктів культурної спадщини;
2. точне й вичерпне визначення предмета охорони об'єкта в цілому та з диференціацією на окремих неоднорідних ділянках середовища;

3. зонування територій великих за площею і неоднорідних за характером середовища ландшафтних об'єктів культурної спадщини з визначенням режимів використання територій, які б забезпечували надійне збереження предмета охорони цього виду пам'яток[36]».

Охорона культурної спадщини – це система публічно-правових заходів, спрямованих на виявлення, облік, відновлення, утримування та використання об'єктів культурної спадщини, які застосовуються з метою збереження та примноження історичного надбання. Об'єкти культурної спадщини класифіковано за змістовними параметрами та за типологічними ознаками носіїв культурно-історичної інформації.

До першої групи належать об'єкти:

1. державного устрою та суспільно-економічного ладу;
2. громадсько-політичного життя, соціальних і визвольних рухів;
3. воєнної та військової історії;
4. виробництва і техніки;
5. науки, освіти, культури;
6. релігійного і церковного життя.

До другої групи віднесено:

1. будинки (будівлі) адміністративного, громадсько-політичного, військового, наукового, культурно-освітнього, релігійного, житлового й іншого призначень;
2. інженерно-технічні й виробничі споруди;
3. об'єкти природи (наприклад, дерева, посаджені видатними особами);
4. печери, каменоломні, де переховувалися повстанці, підпільники);
5. пам'ятні місця «(локалізовані території природних й антропогенних
6. ландшафтів, містобудівних утворень – вулиць, площ);
7. поховання[18]».

Серед негативних чинників, які перешкоджають подальшому розвитку процесів управління охороною культурної спадщини варто виокремити такі:

Відсутність цілісної системи державного управління та спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони культурної спадщини, неефективна державна регіональна політика. Вагомою причиною є недостатній рівень усвідомлення органами, що здійснюють регулювання у сфері охорони культурної спадщини, ролі та значення створення, збереження, охорони, використання та популяризації національного культурного надбання для соціально-економічного розвитку країни. Головною проблемою в структурі управління є розподіл координуючих функцій між багатьма міністерствами та відомствами.

Незадовільне фінансове забезпечення збереження та розвитку історико-культурного потенціалу. Це, перш за все, недостатнє бюджетне фінансування на ремонтно-реставраційні роботи, поповнення музейних фондів заповідників, технічне переобладнання, охорону заповідних об'єктів, недосконалий механізм розподілу коштів та повільні темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази об'єктів культурної спадщини.

Розгалуженість нормативної бази не створює чіткого законодавчого та нормативно-правового поля у сфері охорони спадщини і потребує вдосконалення. Зокрема відсутній правовий механізм бюджетної підтримки громадських організацій, чинне законодавство недостатньо стимулює розвиток меценатства і благодійництва у сфері культури.

Недостатній контроль з боку органів влади за порушенням пам'яткоохоронного законодавства. Наглядові та дозвільні функції у сфері охорони культурної спадщини нерідко дублюють або перебирають на себе органи, що не мають таких повноважень за законом – зазвичай це двійники, створені місцевою владою. Відсутність належного контролю за виконанням власниками, уповноваженими ними органами, користувачами зобов'язань щодо утримання пам'яток у належному стані призводить до їх руйнації та втрати.

Недосконала система обліку, незадовільні темпи проведення діагностики, паспортизації та інвентаризації об'єктів культурної спадщини заважає розробці системи якісного надання історико-культурних послуг.

Нескоординованість дій співпраці державних і громадських інституцій суттєво впливає на розвиток системи управління охороною спадщини.

Неефективна пропаганда національної спадщини та недостатнє її використання для розвитку культурного туризму тощо.

Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства «пам'яткоохоронна справа вимагає постійної оптимізації, стимулювання, значного якісного поліпшення й уваги[31]». Інформаційні системи відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини, включаючи пам'ятки архітектури. Наведемо кілька причин, чому інформаційні системи є важливими:

Збір і облік даних: Інформаційні системи дозволяють збирати та обліковувати дані про пам'ятки архітектури, включаючи їх характеристики, стан збереження, історичну значимість тощо. Це дозволяє створити повну базу даних, яка допомагає управляти та планувати дії з охорони та збереження.

Захист та безпека: Інформаційні системи дозволяють забезпечити захист та безпеку даних про культурну спадщину. Вони можуть включати механізми резервного копіювання, шифрування та контролю доступу, що допомагають уникнути втрати чи пошкодження цінної інформації.

Доступ та обмін інформацією: Інформаційні системи дозволяють забезпечити доступ до даних про культурну спадщину для різних зацікавлених сторін, включаючи дослідників, урядові органи, охоронні організації та громадськість. Це сприяє обміну інформацією, співпраці та координації дій у сфері збереження культурної спадщини.

Планування та управління: Інформаційні системи допомагають у плануванні та управлінні діяльністю з охорони та збереження культурної спадщини. Вони надають інструменти для аналізу даних, визначення пріоритетів, розробки стратегій та моніторингу.

1.2. Аналіз практичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини

Робота в галузі охорони та збереження пам'яток в Німеччині виявила певні труднощі через використання національних класифікацій у офіційній статистиці. Деякі дані офіційної статистики можуть бути обмежено використані та не відображати повну реальність у сфері культури. Обговорення з експертами підтвердили, що офіційна статистика відображає лише частину ситуації, і це пов'язано з методологією збору даних, що може бути складно виправити в майбутньому.

Виникла усвідомлення того, що обмеження у зборі даних існують через використання неспеціалізованих національних класифікацій, що ускладнює адекватне відображення потреб цієї сфери. Ця ситуація залишається проблематичною і в майбутньому, і розглядається як важко виправний аспект.

Зазначені прогалини в даних для тих, хто займається охороною пам'яток на рівні земель. Подані запити до міністерств, відповідальних за охорону пам'яток, виявили, що навіть при великій відданості працівників міністерств справі, досягти задовільного результату не вдалося. Різноманітні організаційні структури в органах охорони пам'яток, а також різні обов'язки призвели до того, що дані не могли бути передані в повному обсязі або були непорівнянними між собою.

В результаті виявленої неспроможності об'єднати та узгодити дані від різних міністерств, які відповідають за охорону пам'яток, стає очевидним, що існуючі організаційні та адміністративні відмінності створюють перешкоди для повноцінного обміну інформацією. Це підкреслює необхідність вдосконалення координації та стандартизації процесів збору та обробки даних в секторі охорони пам'яток для покращення якості та доступності інформації для тих, хто працює на рівні земель.

Додатково варто відзначити прогалину в даних, що стосується тих, хто працює на волонтерських засадах у сфері збереження спадщини. Хоча є інформація «про членство в основних організаціях, таких як Німецький національний комітет з охорони пам'яток, Німецький фонд охорони пам'яток та Союз «Heimat und Umwelt»[44]», але дані щодо кількості волонтерів залишаються неповними, а відповідно з'являється похідна проблема невідповідності даних.

Звісно, волонтери грають важливу роль у збереженні спадщини, але існує велика ймовірність, що їхня кількість значно перевищує тільки членів організацій. Відомо про відсутність детальних даних про волонтерів, які працюють у сфері збереження історичних пам'яток, через відсутність інформації від волонтерських агентств у федеральних землях.

Також слід зауважити, що відсутність детальних даних про волонтерів у сфері збереження історичних пам'яток ускладнює не лише оцінку їхнього фактичного внеску, але й можливості розроблення ефективних стратегій співпраці та підтримки цієї важливої сфери.

Наявність конкретних даних про волонтерську діяльність у цій галузі дозволила б розробити більш точні та цільові програми, спрямовані на залучення, підтримку та розвиток волонтерського потенціалу в сфері збереження спадщини. Отже, на даний момент важливо визначити і розробити механізми для систематичного збору та аналізу інформації про волонтерську активність в галузі охорони історичних об'єктів.

При аналізі даних щодо пам'яток, які не знаходяться в центральному реєстрі, виокремлюються кілька проблем. Кожна федеральна земля має своє власне державне законодавство про охорону пам'яток, яке включає в себе різні положення та визначення щодо пам'яток і пам'ятників. Це створює ситуацію, де цифри не можуть бути однозначно порівняні або оцінені якісно чи кількісно між різними регіонами. Наразі існують неузгодженості у підрахунку та визначенні різних типів пам'яток.

Отже, статистичний опис сектору будівельної культури, охорони пам'яток та пам'яткоохоронної діяльності є складним завданням. Проблеми не лише у неадекватності даних та їхньому обмеженому аналітичному потенціалі, але й у факті, що значну частину інформації доводиться збирати спеціально для секторальних звітів. Без відповідної правової бази, запити на такий різновид даних визнаються як неправомірні та неможливі для реалізації в регулярному порядку.

Враховуючи ці труднощі, бажано, щоб відповідальні органи влади вносили систематичний внесок у збір даних для цього сектору з метою поліпшення доступності та аналізу інформації.

Крім того, слід відзначити, що низький аналітичний потенціал існуючих даних не тільки ускладнює їхню інтерпретацію, але й обмежує можливості розробки ефективних стратегій для розвитку і підтримки сектору збереження спадщини. Не враховуючи відомостей про пам'ятки, що не включені до центрального реєстру, важко розробити цільові програми та ініціативи, спрямовані на збільшення обсягів охоронних заходів і залучення волонтерів.

Зазначені проблеми ставлять під сумнів точність та повноту інформації, що надходить від різних регіональних органів охорони пам'яток. Тому невідкладною стає потреба в узгодженні визначень, методології та звітності між різними урядовими інстанціями для покращення якості та надійності даних в цій сфері.

У контексті секторального звіту про будівельну культуру, охорону пам'яток та збереження пам'яток, виявлені проблеми, хоч і відомі експертам, продовжують залишатися актуальними. Особливий акцент робиться на тому, що проблеми зі збором та порівнянням даних виникають не лише в окремих галузях, але і в цілому для культурного сектору. Зазначається, що Європейський рік культурної спадщини 2018 проведений у Німеччині надав важливу можливість ретельно проаналізувати ситуацію з даними та виявити відсутність порівняльної можливості між різними місцями.

Крім того, варто зазначити, що проведення Європейського року культурної спадщини 2018 стало сприянням не лише підвищенню уваги до питань культурної спадщини, але й активізації обговорень навколо проблем зі збором та аналізом даних у цьому контексті. Велика кількість зацікавлених сторін визначила необхідність подолання існуючих труднощів та удосконалення методології збору та взаємодії даних.

Окрім цього, в секторальному звіті про будівельну культуру, охорону пам'яток та збереження пам'яток, висвітлено, що низький аналітичний потенціал існуючих даних не лише ускладнює їхню інтерпретацію, але й обмежує можливості розробки ефективних стратегій для розвитку і підтримки цього сектору. Зазначено, що вдосконалення систем збору та аналізу даних у цьому секторі стане ключовим чинником для забезпечення ефективного управління та збереження культурної спадщини в найширшому розумінні.

Секторальний звіт є першим статистичним звітом про будівельну культуру, охорону та збереження історичних пам'яток в Німеччині. Він презентує багатство культурної спадщини у країні в широкому спектрі, вказуючи на зусилля, що були витрачені на збереження історичних пам'яток.

Зазначається, що цей звіт є важливим джерелом інформації про роботу тих, хто займається охороною та збереженням пам'яток, архітектурою, міським та регіональним плануванням, будівництвом (інженерією), а також зазначається роль державного сектору та приватних спонсорів у зусиллях збереження та підтримки культурної спадщини в Німеччині.

Документ відзначає значущі зусилля та вклад всіх зацікавлених сторін, спрямовані на збереження та відтворення багатства культурної спадщини країни та започатковує нові процеси.

«Використання геоінформаційних систем для визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Німеччині визначається сучасними технологічними підходами та стратегіями збереження культурної спадщини[44]», «Рис.1.1»

Рис. 1.1 Мапа географічних інформаційних систем об'єктів Баварського палацового управління

Географічні інформаційні системи впроваджуються в розробці планів охорони з використанням просторових даних, що включають в себе географічні координати та атрибутивну інформацію. Ці системи дозволяють аналізувати, моделювати та візуалізувати просторові відносини між об'єктами культурної спадщини та їх оточенням. Географічні інформаційні системи використовуються для:

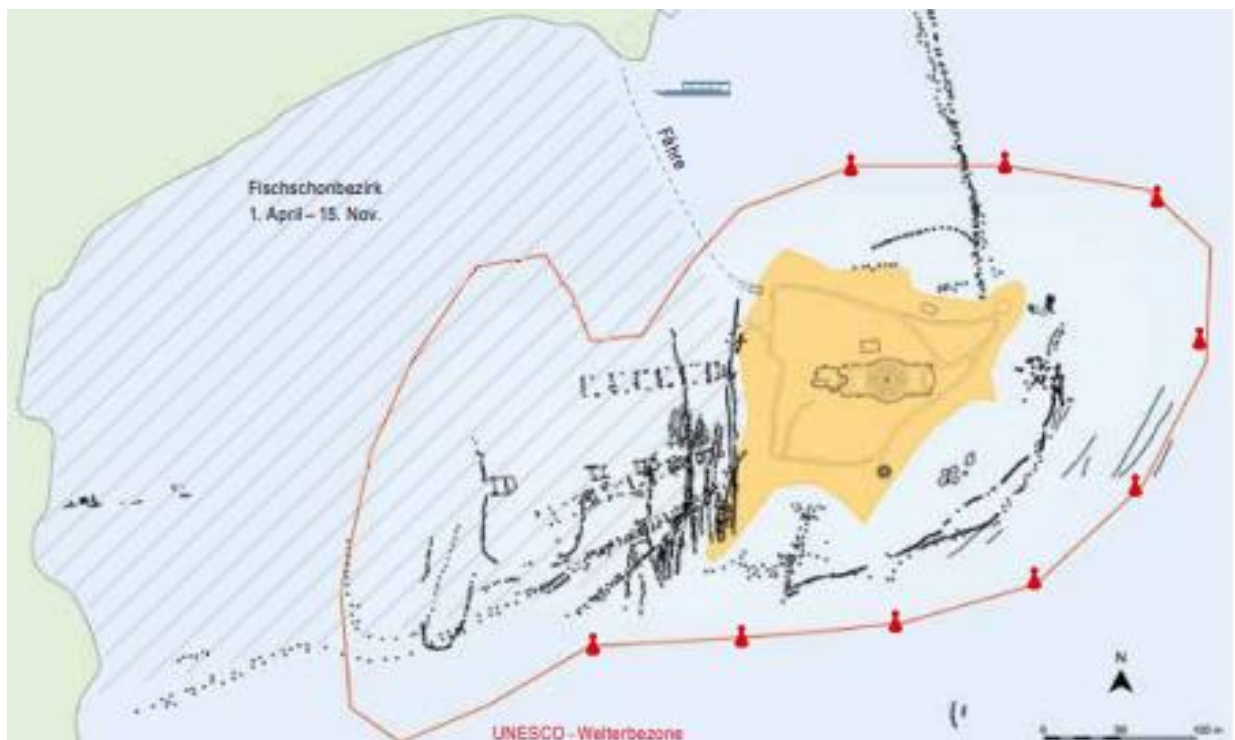
1. Картографування: Створення цифрових карт, на яких визначаються межі зон охорони та інші параметри культурної спадщини.

2. Аналізу ландшафту: Визначення впливу природного та антропогенного середовища на об'єкти культурної спадщини.

3. Моніторингу змін: Спостереження за територією охорони та виявлення змін, що можуть вплинути на пам'ятки культурної спадщини.

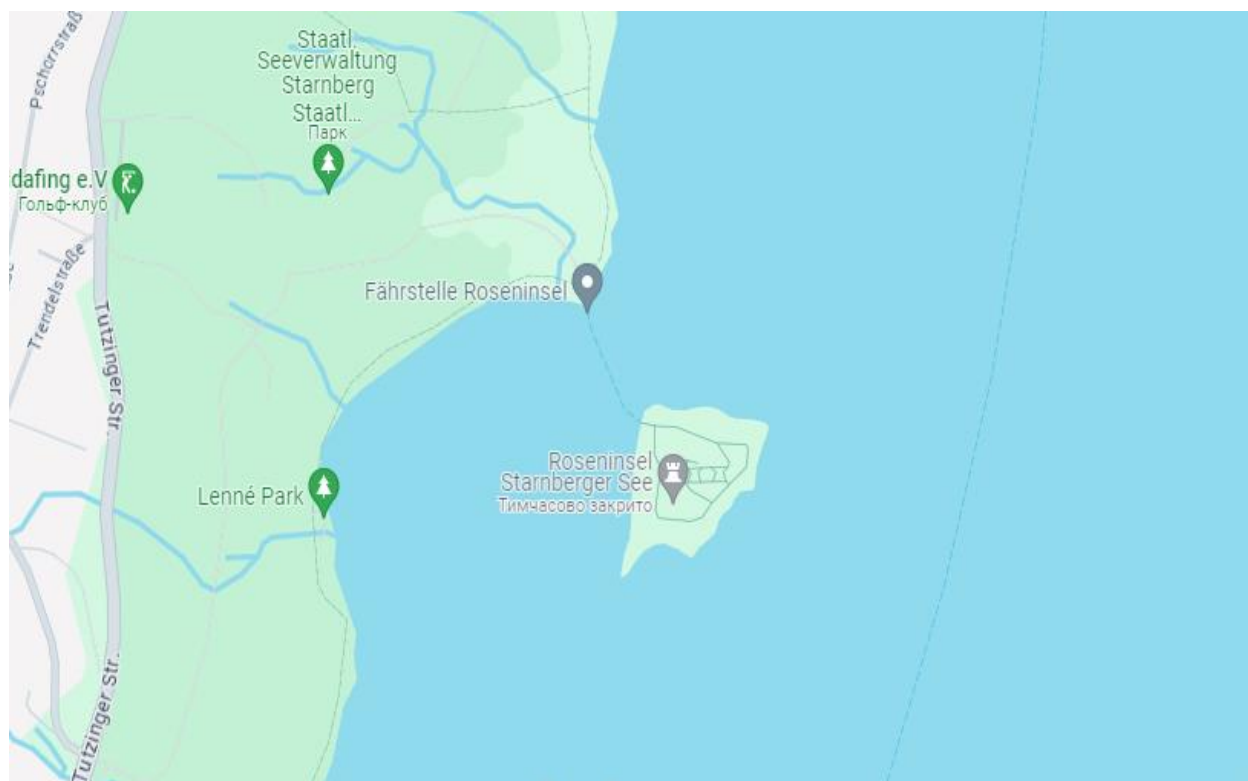
4. Розробки стратегій охорони: Визначення оптимальних стратегій для забезпечення збереження та ефективного використання культурної спадщини.

«Географічні інформаційні системи стає важливим інструментом для взаємодії між різними зацікавленими сторонами, сприяючи ефективному та інформованому прийняттю рішень щодо охорони та управління нерухомими пам'ятками культурної спадщини в Німеччині[44]», «Рис. 1.2».

Рис. 1.2 Визначення меж охоронної зони ЮНЕСКО навколо Рожевого острова в озері Штарнберг (Німеччина) за допомогою географічних інформаційних систем

Для порівняння розглянемо зображення Рожевого острова в озері Штарнберг (Німеччина) на звичайних картах, «Рис.1.3».

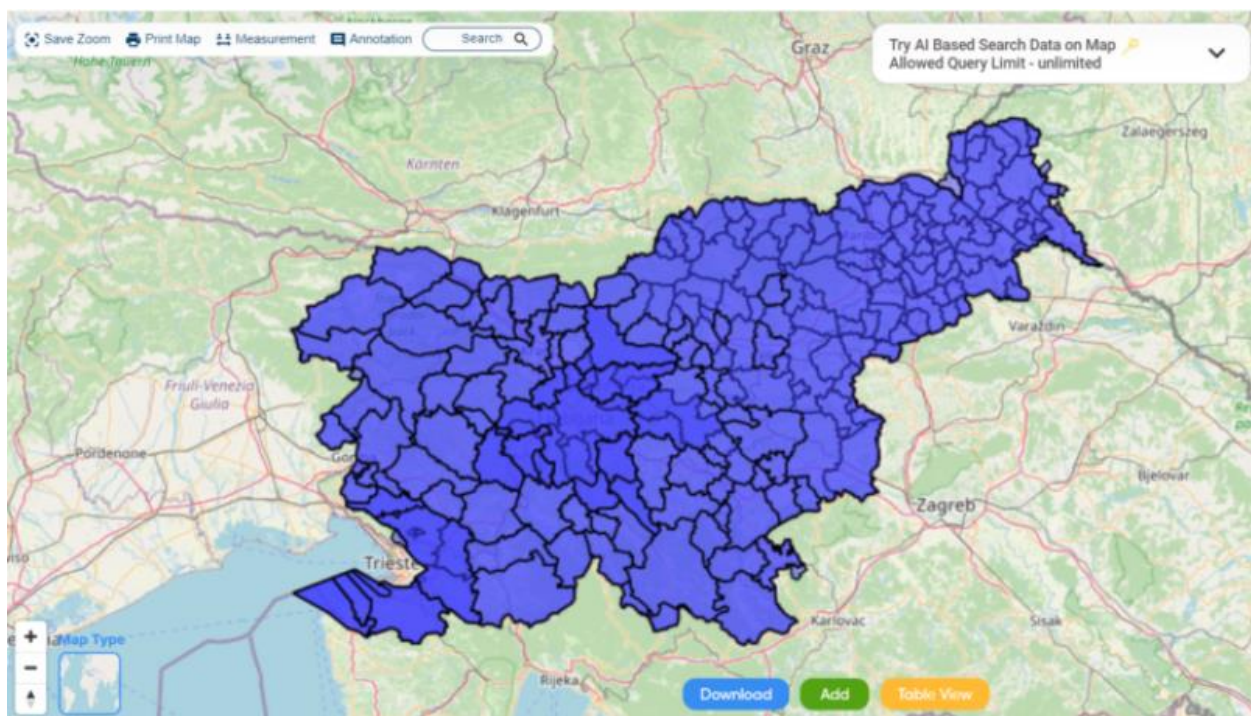

Рис.1.3 Зображення Рожевого острова в озері Штарнберг (Німеччина) на звичайних картах

У Словенії інтеграція питань спадщини в просторове планування відзначається підвищеним інтересом до доступності інформації про спадщину через Інтернет у контексті європейської практики. Ця інформація, яка включає «набори просторових даних, використовується для ефективного управління спадщиною та використання стандартів охорони, особливо коли виникає зіткнення між потребами розвитку і зацікавленістю в збереженні спадщини. [40]». Це сприяє кращому та своєчасному реагуванню на виклики, що виникають при взаємодії спадщини з розвитком.

Охорона спадщини через планування в Європі розпочалася практично 40 років тому і стала важливим інструментом управління спадщиною. Щоб проілюструвати специфіку інтеграції спадщини та просторового планування, наведено коротке порівняння для кількох європейських країн: Німеччини та Словенії.

Кожна з цих країн розробила унікальні інформаційні інструменти, відображаючи історію інвентаризації, заходи з охорони та контроль у сфері планування. «Більшість країн Європи перейшла від традиційних алфавітно-цифрових баз даних інвентаризації до комп'ютеризованих систем, а в деяких випадках впровадила складні інформаційні системи, об'єднуючи різні набори даних та забезпечуючи інтеграцію та взаємодію з іншими інституційними системами[40]», «Рис.1.4».

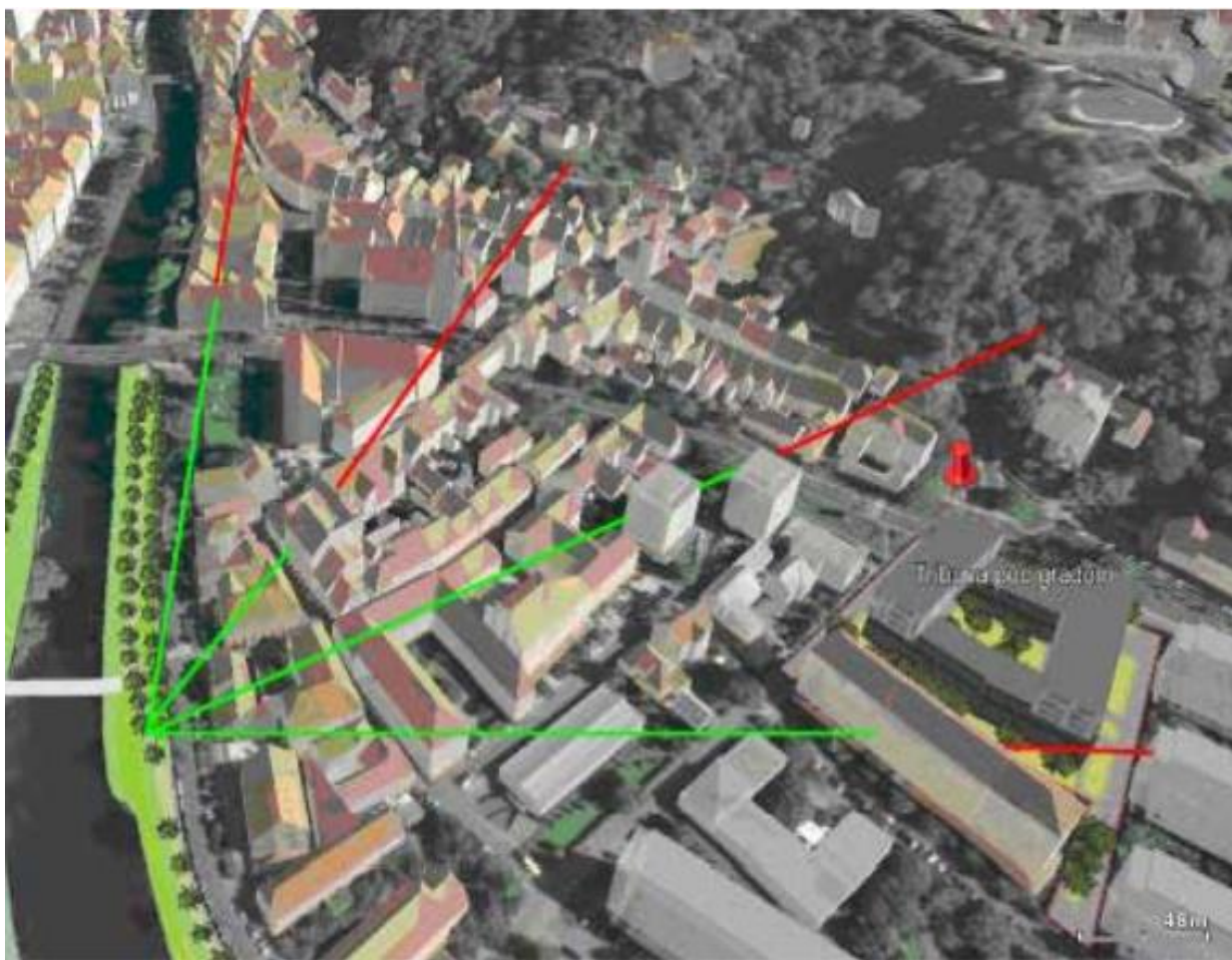
Рис.1.4 Мапа географічних інформаційних систем об'єктів Словенії

Це порівняння відзначає, що більшість європейських країн, зокрема Німеччина та Словенія, активно почали вдосконалювати свої підходи до охорони спадщини через просторове планування. За останні 40 років вони розробили та впровадили різноманітні інформаційні інструменти, що відображають складність і різноманітність сучасних систем управління культурною спадщиною.

Заміщення традиційних баз даних інвентаризації комп'ютеризованими та створення складних інформаційних систем свідчать про стрімкий розвиток та прагнення до більшої ефективності та інтеграції в управлінні спадщиною. Це також свідчить про постійний інтерес та зобов'язання країн до забезпечення

захисту та збереження культурної спадщини у контексті сучасних викликів розвитку.

У якості передового досвіду для втілення географічних інформаційних систем наводиться «прототип просторової візуалізації лінії видимості, який успішно випробувався у муніципалітеті Любляна у контексті 3D-урбаністики[40]», «Рис.1.5».

Рис.1.5 Визначення меж охоронної зони в місті Любляна (Словенія)

Цей інструмент дозволяє аналізувати лінії зору певних міських ландшафтів, виявляючи видимість культурної спадщини до і після потенційної нової забудови, а також дозволяє визначати межі зони охорони. Такий підхід стимулює захист об'єктів спадщини через міське планування.

Основний акцент робиться на взаємодії двох систем: охорони спадщини та міського (просторового) планування. Особливий наголос робиться на використанні інформаційних інструментів та мережевих сервісів для інтеграції та візуалізації інформації, сприяючи розвитку та охороні об'єктів

спадщини, визначенню меж зони охорони. Це важлива частина просторових даних, яка забезпечує підтримку розвитку та захисту культурної спадщини.

Іншими словами, ми стикаємося з управлінням спадщиною через (просторове) планування, що вказує на використання інформаційних інструментів з онлайн-доступністю. У Словенії правові системи надають два основні способи збереження спадщини:

I. Інтеграція питань спадщини у просторове планування і, відповідно, виконання заходів у фізичному (географічному) просторі. У цьому контексті позиція спадщини подібна до питань охорони природи та захисту довкілля.

II. Визначення особливого статусу спадщини, регулювання управління спадщиною у всіх аспектах, а не лише при втручанні у фізичний простір або об'єкти спадщини та їхнє оточення. Визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини.

Ці способи деталізують охоронні заходи або застосовують правові норми до конкретних випадків управління спадщиною. Інтеграція спадщини у просторове планування має велике значення з двох причин.

По-перше, вона забезпечує захист багатьох споруд, об'єктів і територій, що знаходяться поруч із законом охоронюваними об'єктами. Серед них можуть бути об'єкти, які не мають ознак, що виправдовують їхню охорону, але є важливими частинами просторового контексту, сприяючи його пізнаваності та якості.

По-друге, інтеграція дозволяє враховувати переваги та обмеження спадщини у просторовому контексті на ранній стадії прийняття рішень. Це дозволяє впливати на рішення та сприяє активній охороні. Таким чином, об'єднання планування та охорони спадщини має на меті встановлення параметрів для максимально ефективного управління спадщиною.

Іншими словами, ця взаємодія має на меті встановлення параметрів для максимально ефективного управління спадщиною - забезпечуючи захист не

лише законом охоронюваних об'єктів, але й тих, які можуть не мати ознак, що виправдовують їхню охорону, але є значущими для просторового контексту. Це поєднання стратегій сприяє ранньому врахуванню впливу спадщини на прийняття рішень, сприяє якісному визначенню параметрів та забезпечує більш ефективне управління спадщиною в цілому.

«Твердження просторових домовленостей, які відповідають спеціальним вимогам охорони, та створення умов для просторової реалізації, що гарантує довготривале збереження та регенерацію спадщини, стало міжнародним стандартом в 1975-1976 роках. Цей стандарт був визначений Європейськими міністрами, відповідальними за культурну спадщину, під час прийняття Амстердамської хартії [40]».

Після негативних результатів швидкої міської забудови, що призвела до деградації міської тканини та погіршення соціальної структури історичних центрів у Європі, європейські міністри, відповідальні за культурну спадщину, вирішили взяти ситуацію під контроль. Вони закликали національні та місцеві органи влади робити збереження спадщини пріоритетним завданням у міському та регіональному плануванні.

З того часу інтегроване збереження отримало кодифікацію у численних міжнародних правових документах, «зокрема у Гранадській конвенції про архітектурну спадщину, Мальтійській конвенції про комплексне збереження археологічної спадщини та Рамковій конвенції Фару про сталий розвиток спадщини як елементу довкілля та якості життя. [40]», Підходи до інтеграції спадщини у планування можна також дослідити через аналіз ставлення до даних про спадщину як до наборів просторових даних і мережевих послуг, які надаються громадськості.

У Словенії система охорони спадщини впроваджується на різних рівнях влади, включаючи державний і муніципальний рівні. Охоплюється стратегічним просторовим плануванням та планами реалізації. Муніципальні просторові плани, які мають велике значення для охорони спадщини через планування, можуть включати окремі стратегічні документи та більш детальні

плани розвитку, або ці аспекти можуть бути об'єднані в унікальному документі місцевого просторового планування.

У Словенії існують три типи просторових плани, які визнаються відповідними нормами:

1. Національний просторовий план (НПП): Цей план охоплює планування державної інфраструктури та інших заходів державного значення.
2. Муніципальний просторовий план (МПП): Цей план охоплює всю територію муніципалітету і визначає містобудівні умови будівництва.
3. Детальний муніципальний просторовий план (ДМПП): Цей план охоплює планування об'єктів інфраструктури або інших значних просторових інтервенцій на рівні муніципалітету.

Вимоги щодо інтеграції спадщини в просторові акти встановлені в Законі про охорону культурної спадщини (СНР-1)[4]». Ці вимоги передбачають, що охорона спадщини повинна бути врахована під час розробки всіх планів, і ці плани повинні включати заходи для захисту спадщини.

У Словенії основним офіційним обліком спадщини є база даних Реєстру нерухомих культурних пам'яток, відома як Спадщина. З 2008 року, після прийняття Закону Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини» [4]», ця база даних була розширена за допомогою інтернет-версії географічних інформаційних систем, відомої як eVRD. Дані про правові режими охорони, зібрані в Посібнику з правових режимів, були включені до цієї бази даних.

База даних eVRD представляє собою компіляцію всіх даних з просторових актів, які є обов'язковими до дати її створення. Ця база є обов'язковою основою для захисту, яку необхідно враховувати під час просторового планування та втручання у простір до запровадження в дію системи територій охорони спадщини.

Міністерство, відповідальне за культурну спадщину в Словенії, розробило Посібник з метою забезпечення органам планування та іншим користувачам стисло огляду консолідованих текстів усіх юридичних

режимів охорони, що діють для території культурної спадщини в Республіці Словенія на дату публікації Посібника та впливаючи з різних правових підстав. Ці дані про правовий режим пов'язані з кожним об'єктом спадщини з реєстру.

Окрім того, недавно міністерство опублікувало Загальні рекомендації для охорони спадщини за допомогою актів національного планування та муніципальних просторових планів. Ці настанови охоплюють усі типи спадщини, які є важливими елементами територіальної єдності. Вони структуровані відповідно до загальних потреб розвитку, таких як будівництво та інші просторові інтервенції, оцінка впливу на культурну спадщину та археологічні залишки, а також визначення настанов факультативного характеру. Існує надія, що систему eVRD незабаром оновлять до системи охорони територій спадщини, передбаченої статтею 25 Закону Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»[4]». Оновлення буде базуватися на критеріях, таких як загальний історичний контекст нерухомої спадщини, морфологічні особливості, цінності у просторовому контексті, а також топографічна однорідність. Зони охорони та супутні стандарти охорони будуть сформульовані в нормативно-правових актах на основі цих критеріїв. Стандарти, включаючи приміщення та умови для охорони та збереження спадщини в просторовому контексті, будуть визначені в нормативно-правових актах про зони охорони пам'яток (згідно зі статтями 75 і 76 Закону Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»)[4]». Ці нормативно-правові акти затверджує Уряд та відповідне міністерство культурної спадщини після консультацій з місцевою владою та громадянським суспільством. Прототип просторової візуалізації, спроектований для аналізу ліній огляду, відіграє важливу роль у міському плануванні та проектуванні середовища. Аналіз ліній огляду дозволяє визначити видимість культурної спадщини та її оточення перед та після будівництва, сприяючи ефективному охороні об'єктів спадщини.

Прототип був успішно протестований в муніципалітеті Любляна з використанням даних та технічного середовища 3D Urbanism. Цей інструмент дозволяє візуалізувати існуючий та запланований розвиток міста, зокрема в контексті культурної спадщини. Він використовується для підготовки та впровадження просторових і будівельних норм, є частиною муніципального електронного адміністрування і залучає різних учасників у процесі прийняття рішень та моніторингу виконання просторового планування.

Прототип є корисним інструментом для захисту культурної спадщини, допомагаючи при плануванні нових забудов та оцінці потенціалу культурної спадщини, а також залучаючи громадськість у процес електронної участі.

Прототип є простим, але ефективним інструментом для захисту культурної спадщини під час планування нових забудов та іншого втручання у міське середовище. Шляхом аналізу ліній огляду можна визначити, які частини культурної спадщини будуть видимі або приховані в результаті нових будівельних проєктів, допомагаючи приймати обґрунтовані рішення щодо збереження та регенерації спадщини.

Система також сприяє електронній участі, дозволяючи громадськості брати участь у перевірці потенціалу культурної спадщини та використовувати її як інструмент для оцінки нерухомості. Такий підхід створює можливість для взаємодії різних зацікавлених сторін та сприяє створенню збалансованих та стало-розвинених міських середовищ.

В Україні також наявні прогресивні розробки, для визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини. Наприклад, у своїй роботі «Методичне забезпечення інформаційної системи кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини» О.І. Сингаївська зазначає, що «Сучасна система документування пам'яток містобудування та архітектури, яка забезпечує (якоюсь мірою) дослідження та опис пам'яток, їх облік, збереження та реставрацію, має окремі компоненти необхідних видів забезпечення системи: методичне, організаційне, кадрове, правове, лінгвістичне, технологічне і технічне» [25]».

Звісно, що створення кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини має значний вплив на містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони цих пам'яток. Ось які можливі зміни та впливи:

Більш точне визначення меж: Кадастр надає детальну інформацію про об'єкти культурної спадщини, включаючи їхнє розташування та характеристики. Ця інформація допомагає більш точно визначити межі зон охорони.

Збереження та реставрація: Інформація з кадастру дозволяє визначити, які земельні ділянки та будівлі знаходяться у зоні охорони пам'яток культурної спадщини. Це сприяє збереженню та реставрації цих об'єктів.

Заборона забудови: Визначення меж зон охорони на основі кадастрових даних може призвести до обмеження будівельної діяльності в цих зонах, особливо в безпосередній близькості до об'єктів культурної спадщини.

Урахування історичних особливостей: Кадастр дозволяє враховувати історичні та культурні особливості при визначенні меж зон охорони та у видачі дозволів на будівництво.

Забезпечення збалансованого розвитку: Крім того, ця інформація може бути використана для забезпечення збалансованого розвитку міст та регіонів, де знаходяться об'єкти культурної спадщини.

Правовий захист: Офіційне визнання зон охорони на підставі кадастрових даних надає правовий захист цим об'єктам від будь-яких дій, які можуть зашкодити їхньому стану або цінності.

Таким чином, кадастр нерухомих пам'яток культурної спадщини впливає на визначення меж зон охорони, що сприяє збереженню та правовому захисту цих цінних об'єктів.

Проте, При створенні та використанні кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини можуть виникнути певні недоліки та проблеми: Неповна база даних: Кадастр може бути неповним через відсутність деяких об'єктів

культурної спадщини у базі даних. Це може бути спричинено відсутністю інформації або недостатньою документацією.

Застаріла інформація: Інформація в кадастрі може бути застарілою або неактуальною через відсутність систематичного оновлення даних.

Відсутність координації: Недостатня координація між різними відомствами та організаціями, які займаються збереженням культурної спадщини, може призвести до дублювання інформації та неузгодженостей даних.

Фінансові обмеження: Недостатнє фінансування на створення та підтримку кадастру може обмежити його можливості та актуальність.

Приватність та конфіденційність: Публічний доступ до даних кадастру може порушити приватність власників та користувачів об'єктів культурної спадщини.

Суперечки щодо меж охорони: Виникнення суперечок щодо визначення меж зон охорони, особливо між власниками та органами охорони, може стати проблемою.

Недостовірні дані: Введення недостовірної інформації або зловживання даними може призвести до «забруднення» бази даних та недовіри до неї.

Технічні аспекти: Проблеми з технічним обладнанням, програмним забезпеченням та зберіганням даних можуть вплинути на доступність та надійність кадастру.

З метою уникнення або вирішення цих проблем важливо розробляти ефективні стратегії управління та підтримувати актуальність та точність інформації у кадастрі нерухомих пам'яток культурної спадщини у відповідності до чинного законодавства та викликів часу.

Висновок до першого розділу

1. Інтеграція достовірних та стандартизованих даних про спадщину у планувальні документи є основною вимогою для органів планування. Цей підхід відповідає першій потребі "охорони спадщини через планування", надаючи попередження та вказівки щодо обережного врахування спадщини у рішеннях про розвиток території.

Однак для більш глибокого розуміння та забезпечення ефективного управління спадщиною планувальні документи повинні включати додаткові елементи. Вони повинні висвітлювати просторово-часовий контекст конкретної спадщини, розкривати її цінність для місцевої та загальної громадськості, а також коротко надавати інформацію про те, яким чином зміни в межах даної просторової одиниці повинні бути керовані для забезпечення захисту та поліпшення місцевої спадщини.

Цей комплексний підхід дозволяє створити збалансовані та стало-розвинені міські середовища, враховуючи усі аспекти культурної спадщини та її взаємодію з розвитком території.

У випадку прийняття рішення, план може встановлювати "м'які" вказівки для керування змінами або призначати більш суворі захисні режими. Це залежить від конкретних завдань та обставин, і обидва підходи можуть знаходити своє застосування. "М'які" вказівки можуть дозволяти певний рівень гнучкості у розвитку території, забезпечуючи врахування специфіки місцевості та місцевих потреб. З іншого боку, суворі захисні режими можуть бути обрані для збереження та захисту особливо цінних об'єктів спадщини.

Щоб досягти успішної інтеграції культурної спадщини в просторове планування, дані про спадщину повинні бути керовані послідовно та ефективно. Оновлення та надійність цих даних є критичними, і важливо забезпечити їх багатоцільове використання в різних контекстах та на різних рівнях управління. Це може бути досягнуто шляхом їхньої систематичної підтримки та зберігання в одній системі, що сприяє ефективному управлінню

та поєднанню з іншими джерелами інформації на різних рівнях адміністрування.

«Директива INSPIRE (Інфраструктура для просторової інформації в Європі) визначає загальні стандарти для інформаційної інфраструктури в рамках Європейського Союзу. Система INSPIRE об'єднує 34 теми просторових даних, включаючи дві теми, пов'язані з культурною спадщиною: "природні території" та "будівлі"[40]». Кожен набір даних, що включений до системи просторової інформації, має бути супроводжуваний метаданими, такими як ключові слова, географічне розташування, часова прив'язка, якість та достовірність інформації.

Згідно з директивою, держави-члени повинні розміщувати системи просторової інформації онлайн і надавати безкоштовний доступ до них, включаючи послуги перегляду, пошуку та завантаження. Це сприяє впровадженню єдиної та стандартизованої інфраструктури для просторової інформації в Європі, що полегшує обмін та використання даних, включаючи ті, що стосуються культурної спадщини.

2. «Директива 2007/2/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 14 березня 2007 р. про створення інфраструктури просторової інформації в Європейському Співтоваристві. За вказівкою директиви INSPIRE, країни Європейського Союзу повинні були реалізувати інфраструктуру для просторової інформації до кінця 2013 року[40]». Однак, на момент вказаного часу, деякі країни, зокрема ті, що мають давні традиції охорони спадщини, такі як Баварія, вже розмістили набори даних захисту спадщини на центральному геопорталі INSPIRE. У той час інші країни ще не представили свою інформацію для інтеграції в цю систему.

Це може свідчити про певні труднощі чи затримки у реалізації стандартів INSPIRE, а також вказує на різні темпи адаптації країн до нових вимог щодо інфраструктури для просторової інформації.

3. Так, історичні причини можуть впливати на те, як країни інтегрують культурну спадщину в інформаційні системи просторового

планування. Охорона спадщини часто визнавалася як важливий аспект розвитку, і традиційно органи охорони спадщини розглядали інвентаризацію як ключовий інструмент для збору інформації. З течією часу, багато країн змінили традиційні алфавітно-цифрові набори даних інвентаризації на комп'ютеризовані системи.

Наприклад, Словенія та Німеччина успішно перейшли до комп'ютеризованих систем інвентаризації. Деякі країни також розробили складні інформаційні системи, які об'єднують різні набори даних і надають можливість взаємодії з іншими інституційними інформаційними системами. Наприклад, Баварія та Словенія в цьому відношенні розвинули високорозвинені підходи.

Проект характеристики історичного ландшафту в Словенії представляє цікавий підхід до об'єднання різних даних та надає комплексне представлення цінностей сільського та міського ландшафту. Ця ініціатива дозволяє збирати та інтерпретувати різноманітні дані для створення повнішого зображення історичного ландшафту.

4. На жаль, відсутність системного онлайн-сервісу для доступу до історичного ландшафту у вигляді характерних карт ускладнює загальний доступ до цих даних. Проект характеристики історичного ландшафту відображає потенційний напрямок розвитку, який може впливати на інтеграцію спадщини в просторове планування та загальний розвиток у майбутньому. Такі ініціативи можуть стати моделлю для інших регіонів, які прагнуть забезпечити повнішу інтеграцію культурної спадщини у процеси планування та розвитку.

Розділ 2 Науково-дослідна частина. Порівняльний аналіз будівельного та профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу(на прикладі Німеччини та Словенії)

2.1. Порівняльний аналіз будівельного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу (на прикладі Німеччини та Словенії)

Проведемо загальний огляд законодавства кожної країни, щоб можливо було зрозуміти основні положення та порівняти їх між собою. Будівельні кодекси та законодавство країн зазвичай містять багато схожих положень, оскільки вони регулюють будівництво та містобудування відповідно до європейських та світових стандартів. Слід звернути увагу на те, що в Україні відсутній Будівельний Кодекс, та його функцію у сьогоденні виконують декілька законів доповнюючи один одного. Основні відмінності можна описати таким чином:

У «Будівельному кодексі Федеративної Республіки Німеччина більший акцент робиться на охороні природних ресурсів та довкілля в процесі будівництва. Також у німецькому законодавстві виокремлені окремі розділи, що стосуються енергоефективності та збереження енергії в будівництві[1]».

«Закон Республіки Словенія «Про Будівництво» встановлює детальні процедури та вимоги до проведення будівельних робіт, а також визначає правила оформлення дозволів на будівництво та експлуатацію будівель та споруд[3]».

«Закон України «Про архітектурну діяльність» містить більш детальні вимоги до кваліфікації та повноважень архітекторів, що здійснюють проектні

роботи, а також встановлює вимоги до оформлення проектної документації та взаємодії з замовниками[5]».

«Закон України «Про основи містобудування» містить визначення термінів та понять, що використовуються у містобудівній діяльності, а також встановлює основні засади формування містобудівної документації та здійснення містобудівної експертизи[6]».

Продовжуючи порівняння цих законів, можна зазначити, що у них також є відмінності щодо процедури надання дозволів на будівництво. Наприклад, у Будівельному кодексі Федеративної Республіки Німеччина при «складанні планів зонування особливо враховуються: соціальні та культурні потреби населення, зокрема потреби сімей, молоді, людей похилого віку та інвалідів, різний вплив на жінок і чоловіків, а також потреби освіти і спорту, дозвілля та відпочинку, інтереси будівельної культури, охорони пам'яток і збереження пам'яток, районів, вулиць і площ історичного, художнього або містобудівного значення, гідних збереження і оформлення міського пейзажу і ландшафту, екологічні проблеми, включаючи охорону природи та ландшафто-користування [1]».

Крім того передбачені два види дозволів на будівництво: будівельний дозвіл (Baugenehmigung) та повідомлення про початок будівельних робіт (Bauanzeige). При цьому, для одержання будівельного дозволу необхідно подати детальний проект будівництва та отримати дозвіл від відповідного органу, що може зайняти деякий час. У свою чергу, повідомлення про початок будівельних робіт не потребує попереднього дозволу, але забезпечує державний контроль над виконанням будівельних робіт.

У Законі «Республіки Словенія «Про Будівництво» також передбачена процедура отримання будівельного дозволу, але цей закон дозволяє використовувати більш просту процедуру надання дозволу, яка називається «повідомлення про початок будівельних робіт» (naznanilo o začetku gradnje) [3]». Однак, ця процедура може застосовуватись лише у випадку, якщо

будівництво не порушує жодних правил будівництва, технічних вимог та нормативних актів.

У «аконах України «Про архітектурну діяльність»[5]», «Про основи містобудування»[6]» та «Про регулювання містобудівної діяльності»[9]» також передбачена процедура отримання дозволу на будівництво, яка полягає в поданні заяви на отримання дозволу та відповідних документів до відповідного органу. В таблиці 2.1 наведено відмінності профільного законодавства України, Німеччини та Словенії.

Таб.2.1 Відмінності профільного законодавства України, Німеччини та Словенії

Основні відмінності		Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина	Закон Республіки Словенія «Про будівництво»	Закон України «Про архітектурну діяльність»	Закон України «Про основи містобудування»	Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»
№	1	2	3	4	5	6
1	Основні принципи	Забезпечення безпеки та здоров'я людей, захист довкілля та інтересів споживачів	Захист житлових та інших будівель від пожеж, забезпечення безпеки та здоров'я людей, раціональне використання земельних ресурсів	Регулювання відносин у сфері архітектурної діяльності, створення належних умов для розвитку архітектурного середовища	Регулювання відносин у сфері містобудування та охорони пам'яток архітектури та історії	Регулювання відносин у сфері містобудування та забезпечення сталого розвитку міст і населених пунктів
2	Призначення закону	Регулювання питань будівництва та забезпечення безпеки в будівельній галузі	Регулювання питань будівництва та забезпечення безпеки в будівельній галузі	Регулювання архітектурної діяльності та забезпечення безпеки в будівельній галузі	Регулювання містобудівної діяльності та забезпечення раціонального розміщення забудови	Регулювання містобудівної діяльності та забезпечення раціонального розміщення забудови
3	Визначення повноважень	Повноваження федеральних та місцевих органів у сфері будівництва та забезпечення безпеки	Повноваження державних органів у сфері будівництва та забезпечення безпеки	Повноваження державних органів у сфері архітектурної діяльності та забезпечення безпеки	Повноваження державних органів у сфері містобудування та забезпечення раціонального розміщення забудови	Повноваження державних органів у сфері містобудування та забезпечення раціонального розміщення забудови
4	Діяльність яку регулює	Регулює будівельну діяльність на території Федеративної Республіки Німеччина	Регулює будівельну діяльність на території Республіки Словенія	Регулює архітектурну діяльність на території України	Регулює містобудівну діяльність на території України	Регулює містобудівну діяльність на території України
5	Мета	Регулювання будівельної діяльності з метою захисту громадських інтересів та довкілля	Регулювання будівельної діяльності з метою захисту життя, здоров'я, майна та довкілля	Регулювання архітектурної діяльності з метою захисту культурної спадщини та інших громадських інтересів	Регулювання містобудівної діяльності з метою забезпечення належних умов для життя і діяльності людини та розвитку населених пунктів	Регулювання містобудівної діяльності з метою забезпечення ефективного використання території та розвитку населених пунктів

Отже, законодавство кожної країни має свої особливості та специфіку, але водночас містить загальні принципи та підходи.

Продовжуючи порівняння, можна зазначити, що «Закон України «Про архітектурну діяльність»[5]» і Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»[9]» містять ряд важливих відмінностей. Зокрема, перший регулює професійну діяльність архітекторів, а другий визначає загальні засади та принципи містобудування. У Законі «Про архітектурну діяльність»[5]» передбачено обов'язкову сертифікацію архітектурних організацій та спеціалістів, а також встановлено процедуру видачі дозволів на проектування та будівництво об'єктів культурної спадщини. У Законі «Про регулювання містобудівної діяльності» передбачено, зокрема, встановлення зон містобудівної регламентації та особливостей їх використання[9]».

Також варто зазначити, що «Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина[1]» та «Закон Республіки Словенія «Про будівництво»[3]» відрізняються від українських законодавчих актів тим, що вони зокрема містять положення щодо забезпечення безпеки будівництва та охорони довкілля, зокрема звертають увагу на управління відходами та охорону природних ресурсів. Також у них передбачено встановлення допоміжних органів, які забезпечують надання послуг у сфері будівництва та виконання контрольних функцій, що сприяє забезпеченню ефективної реалізації вимог законодавства у цій сфері. Відповідно до норм щодо охорони пам'яток культурної спадщини:

«Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина визначає вимоги щодо охорони пам'яток культурної спадщини та передбачає, що будівлі та споруди, які є пам'ятками культурної спадщини, можуть бути модернізовані, але не повинні бути знищені[1]».

«Закон Республіки Словенія «Про Будівництво» встановлює вимоги щодо охорони пам'яток культурної та архітектурної спадщини та передбачає обмеження щодо будівництва та зміни розташування будівель біля пам'яток культурної та архітектурної спадщини[3]».

«Закон України «Про архітектурну діяльність» встановлює вимоги щодо охорони пам'яток культурної спадщини та визначає процедуру їх захисту та відновлення. Він також встановлює вимоги щодо розробки проектної документації для будівництва та реконструкції[5]».

«Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина[1]» має кілька переваг у порівнянні з іншими законами щодо визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини:

1. Більш детальний опис процедури визначення меж зон охорони, яка включає співпрацю з органами охорони пам'яток та урахування місцевих умов.
2. Можливість встановлення меж зон охорони у різних формах, таких як межі зони, зони наукових досліджень, зони заборони будівництва тощо.
3. Відповідність європейським стандартам та директивам у сфері охорони пам'яток культурної спадщини.
4. Врахування національних та регіональних відмінностей в регулюванні охорони пам'яток культурної спадщини.
5. Прозорість процесу визначення меж зон охорони та залучення зацікавлених сторін до цього процесу.

Зважаючи на ці переваги, можна стверджувати, що «Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина[1]» є одним з кращих законодавчих актів в цій сфері.

Одним з недоліків «Будівельного кодексу Федеративної Республіки Німеччина[1]» можна вважати те, що він не містить детальних вказівок щодо визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини. У цьому питанні кодекс віддає більшу відповідальність на рівень федеральних земель, що може призвести до неоднакового застосування правил і відсутності єдиної практики.

Крім того, застосування «Будівельного кодексу Федеративної Республіки Німеччина[1]» також може потребувати значних витрат на процес

документації, що зумовлено високим рівнем деталізації правил та вимог. Також варто зазначити, що «Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина[1]» містить більш складну ієрархію правових норм порівняно з іншими законодавствами, що може призвести до більшої складності їх застосування та розуміння.

«Закон Республіки Словенія «Про Будівництво» [3]» має кілька переваг порівняно з іншими законодавствами у питанні будівництва та містобудування. Метою цього Закону є захист суспільних інтересів під час будівництва будівель. «Громадський інтерес, згаданий у попередньому абзаці, полягає насамперед у безпеці будівель, дотриманні принципу рівних можливостей, захисті довкілля, збереженні природи, охороні води, захисті культурної спадщини, сприянні стійкому будівництву, узгодженості розміщення будівлі у просторі, архітектура як вираз культури, облік, зручність використання, ефективність, якість об'єктів та їх сумісність із навколишнім середовищем протягом усього їх життєвого циклу[3]». Наприклад:

1. Стандарти енергоефективності: Закон встановлює вимоги до енергоефективності будівель, включаючи застосування відновлюваних джерел енергії. Це сприяє зменшенню витрат на опалення та охолодження приміщень, що в свою чергу допомагає зменшити викиди вуглецю.

2. Електронне декларування: Закон передбачає можливість електронного декларування проектів будівництва та інших документів, що спрощує процес оформлення документів та скорочує час їх обробки.

3. Прозорість: Закон передбачає публічний доступ до інформації про будівельні проекти та дозволи на будівництво. Це забезпечує прозорість та допомагає уникнути корупції в галузі будівництва.

4. Стимулювання інновацій: Закон передбачає можливість застосування новітніх технологій та інноваційних рішень в будівництві, що стимулює розвиток цієї галузі та допомагає зменшити витрати на будівництво.

5. Увага до екології: Закон містить вимоги до охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку. Це включає

вимоги до збирання та використання дощової води, встановлення зелених дахів та інших екологічно чистих рішень у будівництві.

Недоліками «Закону Республіки Словенія «Про Будівництво»[3]» варто відзначити:

1. Складність процедур та відсутність чіткості в інтерпретації закону, що може призвести до значної розбіжності в рішеннях при реалізації будівельних проектів.

2. Необхідність подачі значної кількості документів для отримання дозволу на будівництво, що може бути витратним та довгим у часі процесом.

3. Недостатня увага до використання екологічних матеріалів та технологій, що призводить до незадовільної якості будівництва та негативного впливу на довкілля.

4. Відсутність системи нагляду за будівництвом та контролю за якістю виконання будівельних робіт, що може призвести до порушення будівельних норм та правил безпеки.

5. Обмежена увага до врахування інтересів громадськості та їх участі в процесі прийняття рішень щодо будівництва, що може призвести до незадоволення та конфліктів у суспільстві.

«Закон України «Про архітектурну діяльність» [5]» має кілька переваг у порівнянні з іншими законодавчими актами:

1. Регулює професійну діяльність архітекторів та інших фахівців у галузі архітектури. Закон містить вимоги до кваліфікації та повноважень архітекторів, що забезпечує якість архітектурних проектів та будівельних об'єктів.

2. Встановлює вимоги до проектної документації, в тому числі до архітектурного проекту, що дозволяє забезпечити якість та безпеку будівництва.

3. Регулює здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства у галузі архітектури та будівництва, що дозволяє попередити можливі порушення в будівництві та забезпечити безпеку будівництва.

4. Закон передбачає обов'язкову участь архітекторів у проектуванні та будівництві, що забезпечує врахування естетичних та функціональних вимог до будівель та об'єктів.

5. Встановлює вимоги до охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини, що забезпечує збереження культурної спадщини та її інтеграцію в сучасний середовище.\

6. Забезпечує відповідальність фахівців у галузі архітектури за якість та безпеку будівництва, що сприяє підвищенню якості будівництва та забезпеченню безпеки населення.

Однак, в порівнянні з «Будівельним кодексом Федеративної Республіки Німеччина[1]» та «Законом Республіки Словенія «Про будівництво»[3]» є не зовсім системним законодавчим актом.

Основним недоліком «Закону України «Про архітектурну діяльність» [5]» може бути недостатнє регулювання відносин у сфері архітектурної діяльності. Зокрема, цей закон не містить детальних вимог щодо виконання архітектурних проектів та не передбачає процедури оцінки відповідності проектів забудови стандартам якості та безпеки.

Також, закон не передбачає жорсткого контролю за діяльністю архітекторів та архітектурних фірм, що може призвести до порушень правил забудови та проектування та негативного впливу на середовище. Крім того, закон також не передбачає механізмів захисту прав власників будівель та інших споруд від некомпетентного або неякісного проектування та будівництва.

У порівнянні з іншими законами, «Закон України «Про архітектурну діяльність» [5]» може бути менш ефективним у забезпеченні якості та безпеки будівельної діяльності, а також у захисті культурної спадщини та природного середовища. Однак, варто зазначити, що останніми роками закон був модернізований з метою покращення регулювання архітектурної діяльності та забезпечення високої якості будівництва. «Закон України «Про основи містобудування»[6]» визначає загальні принципи містобудування,

забезпечуючи регулювання та координацію різних аспектів містобудування. Основні переваги цього закону можуть включати наступні:

1. Широкий спектр регулювання: Закон визначає різні аспекти містобудування, включаючи забудову, благоустрій, охорону природних і культурних ресурсів, архітектуру і інженерію містобудівних об'єктів.

2. Захист природних і культурних ресурсів: Закон надає засоби захисту природних і культурних ресурсів, зокрема, визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини.

3. Керована забудова: Закон надає правовий механізм для керування забудовою територій міст, зокрема, планування, дозвіл на будівництво і контроль за будівництвом.

4. Захист прав споживачів: Закон надає захист прав споживачів містобудівних послуг, зокрема, вимоги до якості будівельних матеріалів та виконання будівельних робіт.

5. Стимулювання сталого розвитку: Закон сприяє сталому розвитку, включаючи використання енергоефективних технологій, раціональне використання земельних ресурсів, та інші екологічні аспекти.

Недоліками «Закону України «Про основи містобудування» [6]» можуть бути визначені наступні питання:

1. Недостатня конкретність і деталізація в багатьох питаннях, що може призводити до різних інтерпретацій і неоднозначності застосування закону.

2. Відсутність певних механізмів контролю та відповідальності, що може призводити до порушень правил містобудування та забудови.

3. Відсутність достатньої уваги до збереження та охорони культурної спадщини, в тому числі нерухомих пам'яток, та нечіткість щодо визначення меж зон їх охорони.

4. Відсутність чіткої регулятивної рамки щодо питань енергоефективності та сталого розвитку міст.

5. Відсутність механізмів залучення громадськості до процесу прийняття рішень щодо містобудівної діяльності та забезпечення прозорості і відкритості прийняття таких рішень.

«Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»[9]» має кілька переваг порівняно з іншими законодавчими актами, зокрема:

1. Розширений перелік питань, які регулюються законом, зокрема, питання забезпечення містобудівного проектування та планування території, організації земельних відносин, розміщення об'єктів містобудування, містобудівної експертизи тощо.

2. Якість містобудівної діяльності покращується завдяки встановленню вимог щодо підготовки містобудівної документації та проведення містобудівної експертизи.

3. Закон установлює механізми взаємодії між різними органами влади та учасниками містобудівного процесу, забезпечуючи координацію їх дій.

4. Закон передбачає можливість здійснення контролю за дотриманням вимог містобудівного законодавства та накладення відповідальності за його порушення.

Основним недоліком «Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»[9]» та «Про основи містобудування»[6]» є їхнє недостатнє дотримання в практиці. Законодавство має достатньо гарний потенціал, але у багатьох випадках відбувається його порушення, особливо в контексті захисту культурної спадщини та зелених зон. Крім того, законодавство може бути надто складним та заплутаним, що ускладнює його реалізацію. У порівнянні з «Будівельним кодексом Федеративної Республіки Німеччина[1]» та «Законом Республіки Словенія «Про Будівництво»[3]», законодавство України може бути менш розвиненим та менш деталізованим. Також можуть відсутні певні положення, що відображають сучасні виклики та технологічні можливості у містобудуванні. У порівнянні з «Законом України «Про архітектурну діяльність»[5]», «Законом України «Про регулювання містобудівної

діяльності»[9]» та «Про основи містобудування»[6]» можуть бути менш детально визначені вимоги щодо забезпечення безпеки та якості будівництва.

Крім того, вони можуть мати менш розвинену систему контролю за виконанням вимог законодавства. У порівнянні з «Законом України «Про основи містобудування»[6]» в частині визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини, «Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»[9]» може бути менш точним та менш детально визначати процедуру визначення та зміни меж.

2.2 Порівняльний аналіз профільного законодавства в частині охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу (на прикладі Німеччини та Словенії)

Для вивчення ефективних підходів до охорони цінностей культурної спадщини в Україні та країнах Європейського союзу, зокрема Німеччині та Словенії, необхідний глибокий порівняльний аналіз профільного законодавства. Саме тому, дане дослідження спрямоване на виявлення схожих та відмінних аспектів правового регулювання охорони культурної спадщини в різних контекстах, з метою впровадження кращих практик та розробки оптимальних стратегій для України. Розглядаючи досвід Німеччини та Словенії, ми маємо можливість визначити найбільш ефективні інструменти та підходи, які сприятимуть збереженню та належному використанню культурної спадщини в умовах сучасного світу. Нижче наведено порівняння профільного законодавства щодо забезпечення охорони культурної спадщини України, Німеччини та Словенії , щоб можливо було краще зрозуміти основні положення та порівняти їх між собою(див. таблиця 2.2).

Таб. 2.2 Порівняння профільного законодавства щодо забезпечення охорони культурної спадщини України, Німеччини та Словенії

Країна	Німеччина	Словенія	Україна	
Методи охорони культурної спадщини	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»	Закон України «Про охорону археологічної спадщини»	Закон України «Про охорону культурної спадщини»
Реєстрація культурних пам'яток	Так § 7 ч. 1	Так Ст. 3 ч. 4	Так Ст. 6. Абз. 7	Так Ст. 13 ч 1
Оголошення культурних пам'яток	Так § 17 ч. 1	Так Ст 13. ч 1	Так Ст. 1 абз 6	Так Ст. 6 абз 3
Управління культурними пам'ятками	Так § 2 ч.1 п. 11	Так Ст. 59 ч 1	Так Ст. 4 абз. 1	Так Ст. 3 абз. 1
Фінансування охорони	Так § 6 ч.1 п. 3	Так Ст. 1 ч. 1 п 42	Так Ст. 20 ч. 1	Так Ст. 1 абз 7
Надання дозволів на роботи	Так § 60 ч. 1	Так Ст. 28 ч. 1	Так Ст 71 абз. 1	Так Ст.5 ч. 17
Моніторинг збереження культурної спадщини	Так § 61 ч. 1 п. 2	Так Ст. 60 ч. 3 п.5	Ні	Так Ст. 5 ч. 52
Консервація та реставрація	Так § 18 ч. 1	Так Ст. 29 ч. 7, 12	Так Ст.1 абз. 9	Так Ст. 5 ч. 13

Таким чином, з наведеного вище маємо можливість виділити, наступне:

В Німеччині охорона культурної спадщини регулюється законом «Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»[10]», який був ухвалений у 1975 році та регулярно оновлюється. Цей закон встановлює правила щодо захисту культурної спадщини та визначає процедури для її реєстрації та охорони. Окрім того, в Німеччині існує також державна служба з охорони пам'яток, яка відповідає за дослідження, збереження та документування культурної спадщини.

«Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»[4]» був ухвалений у 2008 році. Цей закон регулює захист культурної спадщини та забезпечує процедури для її охорони та відтворення. Закон також встановлює відповідальність за порушення правил охорони культурної спадщини та визначає процедури для відшкодування збитків.

Україна має кілька законів, які регулюють охорону культурної спадщини. Основними з них є «Закон України «Про охорону культурної спадщини»[8]», який був ухвалений у 2000 році та постійно оновлюється. А також «Закон України «Про охорону археологічної спадщини»[7]», який був ухвалений у 2004 році.

Основні аспекти законодавства, що регулюють охорону культурної спадщини в цих країнах.

Визначення культурної спадщини. У всіх трьох країнах законодавство визначає культурну спадщину як національне багатство, яке повинно бути під охороною, збережено та передано наступним поколінням. У Німеччині та Словенії культурна спадщина включає в себе історичні будівлі, пам'ятки архітектури, музеї, колекції, археологічні знахідки та інші об'єкти, які мають історичну, наукову або культурну цінність. «В Україні законодавство про культурну спадщина охоплює культурно-історичні пам'ятки, архітектурні, мистецькі, етнографічні та інші об'єкти, які мають історичну, наукову, культурну, національну чи місцеву цінність[34]».

Процедури охорони. В усіх країнах власники культурної спадщини повинні дотримуватися певних правил та норм, які встановлені законодавством. В Німеччині та Словенії державні органи, відповідальні за охорону культурної спадщини, мають право здійснювати контроль за станом об'єктів та накладати штрафи на власників, які порушують правила охорони. В Україні державні органи мають право вимагати від власників культурної спадщини здійснення заходів з її охорони та збереження, а також можуть здійснювати контроль та приймати рішення про включення об'єктів до переліку культурної спадщини.

Захист від руйнування та втрати. Законодавство передбачає заходи для захисту культурної спадщини від руйнування, втрати та неправомірного використання. У Німеччині та Словенії власники об'єктів культурної спадщини зобов'язані здійснювати реставраційні роботи та відновлення об'єктів, які пошкоджені. В Україні захист культурної спадщини передбачає проведення консерваційних та реставраційних робіт, здійснення наукових досліджень та розроблення проектів збереження об'єктів культурної спадщини.

Фінансування. Держава здійснює фінансування заходів з охорони культурної спадщини, а також надає підтримку власникам об'єктів культурної спадщини для здійснення необхідних робіт. В Німеччині та Словенії державні органи мають право надавати субсидії на реалізацію проектів з охорони культурної спадщини, а також встановлюють пільги для власників об'єктів культурної спадщини. В Україні фінансування здійснюється за рахунок державного бюджету, а також за рахунок залучення грантів та спонсорства.

Захист від забудови. У Німеччині і Словенії існують закони, які дозволяють державі втручатися в процес забудови, щоб запобігти будь-яким діям, які можуть нашкодити культурній спадщині. Україна також має відповідні закони, але в практиці часто ігнорує їх, що призводить до знищення культурної спадщини.

Відповідальність. У всіх розглянутих прикладах існують відповідні статті законів, які передбачають відповідальність за порушення законів про охорону культурної спадщини, але на практиці в Україні, на жаль, часто порушується ігнорується.

Міжнародні договори та співпраця. Законодавство наведених країн містить в собі міжнародні договори, які передбачають співпрацю з іншими країнами в галузі охорони культурної спадщини. Україна підписала багато міжнародних документів, таких як «Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини[2]», «Конвенція про охорону світової культурної та природної спадщини[11]», «Конвенція про охорону архітектурної спадщини [12]», та інші, але на практиці часто не дотримується своїх зобов'язань.

Відкритість для громадськості. Передбачена можливість доступу громадськості до культурної спадщини, проте рівень доступу може варіюватися. У Німеччині та Словенії діє практика активної взаємодії з громадськістю, а українське законодавство також передбачає можливість доступу до культурної спадщини, але на практиці доступ може бути обмеженим.

Використання культурної спадщини для туризму. Культурна спадщина є важливим елементом туристичного потенціалу країни, але в Німеччині та Словенії діє практика балансу між використанням культурної спадщини для туризму та її охороною, тоді як в Україні іноді може відбуватися знищення культурної спадщини через неправильне використання її для туризму.

Таким чином, законодавство про охорону культурної спадщини в Німеччині та Словенії є більш розвиненим та ефективним, ніж в Україні, але всі три країни мають спільні принципи захисту культурної спадщини, такі як відповідальність власників за збереження та ремонт об'єктів, фінансування з боку держави. Для забезпечення ефективного охорони культурної спадщини в Україні необхідні додаткові зусилля.

Безпосередньо нас цікавить частина законодавства про охорону культурної спадщини в Німеччині, Словенії та Україні, що передбачає

визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини. Так як, конкретні правила і процедури визначення меж можуть відрізнятися в залежності від країни.

У Німеччині визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини здійснюється на рівні федеральних земель. Кожна земля має власний закон про охорону культурної спадщини, який визначає правила визначення меж зон охорони. За цими правилами, зони охорони діляться на три категорії: зона А - найбільш обмежена зона охорони, зона В - зона з обмеженими заборонами і зона С - зона з особливими вимогами щодо будівництва та реконструкції.

У Словенії межі зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини визначаються відповідно до Закону про охорону культурної спадщини та інших законодавчих актів. Згідно з цим законом, кожна пам'ятка має свою власну зону охорони, в межах якої діють особливі вимоги щодо будівництва, реконструкції та розвитку території.

Україна також має законодавство про охорону культурної спадщини, яке передбачає визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини. В Україні також існує низка нормативно-правових актів, які регулюють визначення меж зон охорони культурної спадщини. Зокрема, це «Наказ Міністерства культури України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення історико-містобудівних обґрунтувань»[17]», «Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації»[18]» та інші нормативно-правові акти.

У загальному порівнянні, законодавство Німеччини та Словенії передбачає визначення меж зон охорони на рівні конкретних об'єктів культурної спадщини, тоді як українське законодавство передбачає визначення меж зон охорони на рівні категорій пам'яток. Крім того, українське законодавство передбачає більше деталей щодо конкретних категорій зон охорони, ніж законодавство Німеччини та Словенії(див. таблиця 2.3).

Таб. 2.3 Порівняння характеристик законодавства щодо охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Німеччині, Словенії та Україні.

Країна	Німеччина	Словенія	Україна
Характеристика	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»	Закон України «Про охорону археологічної спадщини»
Рівень визначення меж зон охорони	На рівні конкретних об'єктів культурної спадщини	На рівні конкретних об'єктів культурної спадщини	На рівні категорій пам'яток
Деталізація категорій зон охорони	Менше деталей, основні категорії: зона навколо об'єкту та зона, що охоплює поблизу знаходження пам'ятки	Менше деталей, основні категорії: зона безпосередньої охорони та зона з історичним контекстом	Більше деталей, основні категорії: зона безпосередньої охорони, зона історико-культурного середовища, зона науково-дослідницької роботи, зона відновлення та ін.
Особливості визначення меж зон охорони	Визначення меж зон охорони здійснюється із залученням експертів з питань культурної спадщини та місцевих органів влади	Межі зон охорони визначаються на підставі наукових досліджень та консультацій з місцевими громадами та експертами	Визначення меж зон охорони проводиться на підставі затвердженого Положення про затвердження меж зон охорони пам'яток культури та історії міст або сіл
Право власності в межах зон охорони	Законодавство передбачає право власників на здійснення реконструкції та реставрації, але з урахуванням вимог збереження культурної спадщини	Власники можуть робити будь-які зміни на своїй власності в межах зони безпосередньої охорони, але з мінімальним впливом на саму пам'ятку	Законодавство встановлює обмеження щодо прав власності, які можуть бути здійснені в зонах охорони, включаючи дозвіл на будівництво та реконструкцію
Заборона будівництва в межах зон охорони	Визначені зони охорони не передбачають повної заборони будівництва, але встановлюються обмеження та вимоги щодо збереження культурної спадщини	В зоні безпосередньої охорони повністю забороняється будівництво, в зоні історичного контексту допускається будівництво з мінімальним впливом на пам'ятку	Законодавство встановлює повну заборону будівництва на території зони безпосередньої охорони
Відповідальність за порушення законодавства	За порушення законодавства передбачені штрафні санкції, а також можливість конфіскації майна та інші відшкодувальні заходи	Законодавство передбачає штрафні санкції та інші відшкодувальні заходи, а також можливість скарг до суду на рішення органів влади щодо зон охорони	Законодавство передбачає відповідальність за порушення вимог з охорони пам'яток культурної спадщини, але не передбачає конкретних штрафних санкцій та відшкодувальних заходів

Загалом, законодавство Німеччини, Словенії та України передбачають заходи з охорони культурної спадщини та встановлюють зони охорони нерухомих пам'яток. Однак, вони мають різні особливості щодо визначення меж зон охорони, прав власності в межах цих зон, заборони будівництва та взаємодії з місцевими громадами. Наприклад, у Німеччині та Словенії місцеві громади мають право на участь у процесі визначення меж зон охорони та на отримання інформації про заходи щодо охорони пам'яток, тоді як в Україні законодавство передбачає обов'язкову участь місцевих громад у цьому процесі.

Також, законодавства країн мають різні підходи до відповідальності за порушення вимог щодо охорони пам'яток. У Німеччині та Словенії передбачені штрафні санкції та можливість конфіскації майна та інших відшкодувальних заходів, тоді як в Україні законодавство передбачає відповідальність за порушення вимог з охорони пам'яток, але не встановлює конкретних штрафних санкцій та відшкодувальних заходів.

Порівняння методів охорони пам'яток культурної спадщини в Німеччині, Словенії та Україні представлено нижче (див. таблиця 2.4).

Таб.2.4 Порівняння методів охорони пам'яток культурної спадщини в Німеччині, Словенії та Україні.

Країна	Німеччина	Словенія	Україна	
Методи охорони культурної спадщини	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»	Закон України «Про охорону археологічної спадщини»	Закон України «Про охорону культурної спадщини»
Державна охорона	Здійснюється органами захисту культурної спадщини, які діють на місцевому рівні	Здійснюється державними органами і моніториться Службою охорону культурної спадщини	Здійснюється державними органами	Здійснюється державними органами
Інвентаризація	Проводиться щодо всіх видів культурної спадщини	Проводиться щодо всіх видів культурної спадщини	Проводиться щодо археологічних пам'яток	Проводиться щодо всіх видів культурної спадщини
Реєстрація	Ведеться Єдиний національний реєстр культурних цінностей	Ведеться єдиний Державний реєстр культурної спадщини	Ведеться єдиний Державний реєстр археологічних пам'яток	Ведеться єдиний Державний реєстр культурної спадщини
Правовий захист	Забороняється руйнування та пошкодження культурної спадщини	Забороняється руйнування та пошкодження культурної спадщини	Забороняється руйнування та пошкодження археологічних пам'яток	Забороняється руйнування та пошкодження культурної спадщини
Захист та консервація об'єктів культурної спадщини	Захист культурних цінностей через консервацію та реставрація	Захист об'єктів культурної спадщини через реєстрацію, консервацію, відновлення та реставрацію	Захист археологічних пам'яток через запобігання пошкодженням та збереженням знайдених артефактів	Захист об'єктів культурної спадщини через їх реєстрацію, збереження, реставрацію та відновлення
Огляд та реєстрація об'єктів культурної спадщини	Огляд та інвентаризація культурних цінностей	Огляд та інвентаризація об'єктів культурної спадщини, що входять до національного реєстру культурної спадщини	Огляд археологічних пам'яток та внесення до Державного реєстру археологічних пам'яток України	Огляд об'єктів культурної спадщини та внесення до Державного реєстру культурної спадщини

«Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»[4]» має декілька переваг у порівнянні з іншими законодавчими актами щодо визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини:

1. Чітко визначені зони охорони: Закон Словенії містить чітке визначення зон охорони культурної спадщини, які враховують різні аспекти їх значущості, такі як історичне, культурне та екологічне значення. Це дозволяє забезпечити ефективну охорону цих об'єктів та запобігти можливим порушенням.

2. Використання сучасних технологій: Закон Республіки Словенія передбачає використання сучасних технологій для визначення границь зон охорони культурної спадщини. Це дозволяє використовувати точні інструменти для визначення границь зон охорони та забезпечує більш ефективну охорону нерухомих пам'яток культурної спадщини.

3. Прозорість та участь громадськості: Закон Словенії передбачає залучення громадськості до процесу визначення зон охорони культурної спадщини, що забезпечує прозорість та дозволяє враховувати думку громадськості при визначенні меж зон охорони. Це є важливим аспектом у забезпеченні ефективної охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини та забезпечення громадського контролю над процесом визначення меж зон охорони.

Отже, «Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»[4]» має переваги у порівнянні з законодавством інших зазначених країн, проте він не є досконалим з нашої точки зору, та має певні недоліки.

Недоліками визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в «Законі Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»[4]» можливо виділити:

1. Недостатня деталізація критеріїв визначення зон охорони пам'яток. Закон не містить чітких вимог щодо того, які фактори необхідно враховувати при визначенні меж зон охорони, що може призвести до різних трактувань та суперечок.

2. Відсутність детальної інформації про процедуру визначення зон охорони та відсутність вимог до участі громадськості в цьому процесі. Відсутність відкритості та прозорості може призвести до відчуття недовіри та незадоволення серед громадськості.

3. Недостатня координація з іншими законами та регуляторними актами. Наприклад, не завжди зрозуміло, які вимоги до забудови та реконструкції мають переважати - вимоги до охорони пам'яток чи інші законодавчі вимоги.

4. Відсутність визначення відповідальності за порушення законодавства щодо охорони пам'яток культурної спадщини та механізмів її реалізації. Відсутність жорстких механізмів відповідальності може призвести до безкарності порушників.

«Закон України «Про охорону археологічної спадщини» [7]» спрямований на захист археологічних пам'яток культурної спадщини та встановлення режиму їх охорони, включаючи визначення меж зон охорони. Деякі переваги цього закону в порівнянні з законами інших країн можуть включати наступне:

1. Визначення зон охорони археологічних пам'яток культурної спадщини проводиться окремо від меж зон охорони інших видів пам'яток, таких як архітектурні споруди або музейні експонати. Це дозволяє забезпечити більш точне визначення зон охорони, відповідно до особливостей конкретного типу пам'ятки.

2. «Закон України «Про охорону археологічної спадщини»[7]» передбачає проведення археологічних досліджень під час будівництва, що дозволяє виявити потенційні археологічні пам'ятки та враховувати їх при визначенні меж зон охорони. Це може бути важливо для збереження культурної спадщини, якщо будівництво проводиться в районах, де висока ймовірність виявлення археологічних пам'яток.

3. «Закон України «Про охорону археологічної спадщини»[7]» передбачає можливість встановлення виключень зі зон охорони археологічних

пам'яток у випадку, якщо це не суперечить збереженню та використанню культурної спадщини. Це дозволяє забезпечити більш гнучкий підхід до визначення меж зон охорони, враховуючи специфіку кожного випадку окремо.

Недоліками «Закону України «Про охорону археологічної спадщини»[7]» в частині визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини можливо визначити наступні позиції:

1. Обмежений застосування: Закон відноситься лише до археологічних пам'яток, тоді як інші види культурної спадщини (архітектурні, історичні, художні тощо) регулюються іншими законами, наприклад, «Законом України «Про охорону культурної спадщини»[8]». Це може призвести до суперечок щодо визначення меж зон охорони, якщо різні закони містять різні визначення.

2. Необхідність додаткових документів: Закон вимагає наявності проекту охорони археологічної пам'ятки для встановлення зон охорони. Це може вимагати додаткових витрат на дослідження та підготовку проекту, що може бути складним для менших організацій та громадян, які мають пам'ятки на своїх земельних ділянках. Неоднакова регламентація: Закон містить різні положення щодо встановлення зон охорони, які можуть мати різну дію в різних областях України. Це може призвести до нерівномірного застосування закону та різного рівня захисту культурної спадщини в різних частинах країни.

3. Відсутність узгодженості: Закон не передбачає узгодження меж зон охорони з іншими законодавствами, наприклад, містобудівним та земельним. Це може призвести до конфліктів між різними законами та невідповідності встановлених меж зон охорони та інших правових обмежень.

«Закон України «Про охорону культурної спадщини»[8]» має кілька переваг у порівнянні з іншими законодавствами, які регулюють визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини, зокрема:

1. Визначення меж зон охорони пам'яток культурної спадщини в законі України здійснюється на рівні держави, що дозволяє уніфікувати процедури та критерії, а також забезпечує єдність правової практики.

2. «Закон України «Про охорону культурної спадщини»[8]» містить чіткі вимоги до власників та користувачів об'єктів культурної спадщини, які зобов'язані здійснювати заходи з охорони та збереження цих об'єктів.

3. «Закон України «Про охорону культурної спадщини»[8]» передбачає можливість визначення меж зон охорони пам'яток культурної спадщини з урахуванням особливостей конкретного об'єкта та його навколишнього середовища.

4. «Закон України «Про охорону культурної спадщини»[8]» містить визначення процедури визначення меж зон охорони пам'яток культурної спадщини, яка забезпечує залучення експертів з різних сфер, а також проведення громадських консультацій та інших форм взаємодії з громадськістю.

5. «Закон України «Про охорону культурної спадщини»[8]» передбачає регулювання питань відновлення та реконструкції об'єктів культурної спадщини, що забезпечує збереження їх історичної цінності.

Отже, можна стверджувати, що законодавство України щодо визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини має свої переваги та недоліки в порівнянні з законами інших країн, зокрема з Республікою Словенією та Федеративною Республікою Німеччина. «Закон України «Про охорону культурної спадщини»[10]» дозволяє враховувати різні аспекти охорони культурної спадщини, включаючи її археологічні та історичні аспекти, та передбачає участь громадськості в процесі визначення меж зон охорони. Однак, законодавство України може бути більш конкретним та чітким щодо процедур визначення меж зон охорони та виконання вимог щодо охорони пам'яток культурної спадщини. Також, важливо забезпечити ефективну контрольну та наглядову діяльність за зонами охорони, щоб

забезпечити їх ефективну реалізацію та збереження нерухомих пам'яток культурної спадщини для майбутніх поколінь.

«Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»[10]» має декілька переваг у порівнянні з іншими законодавствами щодо визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини.

По-перше, в законі Німеччини передбачена можливість установа різних типів зон охорони, включаючи зони екстенсивної охорони, зони інтенсивної охорони та зони наукових досліджень. Це дає змогу зберегти різні аспекти культурної спадщини залежно від їх важливості та ступеня вразливості.

По-друге, в законі Німеччини передбачена можливість зміни меж зон охорони відповідно до змін у власності або стану нерухомоті, а також у зв'язку з розвитком інфраструктури та інших важливих соціально-економічних факторів. Це дозволяє забезпечити баланс між охороною культурної спадщини та іншими потребами суспільства.

По-третє, закон Німеччини передбачає участь громадськості в процесі визначення меж зон охорони, забезпечуючи прозорість та відкритість процесу. Громадськість може брати участь в публічних слуханнях та консультаціях, що сприяє створенню ефективної системи охорони культурної спадщини, яка враховує потреби різних зацікавлених сторін.

Отже, Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»[10] має переваги в частині визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини порівняно з іншими законодавствами. Він передбачає більш точні та чіткі критерії для визначення меж зон охорони, включає різні типи зон охорони залежно від значення об'єкта культурної спадщини та його ступеня забезпеченості, та містить норми, що дозволяють державі втручатись у використання землі в межах зон охорони з метою забезпечення їхньої ефективної охорони. Недоліком «Закону Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»[10]» може бути те, що визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної

спадщини здійснюється досить узагальнено, з використанням загальних принципів, що може призвести до неоднозначності та суперечностей у практичній реалізації. Також може виникати проблема з визначенням відповідальності за порушення режиму охорони та експлуатації пам'ятки, оскільки у законодавстві Федеративної Республіки Німеччина не передбачено чіткої відповідальності власників, орендарів та інших осіб, які здійснюють правові дії щодо пам'ятки.

Також можливим недоліком є недостатня увага до використання сучасних технологій та інноваційних методів в охороні та вивченні культурної спадщини, що може призвести до обмеження можливостей збереження та дослідження пам'яток культурної спадщини. Також у законодавстві Федеративної Республіки Німеччина може бути недостатньої уваги до проблем відновлення та реставрації пам'яток культурної спадщини, що може привести до погіршення стану та зниження значення пам'яток.

Висновки до другого розділу

1. Серед схожих положень в законодавстві Німеччини, Словенії та України виділимо такі:

1.1. Встановлення вимог до будівель та споруд щодо їх безпеки, якості, економічності та екологічності;

1.2. Встановлення вимог до проектування та будівництва, включаючи технічні вимоги, норми та правила, які мають дотримуватися при будівництві;

1.3. Встановлення вимог до контролю та нагляду за будівництвом та введенням в експлуатацію будівель та споруд;

1.4. Встановлення вимог до процедур отримання дозволів та інших документів, що регулюють будівництво та містобудування;

1.5. Встановлення вимог до збереження та охорони культурної спадщини.;

1.6. Встановлення відповідальності за порушення вимог законодавства з будівництва та містобудування;

1.7. Забезпечення прав громадян на участь у процесах, пов'язаних з будівництвом та містобудуванням, та на отримання інформації про ці процеси.

2. Незважаючи на схожість положень, законодавство кожної країни має свої особливості, які відображають особливості національної економіки та інших факторів. Наприклад, Будівельний кодекс Німеччини має більш детальні вимоги до процесу будівництва, включаючи вимоги до земельного права та забудови, тоді як «Закон України «Про архітектурну діяльність»[5]» та «Закон України «Про основи містобудування»[6]» також містять вимоги до проектування та будівництва об'єктів, їх архітектурного та містобудівного оформлення, включаючи вимоги до зовнішнього вигляду будівель та інженерних мереж.

«Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»[9]» містить вимоги до здійснення містобудівної діяльності, включаючи визначення прав та обов'язків замовника, проектувальника, забудовника та органів місцевого самоврядування.

Всі ці закони також містять вимоги щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я людей під час будівництва та експлуатації об'єктів, охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки.

Ще однією відмінністю між законодавством країн є рівень централізації управління у сфері будівництва та містобудування. У Німеччині управління будівництвом та містобудуванням зосереджене на рівні земельних урядів, а федеральний уряд відіграє роль координатора та контролера. У Словенії та Україні, на відміну від Німеччини, влада у сфері будівництва та містобудування є більш централізованою, з рівнем контролю залежно від рівня влади. Крім того, у різних країнах різні підходи до визначення відповідальності за дотримання норм будівництва. У Німеччині, наприклад, забезпечення виконання будівельних норм та стандартів покладається на власника будівлі, а у Словенії та Україні - на будівельну компанію

3. Отже, можна зробити висновок, що всі ці закони регулюють будівництво та містобудування, встановлюють вимоги до архітектурного та містобудівного оформлення, включаючи забезпечення безпеки та екологічної безпеки. Однак, кожен закон має свої особливості та різноманітність вимог, які визначаються специфікою національного законодавства та потребами конкретної країни.

3 Розділ Основні напрямки удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини(на прикладі Словенії та Німеччини)

3.1 Опис удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток

Аналізуючи сучасний стан та підхід до створення інформаційної структури інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини для покращення процесів містобудівного розвитку, що дозволить користувачам взаємодіяти у діалоговому режимі, формулюючи необхідні запити, з використанням технологій географічної інформації, приходимо до необхідності вдосконалення існуючої моделі. Основна мета полягає в забезпеченні ефективного пошуку, обліку і фіксації стану, а також у збереженні всіх категорій нерухомих пам'яток, включаючи об'єкти архітектури та містобудування. У подальшому розвитку цієї структури передбачається можливість отримання будь-якої необхідної інформації із містобудівного банку даних.

Проведення огляду існуючих моделей визначення меж зон охорони в Україні та порівняння їх з практикою Німеччини та Словенії показує, що історична інформація про пам'ятки часто знаходиться в надзвичайно цінних документах, які слід утримувати у непошкодженому стані. Забезпечення доступу широкому загалу до цих документів є важливим для виявлення і розуміння пам'яток. Важливо забезпечити тривале збереження цих цінних матеріалів. Цифрова документація культурної спадщини відкриває можливість доступу та інформації для експертів і інших зацікавлених сторін, які не мають можливості прямо переглядати оригінали, захищаючи при цьому останні від пошкоджень.

Це дає змогу експертам та іншим зацікавленим особам, які не можуть особисто ознайомитися з об'єктами культурної спадщини, отримати доступ до інформації, що розкриває значення та історію цих об'єктів, навіть якщо їм відмовлено в прямому доступі або особистому візиті через обмеження чи вартість.

Внесення інформації про пам'ятки до географічної інформаційної системи культурної спадщини дозволяє автоматизовано вивчати розвиток регіону чи населеного пункту, використовуючи аналіз на основі оцифрованих, історичних карт та удосконалення інструментів визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини.

Запис і аналіз культурного ландшафту, а також визначення меж зон охорони архітектурних пам'яток у географічній інформаційній системі можуть відігравати ключову роль у процесі планування. Географічна інформаційна система може внести значний технічний внесок у такі процедури планування, як ландшафтне планування, управління нерухомістю та регіональний розвиток.

Виявлення недоліків у сучасних моделях визначення меж зон охорони в Україні вказує на ряд проблем. Відсутність єдиної та узгодженої нормативної бази, нечіткість визначень та критеріїв, а також відсутність гармонізації із міжнародними стандартами створюють ризики суб'єктивності та розбіжностей у визначенні ступенів захисту. Низька участь громадськості та недостатня увага до культурної спадщини також ускладнюють процес. До цього долучається проблема недостатньої ефективності моніторингу та контролю за дотриманням меж охорони. Вирішення цих проблем вимагатиме системних змін та удосконалення моделей для забезпечення ефективної охорони культурної спадщини в Україні.

Маючи на увазі загальнодержавне значення вирішення проблем систематизації, стандартизації та ефективного управління виявленням, обліком, описом і пошуком нерухомих пам'яток культурного значення, зокрема, об'єктів архітектури та містобудування, збереження особливо цінних

документів та архівних матеріалів, кадастр пам'яток архітектури та містобудування стає ключовою компонентною частиною в інформаційній структурі національного містобудівного кадастру. Це стосується, зокрема, кадастру пам'яток архітектури та містобудування України, а також підсистем даних, що стосуються документів архівів державних підприємств України і підсистем знань, пов'язаних з об'єктами культурного надбання.

З оцінки вимог та аналізу фактичного стану в додатках, з урахуванням рівня техніки, можна виділити наступні недоліки в документуванні та оцінці культурної спадщини на основі географічних інформаційних систем:

Проектний підхід - більшість підходів до комунікації культурної спадщини залишаються "проектними" і орієнтовані на точну фіксацію та візуалізацію об'єктів, обмежуючи їх у часі та обмежені в використанні. Ці проекти часто передбачають тривалого збору даних та стикаються з обмеженими бюджетами і низьким рівнем експертизи.

Використання географічних інформаційних систем - залишається популярним через обмежений бюджет та експертизу, але вони не спрямовані на довгострокове зберігання та аналіз. Відсутність постійного зберігання даних та недостатність оновлень обмежують їхню ефективність.

Географічні інформаційні системи для довгострокового зберігання та аналізу виявляються менш поширеними, хоча вони визначаються як системи, в яких пріоритет мають аспекти якості та гарантована безперервність зберігання та оновлення даних на тривалий період часу.

Узагальнюючи, важливо вдосконалити підходи до використання географічних інформаційних систем для культурної спадщини, забезпечити їхню ефективність та довгострокову стійкість, а також розглянути нові технологічні рішення для покращення якості та доступності даних.

Впровадження розширених та довгострокових у визначенні меж зон охорони та забезпеченні культурної спадщини очікується вплинути на цей процес позитивно. Збільшена точність та об'єктивність даних, сталий моніторинг та покращене використання ресурсів сприятимуть більш

ефективному плануванню та управлінню культурними об'єктами. Такі зміни також сприятимуть залученню громадськості та експертів, а впровадження інновацій може забезпечити нові можливості для якісного та доступного аналізу культурної спадщини.

Як вже зазначалося раніше в своїй роботі «Методичне забезпечення інформаційної системи кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини» [26]» О.І. Сингаївська свідчить про значний історичний та методологічний досвід у використанні моделей визначення меж зон охорони культурної спадщини. «Цей період відзначався активними зусиллями вдосконалення та адаптації моделей для конкретних потреб у галузі архітектури і містобудування[41]».

Однак, оскільки це був період понад двадцяти років тому, можливо виникла необхідність адаптації моделей до нових викликів та технологічних можливостей, що з'явилися протягом цього часу.

Урахування цього історичного контексту може слугувати джерелом цінної інформації для подальшого вдосконалення та апгрейду моделей визначення меж зон охорони культурної спадщини в сучасному контексті. Потреба у доповненні моделі «Методичне забезпечення інформаційної системи кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини" О.І. Сингаївської може бути обумовлена кількома ключовими аспектами[24]».

Постійні зміни в законодавстві та підходах до кадастру культурної спадщини можуть вимагати адаптації методичного забезпечення. Нові вимоги та стандарти можуть потребувати оновлення чи розширення існуючої моделі.

Швидкі та значущі зміни в області технологій, зокрема в сфері інформаційних систем, можуть вимагати вдосконалення моделі для ефективного використання сучасних інструментів та технологій.

Розширення функціоналу системи кадастру може враховувати нові потреби та завдання у сфері охорони культурної спадщини. Інформаційна система повинна бути готовою враховувати різноманітність об'єктів та враховувати сучасні тенденції управління нерухомими пам'ятками.

Зростання необхідності взаємодії з іншими інформаційними системами може потребувати уточнень та доповнень до методичного забезпечення, зокрема, в аспекті обміну даними та інтеграції з іншими платформами.

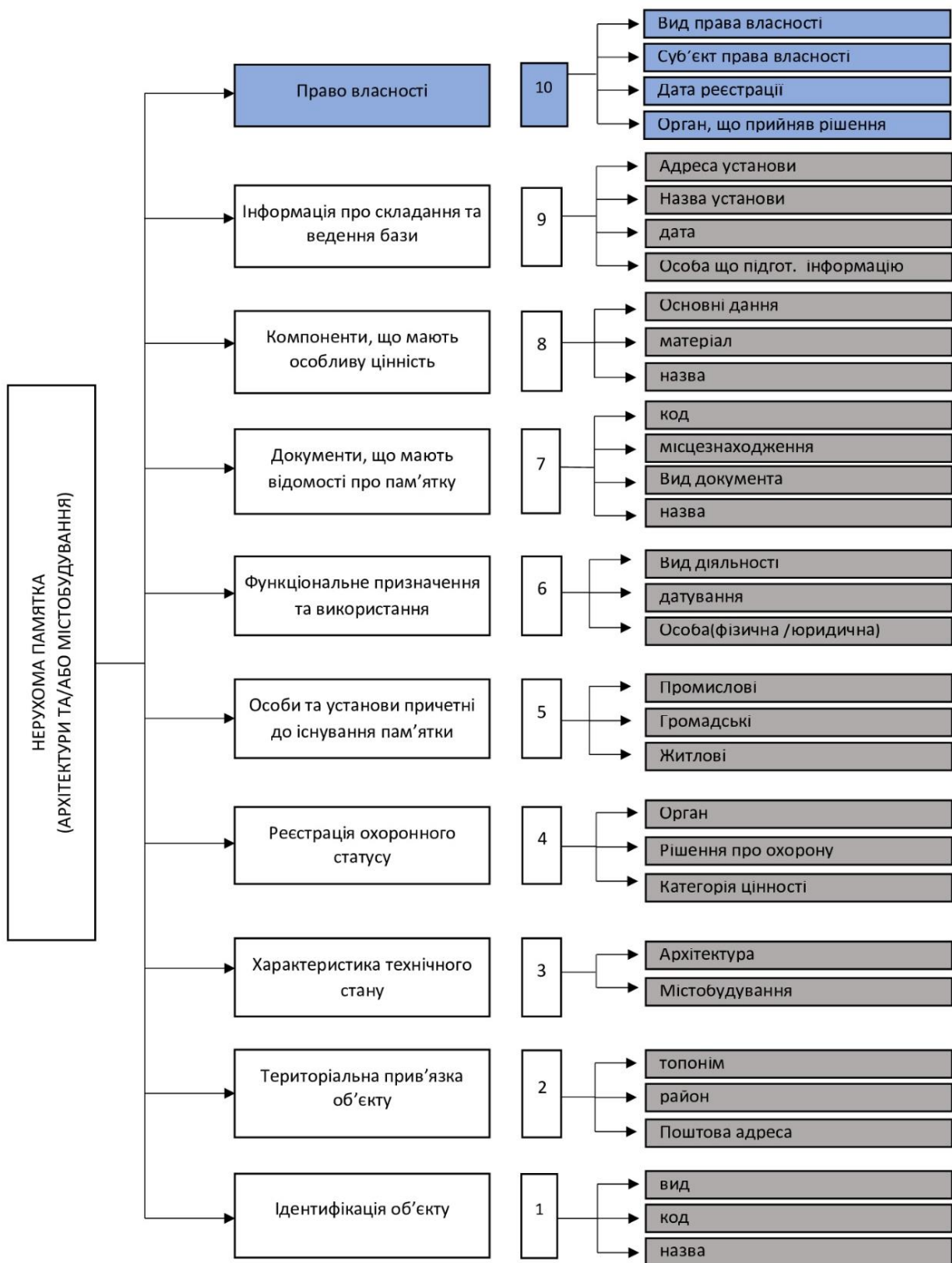
Використання отриманого досвіду та практичних висновків за період використання існуючої моделі для уточнення та покращення її ефективності та адаптації до конкретних ситуацій.

Підсумково, доповнення моделі О.І. Сингаївської є «актуальним завданням з урахуванням змін у сучасних умовах, технологічного розвитку та динаміки вимог у сфері культурної спадщини[42]».

Інформація, що міститься в кадастрі пам'яток містобудування та архітектури, «відіграє ключову роль у вирішенні завдань охорони, збереження, реставрації та регенерації історичних поселень[27]». Ці дані не лише надають вичерпну інформацію про об'єкти, а й служать стратегічним ресурсом для планування та управління, сприяючи збереженню та відтворенню архітектурної спадщини в містах та населених пунктах.

Визначення конкретних проблем, які можуть бути вирішені за допомогою доповнень. Твердження про те, що актуальність розробки вказаних завдань не зменшилася і до сьогодні, виокремлює ключову важливість та необхідність вирішення цих завдань у сучасному контексті. Отже, в контексті зазначених факторів важко переоцінити актуальність розробки інформаційної системи бази даних кадастру пам'яток архітектури, яка продовжує залишатися важливим завданням для збереження та управління культурною спадщиною.

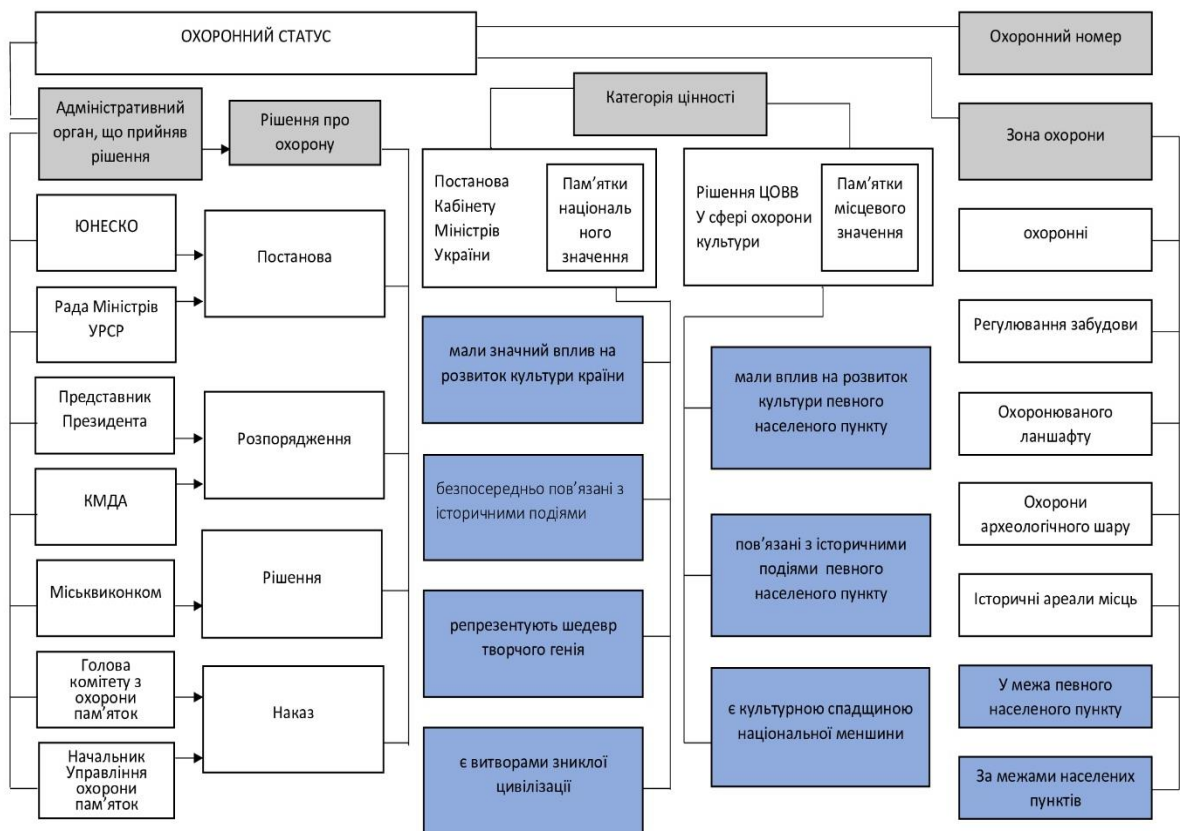
«Всі об'єкти будь-якого класу галузі нерухомих пам'яток культурної спадщини мають спільні риси, які формують інформаційний контент, включаючи атрибутивну, довідкову та науково-дослідну інформацію[28]». Ця інформація структурується у дев'ять основних типологічних блоків, які є складовими елементами четвертого рівня інфологічної моделі, яку пропонується доповнити десятим блоком, що охоплює інформацію про право власності на об'єкт культурної спадщини[41]». «Рис.3.1».

Рис.3.1 Типологічні блоки інфологічної моделі нерухомих пам'яток (оновлені)

Цей блок включатиме дані про вид права власності, суб'єкт права власності, дату реєстрації, а також відомості, які стосуються органу, що прийняв рішення про реєстрацію права власності. Це доповнення «розширить повноту та контекст інформації, необхідної для повного управління та збереженням культурної спадщини[29]».

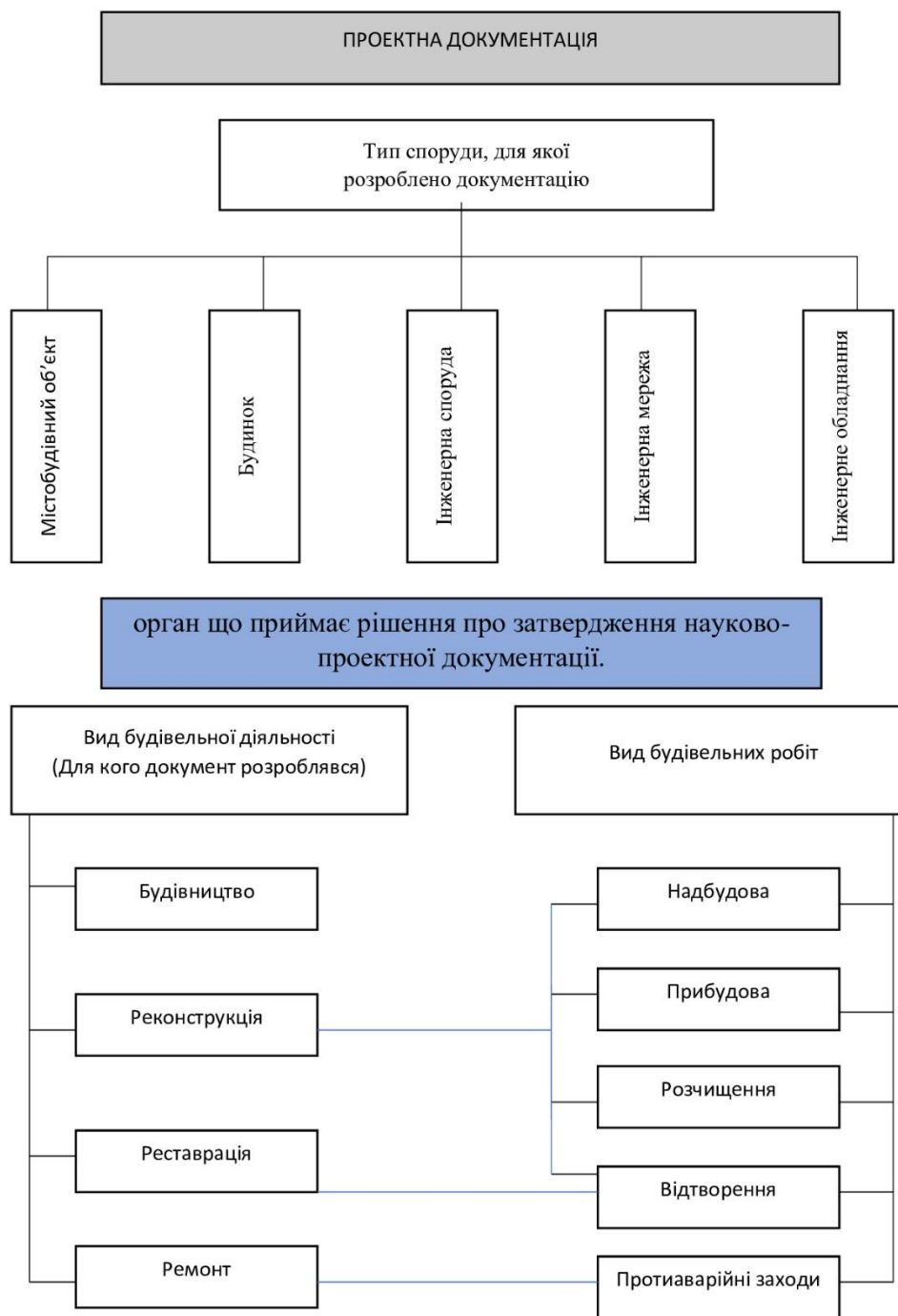
«Схема елементів та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Охоронний статус» складається з відомостей про охорону пам'ятки. Вона фіксує за яким видом пам'ятки об'єкт взято під охорону*, категорію цінності відносно даного виду*, назву документа*, охоронний номер, адміністративний орган, що прийняв рішення*, наявність та вид зони охорони*[41]». яку пропонується доповнити відомостями про пам'ятки національного значення, що мали значний вплив на розвиток культури країни, безпосередньо пов'язані з історичними подіями, репрезентують шедевр творчого генія, та є витворами зниклої цивілізації відповідно «Рис.3.2».

Рис.3.2 Схема елементів та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Охоронний статус»(оновлений)

Крім того пропонується розширити відомості про пам'ятки місцевого значення, що мали вплив на розвиток культури певного населеного пункту, пов'язані з історичними подіями певного населеного пункту, є культурною спадщиною національної меншини. А також додати данні щодо зони охорони пам'ятки у межа певного населеного пункту та за межами населених пунктів.

«Складові елементи та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Проектна документація» про діяльність, що пов'язана з існуванням пам'ятки фіксуються як форми відповідно до кожного виду будівельно відновлювальних робіт*. В кожній формі фіксується датування діяльності*(початок і кінець), відомості про особу (юридичну або фізичну), що причетна до діяльності, фах особи*, роль в історії будівлі* [41]», яку пропонується доповнити відомостями про орган що приймає рішення про затвердження науково-проектної документації «Рис.3.3».

Рис.3.3 Складові елементи та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Проектна документація» (Оновлений).

Для вдосконалення запропонованої моделі необхідно зосередитися на розробці методичних рекомендацій та програмного забезпечення створення та ведення кадастру об'єктів нерухомої культурної спадщини. Це передбачає системний підхід до створення структури та інформаційного забезпечення процесів містобудування, забезпечення користувачів необхідними інструментами для створення та ведення архітектурно-містобудівної документації. Крім того, актуальним є використання методів логічного програмування, процедур обробки растрової, векторної та тривимірної графіки, а також засобів лексичного аналізу для створення методичних засад і форм опису об'єктів спадщини, програмно-інформаційних і технічних засобів ведення бази даних об'єктів історико-культурної спадщини України. Ці кроки сприятимуть вдосконаленню запропонованої моделі.

3.2 Визначення меж зон охорони культурної спадщини та їх пов'язаність інформаційною системою

Аналіз прикладів визначення меж зон охорони культурної спадщини в Словенії та Німеччині вказує на різноманітні підходи та особливості в регулюванні цього питання в обох країнах. У Словенії зони охорони часто визначаються з урахуванням різних категорій об'єктів культурної спадщини, таких як пам'ятки архітектури, археологічні об'єкти тощо.

При визначенні меж зон охорони враховуються місцеві особливості та унікальні характеристики кожного об'єкта. Здебільшого використовуються інструменти зонування для управління та збереження культурної спадщини в різних контекстах. У Німеччині межі зон охорони часто визначаються відповідно до різних рівнів значущості об'єктів та їх впливу на оточуюче середовище.

Законодавство деталізовано регулює процес визначення меж та встановлення обмежень для об'єктів культурної спадщини. Управління та контроль за дотриманням зон охорони часто покладається на державні та регіональні органи. «Загальною тенденцією є врахування особливостей кожного об'єкта та його взаємодії з навколишнім середовищем під час визначення меж зон охорони[22]». Обидва підходи прагнуть забезпечити збереження та ефективне управління культурною спадщиною, враховуючи специфіку кожної країни.

Проте обидві країни використовують технології що застосовують географічні інформаційні системи.

Враховуючи високий ступінь розвиненості систем охорони культурної спадщини в Німеччині, можна визначити ті аспекти, які будуть корисні для вдосконалення методів та практики в Україні. Адаптація передового досвіду з Німеччини може викласти основу для оптимізації процесів визначення та охорони меж зон нерухомих пам'яток культурної спадщини в українському контексті.

Виконання цього завдання має визначатися вимогами чинного законодавства України, зокрема Закону «Про охорону культурної спадщини»[8] та Земельного кодексу України. Зони охорони пам'яток є необхідною складовою охоронного зонування, яке виступає як містобудівний інструмент збереження об'єктів культурної спадщини. Також, поєднання має відбуватися з урахуванням вимог «ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 «Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування»[15]». Такий підхід визначає стандартизований і науково обґрунтований підхід до визначення меж зон охорони, що дозволяє узгоджувати вимоги охорони культурної спадщини з містобудівним розвитком та використовувати їх для створення ефективних стратегій збереження та управління. Визначення меж зон охорони також враховує території з оптимальними умовами для зорового сприйняття пам'яток. Ці території пов'язані з видовим розкриттям та враховуються при будівництві нових об'єктів чи реконструкції існуючих будівель, щоб уникнути негативного впливу на композиційний та видовий аспекти пам'яток. Такі зони розглядаються як області регулювання забудови.

Крім того, під час використання географічних інформаційних систем мають бути враховані межі охоронних зон та зон регулювання забудови для частини пам'ятки культурної спадщини та заходи, спрямовані на збереження і раціональне використання об'єкта, враховуючи його історично сформовані природно-ландшафтні характеристики та складну топографію місцевості. У цьому контексті район дослідження визначається як місцевість, де архітектурні компоненти підпорядковані природно-ландшафтним утворенням.

Введення запропонованих зон охорони та режимів використання, як вказано у науково-проектній документації, має на меті максимально забезпечити збереження та ефективне використання наявних об'єктів культурної спадщини. Це дозволить «запобігти можливому руйнуванню чи знищенню цих цінних пам'яток, а також забезпечити їхню довгострокову та

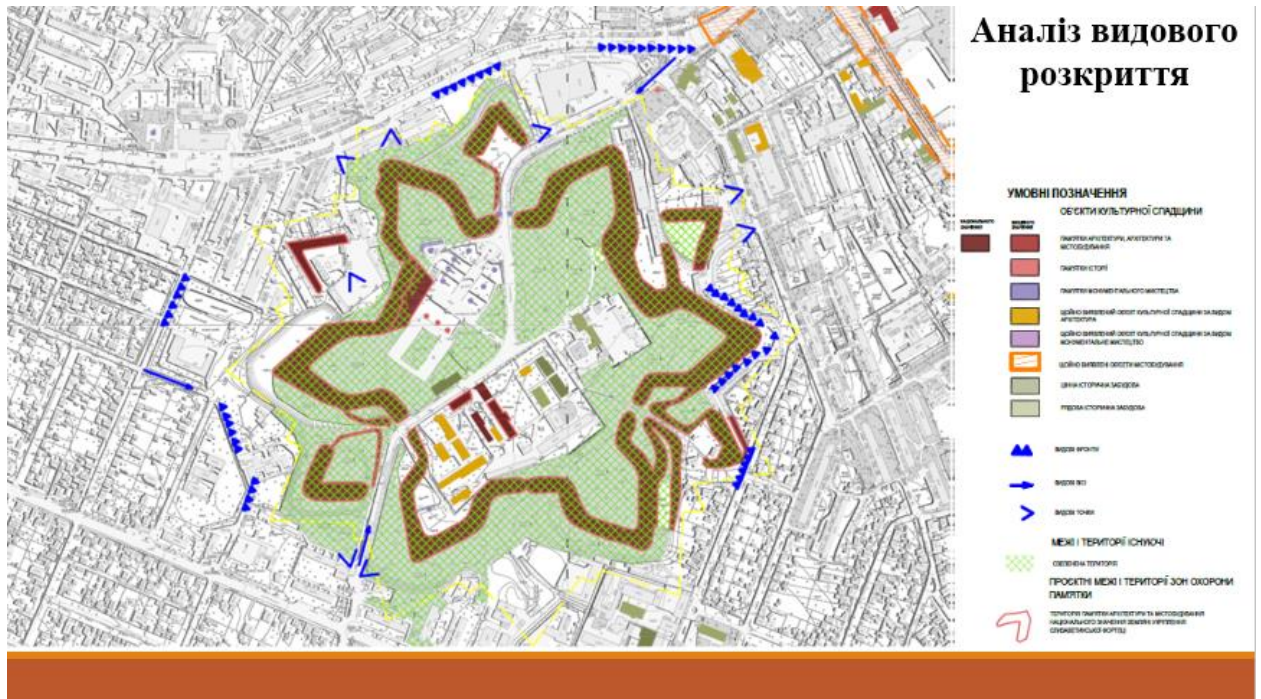
стійку експлуатацію в контексті збереження культурної спадщини для наступних поколінь[23]».

Детальний огляд методів та практики визначення меж зон охорони в Німеччині найкращі підходи та досвід для впровадження в національні стандарти охорони культурної спадщини в Україні. Аналіз німецької методології та практики дозволить врахувати передові підходи до визначення меж зон охорони, ефективно поєднуючи концепції та інструменти для забезпечення максимальної ефективності та збереженості культурних пам'яток.

Порівняння з інформаційною системою та ідентифікація спільних показників з практикою Словенії стане важливим етапом для визначення ефективних стратегій визначення меж зон охорони культурної спадщини в Україні. Аналіз інформаційних систем, використовуваних у Словенії, дозволить ідентифікувати спільні показники та найкращі практики, які можна впровадити для удосконалення вітчизняних методів. Використання здобутого досвіду сприятиме оптимізації процесів та підвищенню ефективності системи визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Україні.

Як зазначає Козак С.А. в своїй роботі «Принципи та методи визначення зон охорони пам'яток культурної спадщини на території України на прикладі: пам'ятки архітектури та містобудування національного значення «Земляні укріплення Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький». В останні пів століття охорона культурної спадщини історичних міст стала важливим сектором державної політики у всьому світі. Це відповідь на необхідність збереження спільних цінностей і плідного використання культурної спадщини. «Стрімкий розвиток цивілізаційних та урбаністичних процесів у сучасному місті обумовлює необхідність нових підходів та нових моделей життя у містах з орієнтації на підвищення стійкості та якості життя мешканців міста[20]».

Зазначена вище дослідницька робота «насичена якісно сформованими схемами, моделями, кресленнями, малюнками тощо[20]» «Рис. 3.7,3.8,3.9» проте виклики сучасності та новітні технології дозволяють спростити роботу над подібними процесами та дозволити широкому колу осіб мати доступ до подібної інформації на витрачаючи безліч часу на пошуки, обробку та систематизації такої.

Рис. 3.4 Аналіз видового покриття «Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький

Рис.3.5 Природно-ландшафтна оцінка території «Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький

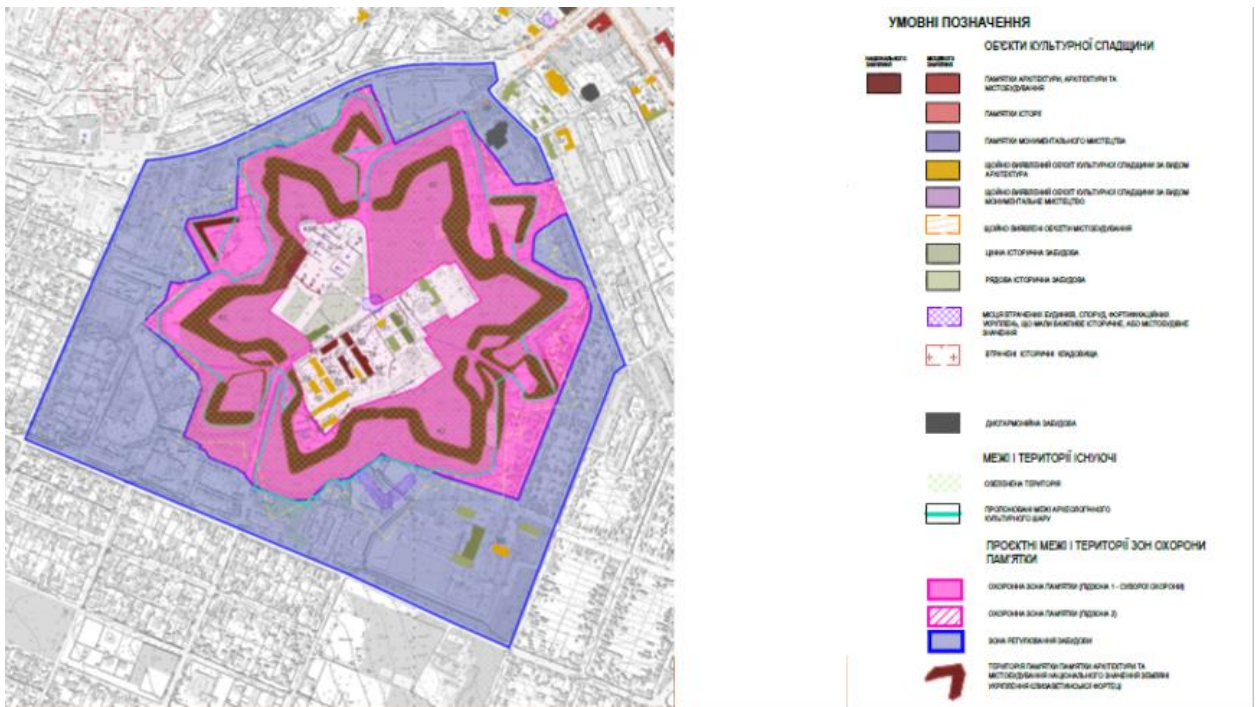

Рис. 3.6 Об'єкти культурної спадщини «Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький

«Згідно з даними міністерства культури України на території України знаходиться близько 130 000 об'єктів культурної спадщини, які перебувають на державному обліку, з них – 9562 пам'яток, внесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (914 пам'яток національного значення та 8648 – місцевого значення) та 6 унікальних культурних об'єктів, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, які мають виняткову загальнолюдську цінність. На державному обліку перебуває близько 65 350 (52%) об'єктів археології, 44 496 (35%) – історії, 1 944 – монументального мистецтва (2%), 13 518 - архітектури та містобудування, 327 - садово-паркового мистецтва; 219 – ландшафтних об'єктів та 92 – об'єкти науки і техніки[16]». З огляду на міжнародні зобов'язання, взяті на себе Україною, та положення статті «54 Конституції України держава має забезпечувати збереження об'єктів, що становлять культурну цінність[13]». Збереження культурної спадщини впливає на формування менталітету нації, стверджує спадкоємність одвічних цінностей і традицій, формує базу для сталого розвитку суспільства. Запорукою піднесення української культури та духовного розвитку суспільства в дусі патріотизму і любові до України є збереження та примноження культурної спадщини, яку ми отримали від попередніх поколінь[16]». Тому Мінкульту було запропоновано «Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухокої культурної спадщини де серед інших пропозицій було визначено, що одним із пріоритетних завдань органів державної влади щодо охорони культурної спадщини та інтеграції України до світової спільноти є впровадження інформаційного ресурсу об'єктів культурної спадщини та культурних цінностей[16]».

З огляду на пропозицію провадження інформаційної системи культурної спадщини в Україні включатиме наступні ключові етапи:

1. Розроблення та впровадження цифрової інфраструктури, яка дозволить збирати, обробляти та зберігати геопросторові дані про культурну спадщину.

2. Впровадження географічних інформаційних систем для забезпечення точності та доступності просторових даних.

3. Створення національної інфраструктури даних у сфері охорони культурної спадщини:

4. Розроблення єдиної інформаційної системи, яка охоплює всі аспекти охорони культурної спадщини.

5. Впровадження стандартів та протоколів для забезпечення взаємодії з різними джерелами даних та іншими інформаційними системами.

6. Підтримка міжнародних сумісних стандартів:

7. Врахування та використання міжнародних стандартів у сфері охорони культурної спадщини для забезпечення сумісності та обміну інформацією з іншими країнами.

8. Участь у міжнародних ініціативах та об'єднаннях для спільного вирішення проблем та обміну кращими практиками.

Таким чином, визначені заходи спрямовані на створення ефективною та інтегрованою системи управління та охорони культурної спадщини в Україні, яка враховує сучасні стандарти та технології. Крім того ці позиції синхронізуються із викликами сучасності щодо вдосконалення «інформаційної моделі розробленої Сингаївською О.І.[43]», інтеграцією розглянутих нами географічні інформаційні системи і -технологій із досвіду Німеччини та Словенії, а також питань вдосконалення визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток, що підняті Козаком С. А. та розглянуті у даній роботі[20]».

Висновки до третього розділу

1. Вдосконалення інформаційної системи призведе до покращення управління та охорони культурної спадщини через кілька ключових механізмів:

1.1. Ефективніше визначення меж зон охорони, так як застосування покращеної інформаційної системи дозволить точніше та швидше визначати межі зон охорони, що в свою чергу забезпечить більш точну охорону культурних пам'яток;

1.2. Забезпечення точних та надійних даних, так як покращена система дозволить збирати, зберігати та оновлювати дані з високою точністю, що дозволяє уникати не точностей та забезпечує надійну основу для прийняття управлінських рішень;

1.3. Моніторинг стану та змін, тому що оновлена інформаційна система дозволить проводити систематичний моніторинг стану культурної спадщини та змін в її оточенні. Це важливо для вчасного реагування на будь-які загрози та забезпечення негайних заходів охорони.

1.4. Легший доступ до інформації, пов'язано із застосування інформаційної системи в діалоговому режимі дозволить користувачам отримувати необхідну інформацію швидко та ефективно, сприяючи загальній свідомості та взаєморозумінню щодо культурної спадщини.

1.5. Оптимізація ресурсів, за рахунок забезпечення ефективного використання ресурсів для охорони та управління культурною спадщиною, завдяки зменшенню адміністративних витрат та підвищенню ефективності процесів.

Географічні інформаційні системи можуть бути використані для вдосконалення запропонованої моделі кадастру для об'єктів нерухомої культурної спадщини шляхом забезпечення управління та аналізу просторових даних. Технологія географічних інформаційних систем дозволяє інтегрувати різні типи даних, у тому числі просторові та атрибутивні, для

створення повної бази даних для об'єктів культурної спадщини. Це дозволяє візуалізувати, аналізувати та керувати інформацією про культурну спадщину в просторовому контексті, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень та ефективному розподілу ресурсів. Крім того, застосування географічних інформаційних систем може допомогти у розробці інтерактивних картографічних програм та інструментів для залучення громадськості та освіти щодо об'єктів культурної спадщини. Використовуючи географічні інформаційні системи, інфологічна модель може покращити точність даних, доступність і візуалізацію, що зрештою сприятиме збереженню та просуванню культурної спадщини.

Важливість охорони культурної спадщини вказує на важливість активної ролі держави в забезпеченні охорони культурної спадщини. Такий підхід передбачає, що держава повинна брати на себе відповідальність за розвиток та впровадження ефективних політик, законодавства та інфраструктури, спрямованих на збереження та просування культурної спадщини. Основні аспекти такого підходу мають включати в себе удосконалення законодавства, фінансування та підтримку напряму, управління та моніторинг, залучення громади.

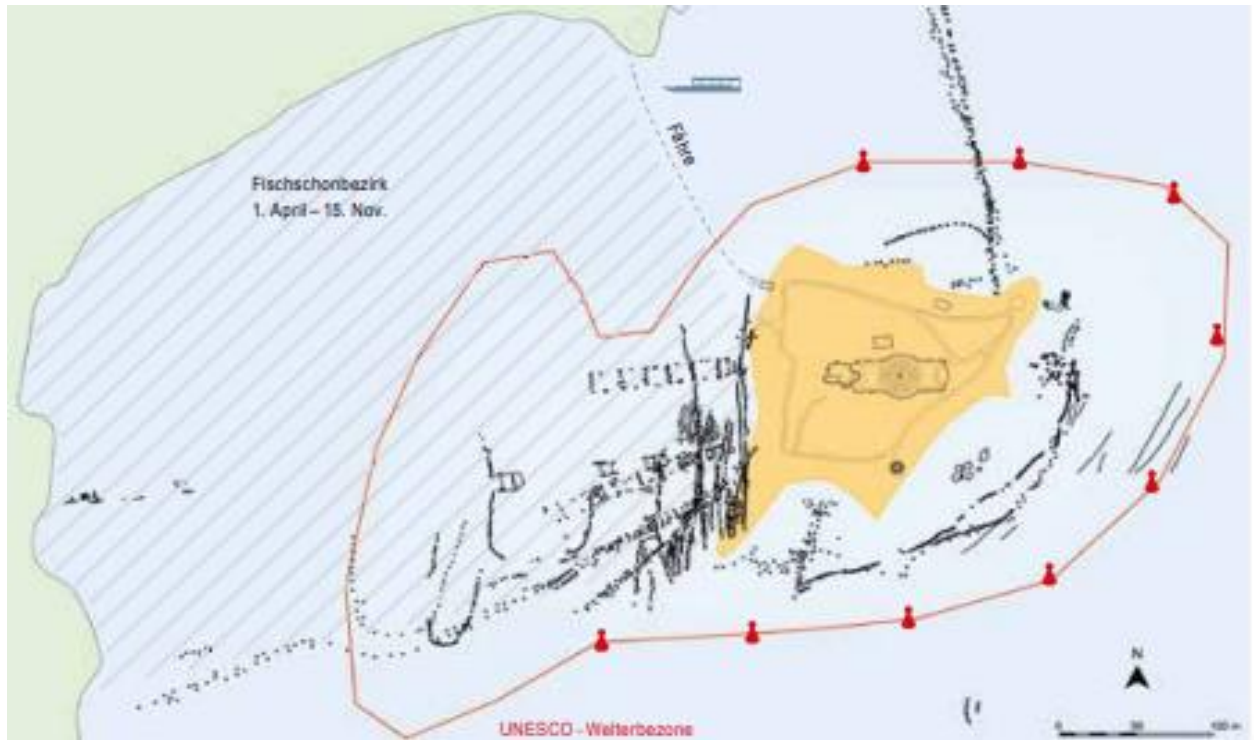
Розробка та вдосконалення правового базису, який чітко визначає права та обов'язки у сфері охорони культурної спадщини. Забезпечення достатніх фінансових ресурсів для проектів з охорони та реставрації об'єктів культурної спадщини. Створення ефективних механізмів управління та моніторингу, які дозволяють ефективно впроваджувати стратегії охорони. Поєднання зусиль держави та громади для спільної участі у процесах збереження та розвитку культурної спадщини. Використання сучасних технологій, включаючи інформаційні системи, для ефективного управління та моніторингу об'єктів спадщини.

Подібний підхід має на меті гарантувати, що держава виконує свою роль як головного керівника та захисника культурної спадщини, сприяючи її збереженню для майбутніх поколінь.

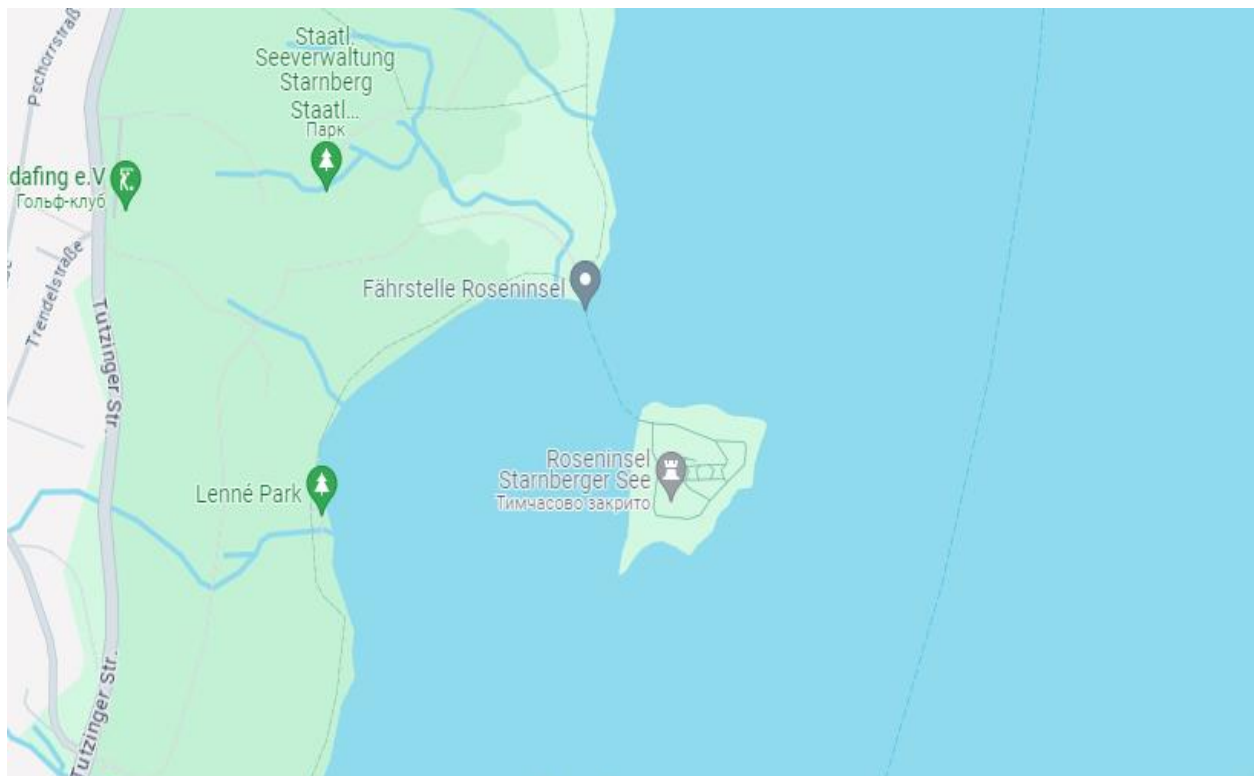
4 Розділ Графічний матеріал

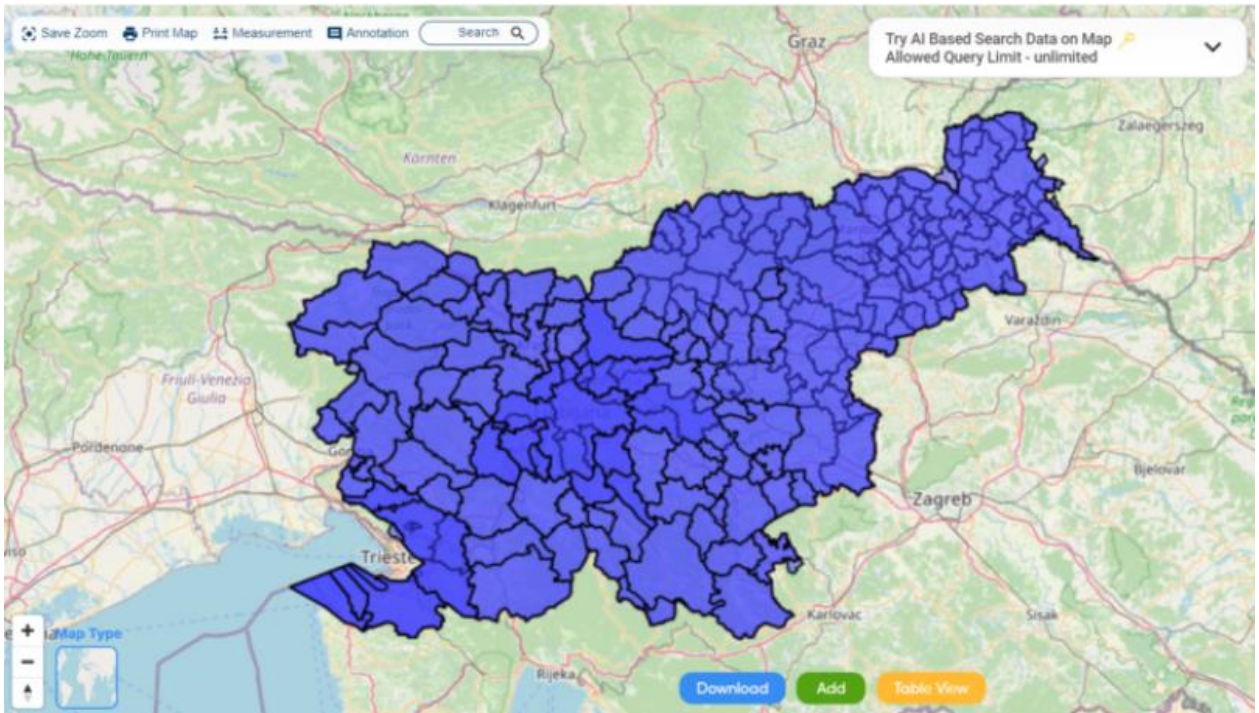
Рис.1.1 Мапа географічних інформаційних систем об'єктів Баварського палацового управління

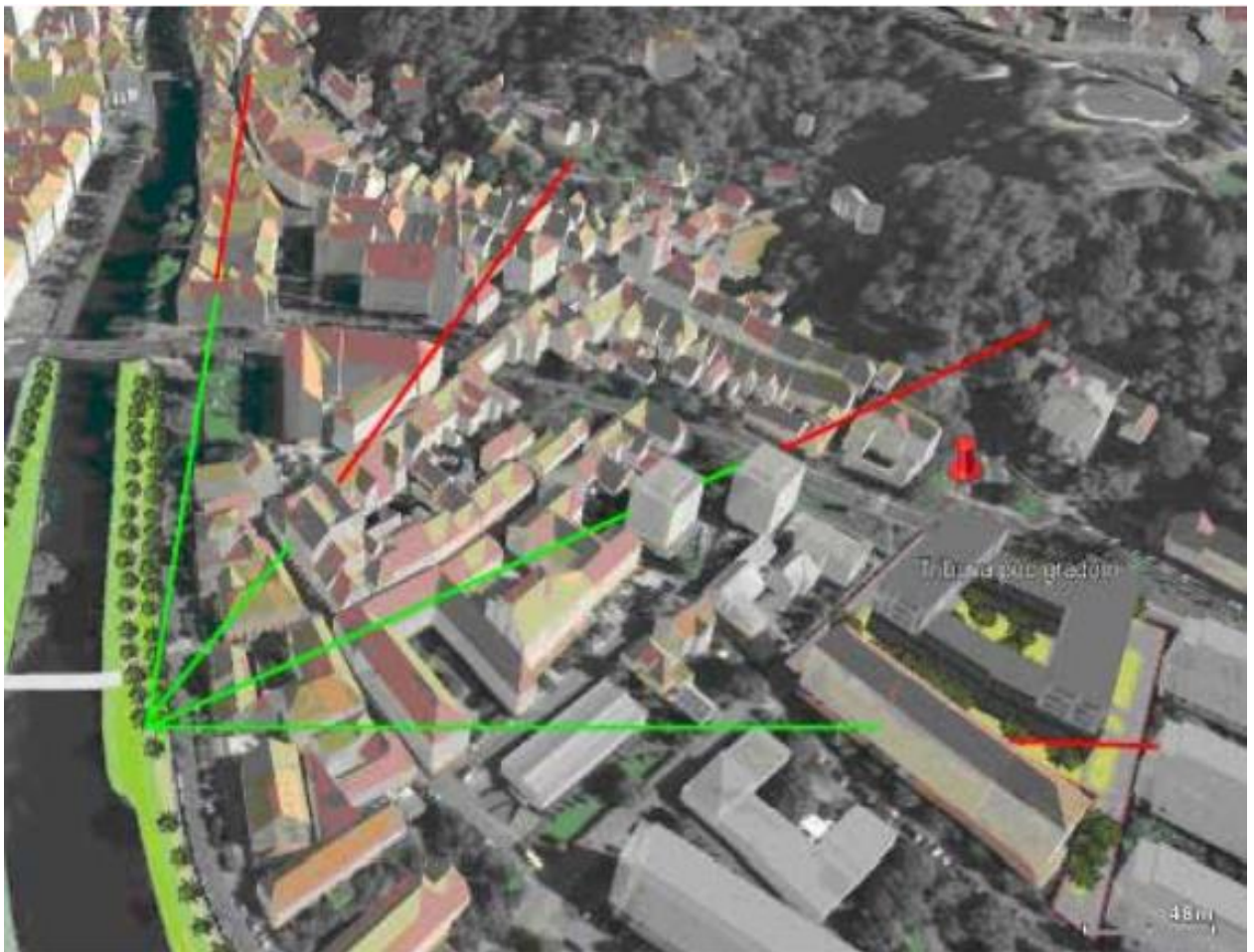
Рис.1.2 Визначення меж охоронної зони ЮНЕСКО навколо Рожевого острова в озері Штарнберг (Німеччина) за допомогою географічних інформаційних систем

Рис.1.3 Зображення Рожевого острова в озері Штарнберг (Німеччина) на звичайних картах

Рис.1.4 Мапа географічних інформаційних систем об'єктів Словенії

Рис.1.5 Визначення меж охоронної зони в місті Любляна (Словенія)

Таб.2.1 Відмінності профільного законодавства України, Німеччини та Словенії

Основні відмінності		Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина	Закон Республіки Словенія «Про будівництво»	Закон України «Про архітектурну діяльність»	Закон України «Про основи містобудування»	Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»
№	1	2	3	4	5	6
1	Основні принципи	Забезпечення безпеки та здоров'я людей, захист довкілля та інтересів споживачів	Захист житлових та інших будівель від пожеж, забезпечення безпеки та здоров'я людей, раціональне використання земельних ресурсів	Регулювання відносин у сфері архітектурної діяльності, створення належних умов для розвитку архітектурного середовища	Регулювання відносин у сфері містобудування та охорони пам'яток архітектури та історії	Регулювання відносин у сфері містобудування та забезпечення сталого розвитку міст і населених пунктів
2	Призначення закону	Регулювання питань будівництва та забезпечення безпеки в будівельній галузі	Регулювання питань будівництва та забезпечення безпеки в будівельній галузі	Регулювання архітектурної діяльності та забезпечення безпеки в будівельній галузі	Регулювання містобудівної діяльності та забезпечення раціонального розміщення забудови	Регулювання містобудівної діяльності та забезпечення раціонального розміщення забудови
3	Визначення повноважень	Повноваження федеральних та місцевих органів у сфері будівництва та забезпечення безпеки	Повноваження державних органів у сфері будівництва та забезпечення безпеки	Повноваження державних органів у сфері архітектурної діяльності та забезпечення безпеки	Повноваження державних органів у сфері містобудування та забезпечення раціонального розміщення забудови	Повноваження державних органів у сфері містобудування та забезпечення раціонального розміщення забудови
4	Діяльність яку регулює	Регулює будівельну діяльність на території Федеративної Республіки Німеччина	Регулює будівельну діяльність на території Республіки Словенія	Регулює архітектурну діяльність на території України	Регулює містобудівну діяльність на території України	Регулює містобудівну діяльність на території України
5	Мета	Регулювання будівельної діяльності з метою захисту громадських інтересів та довкілля	Регулювання будівельної діяльності з метою захисту життя, здоров'я, майна та довкілля	Регулювання архітектурної діяльності з метою захисту культурної спадщини та інших громадських інтересів	Регулювання містобудівної діяльності з метою забезпечення належних умов для життя і діяльності людини та розвитку населених пунктів	Регулювання містобудівної діяльності з метою забезпечення ефективного використання території та розвитку населених пунктів

Таб.2.2 Порівняння профільного законодавства щодо забезпечення охорони культурної спадщини України, Німеччини та Словенії

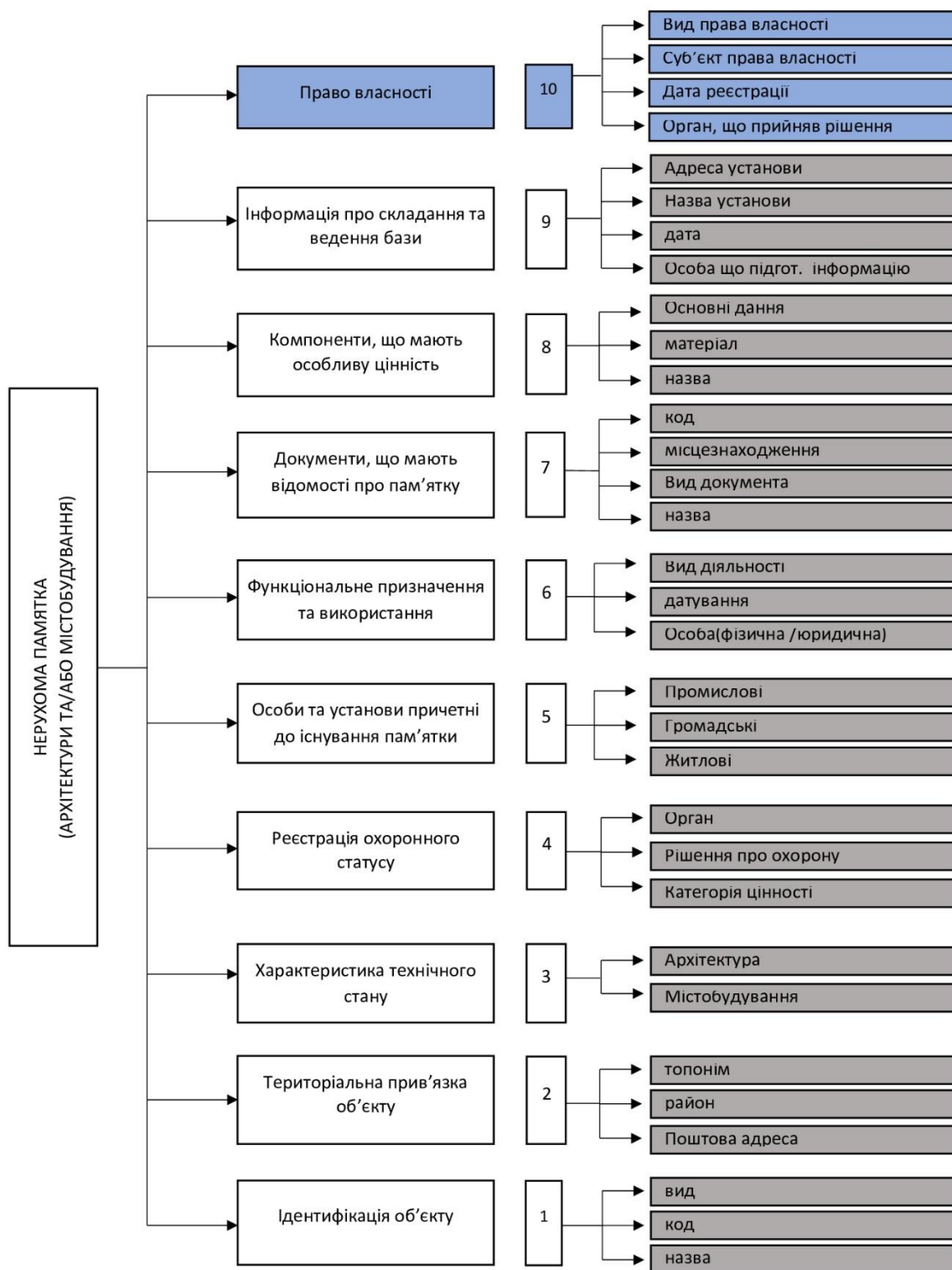
Країна	Німеччина	Словенія	Україна	
Методи охорони культурної спадщини	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»	Закон України «Про охорону археологічної спадщини»	Закон України «Про охорону культурної спадщини»
Реєстрація культурних пам'яток	Так § 7 ч. 1	Так Ст. 3 ч. 4	Так Ст. 6. Абз. 7	Так Ст. 13 ч 1
Оголошення культурних пам'яток	Так § 17 ч. 1	Так Ст. 13. ч 1	Так Ст. 1 абз 6	Так Ст. 6 абз 3
Управління культурними пам'ятками	Так § 2 ч.1 п. 11	Так Ст. 59 ч 1	Так Ст. 4 абз. 1	Так Ст. 3 абз. 1
Фінансування охорони	Так § 6 ч.1 п. 3	Так Ст. 1 ч. 1 п 42	Так Ст. 20 ч. 1	Так Ст. 1 абз 7
Надання дозволів на роботи	Так § 60 ч. 1	Так Ст. 28 ч. 1	Так Ст. 71 абз. 1	Так Ст.5 ч. 17
Моніторинг збереження культурної спадщини	Так § 61 ч. 1 п. 2	Так Ст. 60 ч. 3 п.5	Ні	Так Ст. 5 ч. 52
Консервація та реставрація	Так § 18 ч. 1	Так Ст. 29 ч. 7, 12	Так Ст.1 абз. 9	Так Ст. 5 ч. 13

Таб.2.3 Порівняння характеристик законодавства щодо охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Німеччині, Словенії та Україні.

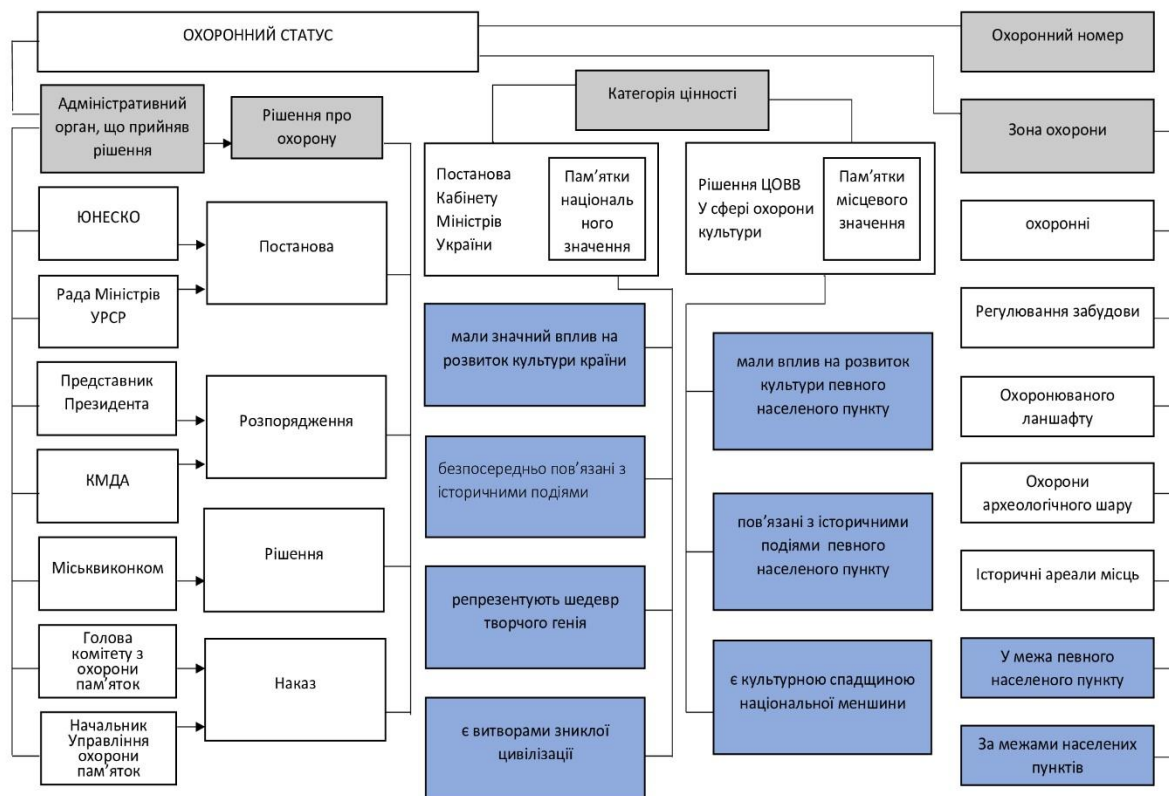
Країна	Німеччина	Словенія	Україна
Характеристика	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»	Закон України «Про охорону археологічної спадщини»
Рівень визначення меж зон охорони	На рівні конкретних об'єктів культурної спадщини	На рівні конкретних об'єктів культурної спадщини	На рівні категорій пам'яток
Деталізація категорій зон охорони	Менше деталей, основні категорії: зона навколо об'єкту та зона, що охоплює поблизу знаходження пам'ятки	Менше деталей, основні категорії: зона безпосередньої охорони та зона з історичним контекстом	Більше деталей, основні категорії: зона безпосередньої охорони, зона історико-культурного середовища, зона науково-дослідницької роботи, зона відновлення та ін.
Особливості визначення меж зон охорони	Визначення меж зон охорони здійснюється із залученням експертів з питань культурної спадщини та місцевих органів влади	Межі зон охорони визначаються на підставі наукових досліджень та консультацій з місцевими громадами та експертами	Визначення меж зон охорони проводиться на підставі затвердженого Положення про затвердження меж зон охорони пам'яток культури та історії міст або сіл
Право власності в межах зон охорони	Законодавство передбачає право власників на здійснення реконструкції та реставрації, але з урахуванням вимог збереження культурної спадщини	Власники можуть робити будь-які зміни на своїй власності в межах зони безпосередньої охорони, але з мінімальним впливом на саму пам'ятку	Законодавство встановлює обмеження щодо прав власності, які можуть бути здійснені в зонах охорони, включаючи дозвіл на будівництво та реконструкцію
Заборона будівництва в межах зон охорони	Визначені зони охорони не передбачають повної заборони будівництва, але встановлюються обмеження та вимоги щодо збереження культурної спадщини	В зоні безпосередньої охорони повністю забороняється будівництво, в зоні історичного контексту допускається будівництво з мінімальним впливом на пам'ятку	Законодавство встановлює повну заборону будівництва на території зони безпосередньої охорони
Відповідальність за порушення законодавства	За порушення законодавства передбачені штрафні санкції, а також можливість конфіскації майна та інші відшкодувальні заходи	Законодавство передбачає штрафні санкції та інші відшкодувальні заходи, а також можливість скаргу до суду на рішення органів влади щодо зон охорони	Законодавство передбачає відповідальність за порушення вимог з охорони пам'яток культурної спадщини, але не передбачає конкретних штрафних санкцій та відшкодувальних заходів

Таб.2.4 Порівняння методів охорони пам'яток культурної спадщини в Німеччині, Словенії та Україні.

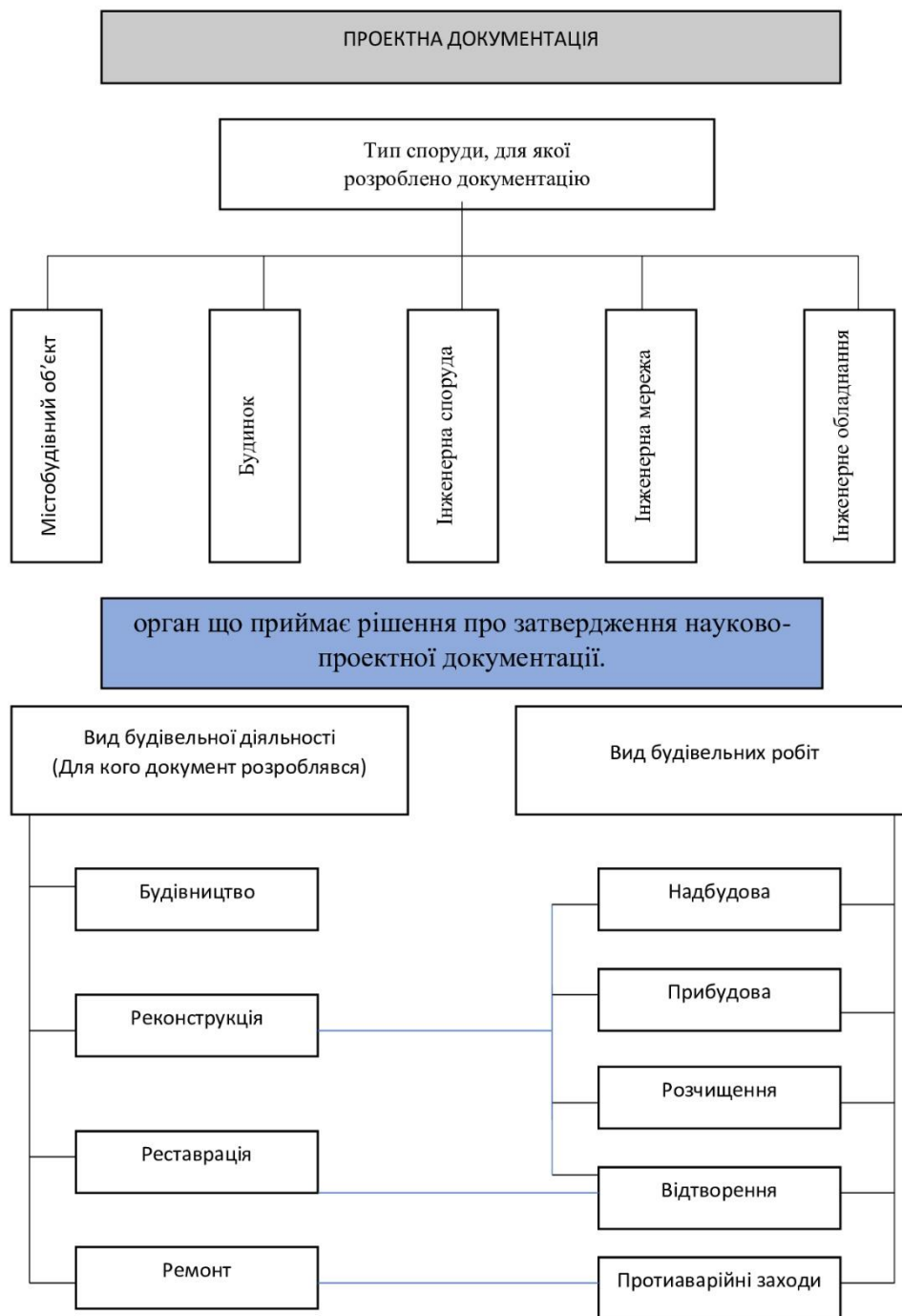
Країна	Німеччина	Словенія	Україна	
Методи охорони культурної спадщини	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей»	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини»	Закон України «Про охорону археологічної спадщини»	Закон України «Про охорону культурної спадщини»
Державна охорона	Здійснюється органами захисту культурної спадщини, які діють на місцевому рівні	Здійснюється державними органами і моніториться Службою охорону культурної спадщини	Здійснюється державними органами	Здійснюється державними органами
Інвентаризація	Проводиться щодо всіх видів культурної спадщини	Проводиться щодо всіх видів культурної спадщини	Проводиться щодо археологічних пам'яток	Проводиться щодо всіх видів культурної спадщини
Реєстрація	Ведеться Єдиний національний реєстр культурних цінностей	Ведеться єдиний Державний реєстр культурної спадщини	Ведеться єдиний Державний реєстр археологічних пам'яток	Ведеться єдиний Державний реєстр культурної спадщини
Правовий захист	Забороняється руйнування та пошкодження культурної спадщини	Забороняється руйнування та пошкодження культурної спадщини	Забороняється руйнування та пошкодження археологічних пам'яток	Забороняється руйнування та пошкодження культурної спадщини
Захист та консервація об'єктів культурної спадщини	Захист культурних цінностей через консервацію та реставрація	Захист об'єктів культурної спадщини через реєстрацію, консервацію, відновлення та реставрацію	Захист археологічних пам'яток через запобігання пошкодженням та збереженням знайдених артефактів	Захист об'єктів культурної спадщини через їх реєстрацію, збереження, реставрацію та відновлення
Огляд та реєстрація об'єктів культурної спадщини	Огляд та інвентаризація культурних цінностей	Огляд та інвентаризація об'єктів культурної спадщини, що входять до національного реєстру культурної спадщини	Огляд археологічних пам'яток та внесення до Державного реєстру археологічних пам'яток України	Огляд об'єктів культурної спадщини та внесення до Державного реєстру культурної спадщини

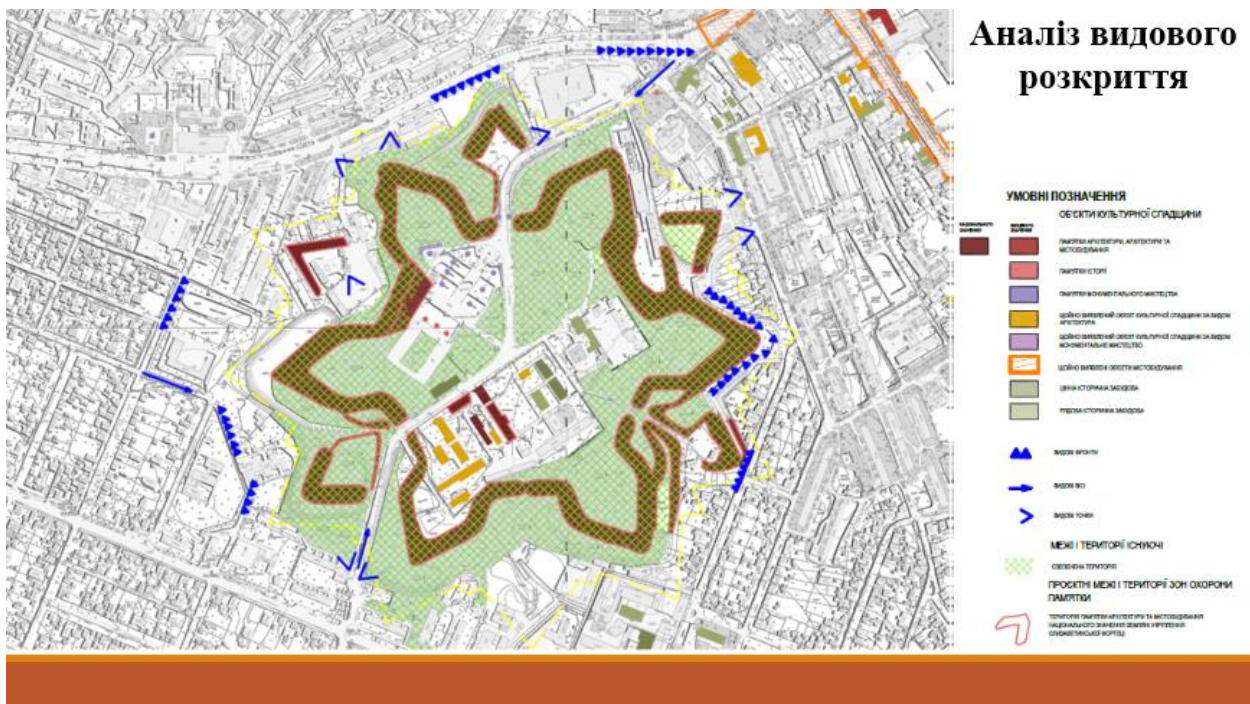
Рис.3.1 Типологічні блоки інфологічної моделі нерухомих пам'яток (оновлені)

Рис.3.2 Схе́ма елементів та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Охоронний статус»(оновлений)

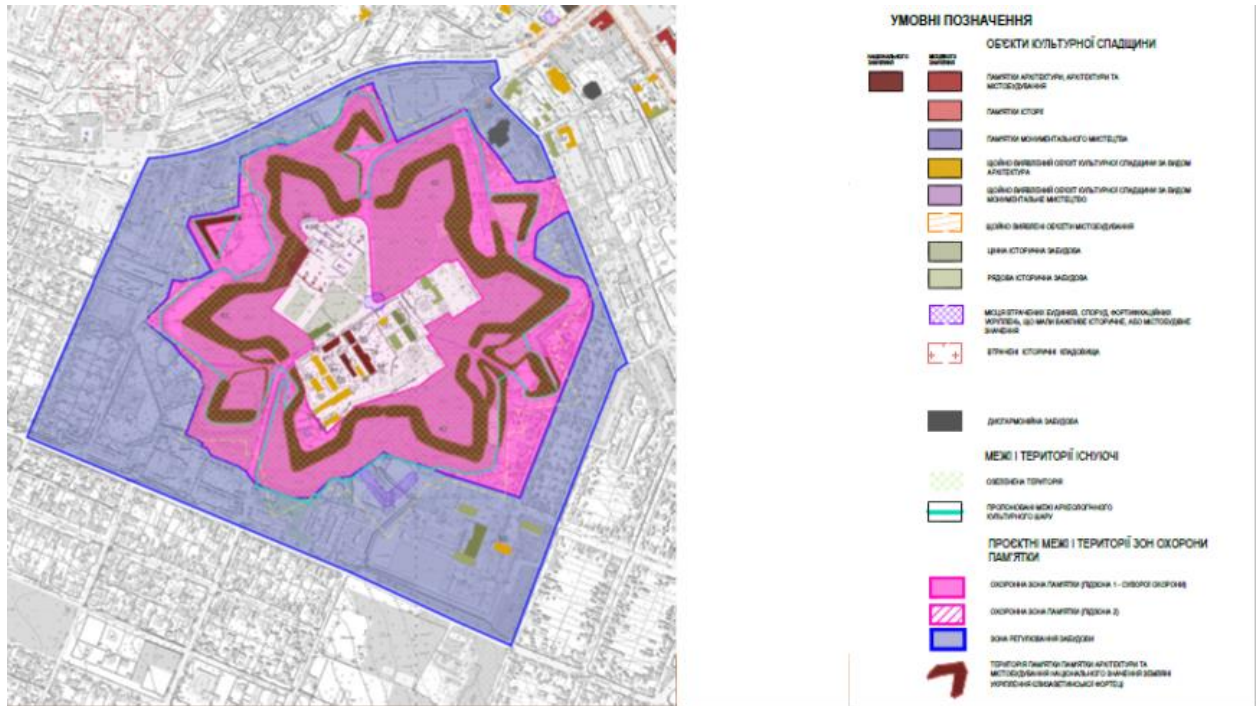
Рис.3.3 Складові елементи та структурні взаємозв'язки інформаційного блоку «Проектна документація» (Оновлений).

Рис.3.4 Аналіз видового покриття «Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький

Рис.3.5 Природно-ландшафтна оцінка території «Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький

Рис.3.6 Об'єкти культурної спадщини «Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький

Висновки

I. Отже, усі три країни активно працюють над збереженням культурної спадщини, однак їхні законодавства мають різні підходи до реалізації цього завдання.

Законодавство кожної країни містить свої особливості, проте загальний підхід до охорони культурної спадщини відображається відповідними законами та нормативно-правовими актами. Порівнюючи законодавство Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Словенія та України, ми можемо зробити висновок, що у кожній країні великий акцент приділяється охороні культурної спадщини та її збереженню для майбутніх поколінь. Однак, різниця в законодавстві полягає у рівні деталізації та визначенні органів, які відповідають за реалізацію заходів з охорони культурної спадщини. Крім того, у кожній країні є свої власні традиції та історичні обставини, які відображаються в законодавстві. У зв'язку з цим, краще вивчати національне законодавство та використовувати його при реалізації заходів з охорони культурної спадщини.

З нашої точки зору покращення законодавства повинно бути спрямоване на забезпечення кращої охорони культурної спадщини та підвищення рівня безпеки будівельних конструкцій. Внесення змін в законодавство передбачатиме:

1. Забезпечення більш ефективного механізму контролю за додержанням вимог законодавства в будівельній галузі та захистом культурної спадщини.

2. Посилення відповідальності за порушення вимог законодавства в галузі будівництва та зниження ризику виникнення аварій на будівлях.

3. Розробка більш детальних технічних вимог та стандартів для будівельних конструкцій та систем, які забезпечать безпеку життя та здоров'я людей.

4. Забезпечення більш прозорого та ефективного механізму забезпечення дозволів на будівництво та здійснення контролю за додержанням вимог законодавства в галузі будівництва.

5. Забезпечення відповідного фінансування для реалізації законодавчих вимог та забезпечення ефективної охорони культурної спадщини.

Інформаційне забезпечення культурної спадщини повинно включати комплексні дані, що охоплюють ідентифікацію об'єктів, їх розташування, технічний стан, охоронний статус, функціональне використання, учасників та документацію. Важливо додати інформацію про право власності. Це забезпечить повноту та актуальність даних, сприяючи ефективному управлінню та збереженню культурної спадщини.

Структуризація інформації про пам'ятки містобудування та архітектури. «Структуризація інформації та інтеграція культурної спадщини в планувальні документи вимагає ефективного управління та надійності даних. Директива INSPIRE[40]» сприяє стандартизації та обміну просторовою інформацією, включаючи культурну спадщину. Розроблені країнами системи інвентаризації, такі як Німеччина та Словенія, вказують на важливість комп'ютеризації та інтеграції різних даних. Проекти, наприклад, характеристики історичного ландшафту, демонструють потенційні моделі для подальшого розвитку, враховуючи специфіку та цінність культурної спадщини.

Упровадження географічної інформаційної системи в інформаційну систему культурної спадщини сприяє поєднанню та аналізу об'єктів за їхньою просторовою локалізацією. Географічні інформаційні системи технології дозволяють не лише збирати та узагальнювати дані про об'єкти культурної спадщини, але і візуалізувати просторові зв'язки, оптимізувати ресурси для охорони, а також забезпечувати ефективне планування та управління зонами охорони.

II. Відповідно до загально визнаної класифікації «за видами нерухомі пам'ятки розподіляються на: археологічні; історичні; об'єкти монументального мистецтва; об'єкти архітектури; об'єкти містобудування; об'єкти садово-паркового мистецтва; ландшафтні; об'єкти науки і техніки [8]».

Відповідно до загально визнаної класифікації «за типами об'єкти культурної спадщини поділяються на: споруди (витвори), комплекси (ансамблі), визначні місця [8]».

Крім того, відповідним Законом України передбачена також класифікація «за категоріями, де Закон визначає дві категорії пам'яток: національного і місцевого значення [8]». Проте «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини вводить таку категорію, як всесвітня спадщина [12]».

Всі пам'ятки мають зони охорони, а відповідно й всі зони охорони мають свої межі. Так в Україні до зон охорони пам'яток архітектури та містобудування належать:

1. охоронна зона;
2. зона регулювання забудови;
3. зона охоронюваного ландшафту.

«Охоронна зона – це територія, що виділяється для збереження найближчого середовища пам'ятки, головним чи суттєвим елементом якого вона є, а також для створення оптимальних умов огляду пам'ятки, забезпечення належного її функціонування, охорони від вібрацій, забруднень, затоплення, підтоплення та інших негативних техногенних і природних впливів[15]». Охоронна зона – це прилегла до території пам'ятки (в тому числі пам'ятки, внесеної до Списку всесвітньої спадщини) територія, що визначається в установленому законодавством порядку[14]».

Зона регулювання забудови - забудована чи призначена під забудову територія за межами охоронної зони, на яку поширюється композиційно-видовий вплив пам'ятки. Ця зона призначена для збереження особливостей візуального сприйняття пам'ятки, її активної ролі в композиції і пейзажі

населеного місця. Вона виконує функції буферної, перехідної та синтезуючої зони у взаємодії пам'ятки з новими об'єктами довкілля.

«Зона охоронюваного ландшафту - природна чи переважно природна з розосередженою іншою традиційною забудовою територія за межами охоронної зони, з якою пам'ятка має активний візуальний зв'язок. Вона визначається для збереження і реабілітації природних територій та утворень, які є характерним історичним середовищем пам'ятки і відіграють важливу роль в образі населеного місця або окремому пейзажі, що містить пам'ятку[15]».

Таким чином, можна дійти висновку, що кожна із зазначених вище зон із визначенням меж містить містобудівні та правові аспекти, такі як:

1. Містобудівні аспекти

1.1. Містобудівні аспекти визначення охоронної зони включають у себе розробку оптимальної організації території для збереження найближчого середовища нерухомої пам'ятки культурної спадщини. Це охоплює створення умов для найкращого огляду пам'ятки, а також забезпечення її належного функціонування. Містобудівні аспекти також враховуються при розташуванні об'єктів та інфраструктури, спрямованих на забезпечення ефективності та збереження культурної спадщини.

1.2. Містобудівні аспекти для зони регулювання забудови охоплюють планування та організацію забудованої чи призначеної під забудову території за межами охоронної зони. Ці аспекти включають у себе розміщення нових об'єктів та інфраструктури з урахуванням композиційно-видового впливу пам'ятки культурної спадщини. Мета полягає в збереженні особливостей візуального сприйняття пам'ятки та її активної ролі в композиції та пейзажі населеного місця.

1.3. Містобудівні аспекти для зони охоронюваного ландшафту включають планування та організацію території, яка є природною або переважно природною з розосередженою традиційною забудовою. Ці аспекти враховують активний візуальний зв'язок пам'ятки культурної спадщини з

оточуючим природним ландшафтом та традиційною забудовою. Мета полягає в збереженні та реабілітації природних територій, які мають історичне значення та важливу роль у формуванні образу населеного місця чи окремого пейзажу.

2. Правові аспекти

2.1. Правові аспекти охоронної зони визначаються законодавством, що регулює охорону культурної спадщини. Це включає в себе створення нормативів та стандартів для визначення та регулювання охоронної зони. Правові норми мають на меті захист від вібрацій, забруднень, затоплення, підтоплення та інших негативних техногенних і природних впливів на об'єкт культурної спадщини. Вони також визначають правила використання та будівництва в охоронній зоні з метою забезпечення належного збереження та управління об'єктом.

2.2. Правові аспекти зони регулювання забудови визначаються відповідним законодавством та нормативами, які визначають правила забудови та використання цієї території. Законодавство визначає компетентність щодо збереження візуального сприйняття пам'ятки, а також регламентує функції буферної, перехідної та синтезуючої зони. Ці аспекти спрямовані на створення оптимальних умов для взаємодії пам'ятки з новими об'єктами довкілля та забезпечення збереження її важливого місця у вигляді населеного місця.

2.3. Правові аспекти зони охоронюваного ландшафту визначаються відповідним законодавством та нормативами, які визначають правила збереження та використання цієї території. Законодавство регламентує функції зони, спрямовані на збереження і реабілітацію природних територій та утворень, які є характерним історичним середовищем пам'ятки. Ці аспекти орієнтовані на збереження важливих елементів природи та культурної спадщини, які взаємодіють у формуванні образу населеного місця чи окремого пейзажу.

3. Порівняльний аналіз міжнародного досвіду, зокрема в Німеччині та Словенії, може надати цінних висновків та підходів для адаптації в Україні. Зрозуміння цих аспектів сприятиме сталому розвитку міст та збереженню культурної спадщини для наступних поколінь.

Результати дослідження увійшли до науково-дослідної роботи «Містобудівні та правові аспекти визначення меж зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини (на прикладі Словенії та Німеччини)» з № держреєстрації: 0123U104948 в системі НДДКР on-line Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації, а також представлені та апробовані в результаті участі у науково-практичних, в тому числі міжнародних, конференціях та форумах та наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження в публікаціях, опублікованих у фахових виданнях та виступах на наукових конференціях за темою:

1. Доповідь на тему «Порівняльний аналіз нормативно-правових актів у сфері охорони культурної спадщини України та країн Європейського союзу (Німеччина, Чехія, Польща). Конференція УНК ІКОМОС «Всесвітня спадщина в Україні» що проводилась 12 квітня 2023 року. Доповідачі О. Сердюк, О. Сингаївська, С.Козак, А.Гузєєв.

2. Сингаївська О., Гузєєв А. Правові аспекти охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського Союзу (на прикладі Німеччини та Словенії). Урбаністичний форум. Зб. наук. пр. За мат. міжнародних наукових конференцій «Просторове планування» (28 квітня 2023 р.) та «Будівельне право» (5 травня 2023 р.). В 2-х ч. Київ–Тернопіль : КНУБА, «Бескиди», 2023. Частина 1. С. 19-23[45].

3. Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «BUILD-MASTER-CLASS-2023» 30.11.2023 в Київському національному університеті будівництва і архітектури - Україна, Київ, просп. Повітрофлотський, 31 у доповіді «Визначення зон охорони пам'ятки архітектури «Земляні укріплення Єлизаветинської фортеці в м. Кропивницький». О.Сингаївська, С.Козак, А.Гузєєв.

Список використаної літератури

Джерела	№	Посилання
Закони	1.	Будівельний кодекс Федеративної Республіки Німеччина Режим доступу: https://www.gesetze-im-internet.de/bbaug/index.html Дата звернення 09.02.2023
	2.	Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (переглянута) (ETS N 143) Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_150#Text Дата звернення 09.02.2023
	3.	Закон Республіки Словенія «Про Будівництво» Режим доступу: http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8244 Дата звернення 09.02.2023
	4.	Закон Республіки Словенія «Про охорону культурної спадщини» Режим доступу: http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144 Дата звернення 09.02.2023
	5.	Закон України «Про архітектурну діяльність» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text Дата звернення 09.02.2023
	6.	Закон України «Про основи містобудування» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text Дата звернення 09.02.2023
	7.	Закон України «Про охорону археологічної спадщини» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text Дата звернення 09.02.2023
	8.	Закон України «Про охорону культурної спадщини» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text Дата звернення 09.02.2023
	9.	Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text Дата звернення 09.02.2023
	10.	Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист культурних цінностей» Режим доступу: https://www.gesetze-im-internet.de/kgsg/ Дата звернення 09.02.2023
	11.	Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_226#Text Дата звернення 09.02.2023
	12.	Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text Дата звернення 09.02.2023

	13.	Конституція України Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text Дата звернення 09.02.2023
Нормативні документи	14.	ДБН Б.2.2-12:2019 Планування і забудова територій Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/B2212-IB.pdf Дата звернення 09.02.2023
	15.	ДБН Б.2.2-2-2008 Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження науково-проектної документації щодо визначення меж та режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua/wpcontent/uploads/2016/04/22_2_2008.pdf Дата звернення 09.02.2023
	16.	Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245358162&cat_id=244993460 Дата звернення 09.02.2023
	17.	Наказ Міністерства культури України № 122 від 17.02.2012 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення історико-містобудівних обґрунтувань» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0122734-12#n9 Дата звернення 09.02.2023
	18.	Постанова КМУ № 926 від 01 вересня 2021 р. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-rozroblennya-onovlennya-vnesennya-zmin-ta-zatverdzhennya-mistobudivnoyi-dokumentaciyi-926-010921 Дата звернення 09.02.2023
Науково-дослідні роботи, дисертації	19.	Державно-правове регулювання відносин у сфері охорони культурної спадщини: Усенко О. В. / дис. . канд. юрид. наук : 12.00.07; Нац. акад. внутр. справ. К., 2011. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%A5819%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29134%24 Дата звернення 09.02.2023
	20.	Принципи та методи визначення зон охорони пам'яток культурної спадщини на території України на прикладі: пам'ятки архітектури

	та містобудування національного значення «Земляні укріплення Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький./ Козак С.А./ Режим доступу https://www.knuba.edu.ua/wpcontent/uploads/2023/09/martynenko.pdf Дата звернення 09.02.2023
21.	Концептуально-правові засади використання земель для містобудівних потреб: Ріпенко А. І. / дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.06 ; Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". – Одеса, 2020. Режим доступу: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13797?locale-attribute=en Дата звернення 09.02.2023
22.	Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / Кот С.І. (відповідальний редактор), Денисенко Г.Г., Івакін Г.Ю., Катаргіна Т.І., Ковпаненко Н.Г., Скрипник П.І., Тимофієнко В.І., Титова О.М., Федорова Л.Д. — К.: Інститут історії України, 2015. — 486 с. Режим доступу: http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7701-4/978-966-02-7701-4.pdf Дата звернення 09.02.2023
23.	Охорона культурної спадщини в Україні: історико- й теоретико-правове дослідження : Мазур Т.В. / дис. ... д-ра юрид. наук 12.00.01; НАВС МВС України, Київ, 2021 Режим доступу: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18317/1/dysert_mazur.pdf Дата звернення 09.02.2023
24.	Сингаївська О.І. Інформаційна система бази даних кадастру пам'яток народної архітектури – найважливіша стратегічна складова збереження культурної спадщини. Музей простонеба в соціокультурному просторі. Матеріали Міжнародної наукової конференції , присвяченої 50-річчю заснування Національного музею народної архітектури та побуту України. Збірник доповідей. Редакційна колегія: Павлюк С.П., Повякель О.Т., та інші. – К.: Видавничий дім журналу «Пам'ятки України», 2019. – 512с. С. 364-373.
25.	Сингаївська О.І., Дьомін М.М., Міщенко О.Д. Методичне забезпечення інформаційної системи кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини (на прикладі міста Києва) . Авторське свідоцтво. Державний департамент інтелектуальної власності; - Свідоцтво № 7544. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2003. - 89с.
26.	Сингаївська О.І., Дьомін М.М., Міщенко О.Д. Методичне забезпечення інформаційної системи кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини (на прикладі міста Києва) . Авторське свідоцтво. Державний департамент інтелектуальної власності; - Свідоцтво № 7544. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2003. - 89с.

	27.	НДР "Історико-архітектурний та історико-містобудівний опорні плани міста Києва". НДІТІАМ, 2002. Реєстр. № ІК 0202U006493. Реєстр. НДІТІАМ № 2121, 2158, 2159, 2160 (Дьомін М.М., Сингаївська О.І. (відповідальний вик.), Водзинський Є.Є., Мардер А.П. та інші)
	28.	НДР "Створення та ведення системи міського кадастру в м. Києві. 1 етап. Методичні рекомендації та програмне забезпечення створення та ведення інформаційної системи обліку та пошуку нерухомих пам'яток містобудування та архітектури для м. Києва". НДІТІАМ, 2002, Договір № 43\01. Реєстр. № ОК 0202U006664. Реєстр. НДІТІАМ № 2204, 2204(a), 2206, 2207, 2208, 2209. (Дьомін М.М., Сингаївська О.І. (відповідальний вик.), Заєва О.В., Кепич О.Г. та інші
	29.	НДР "Розробка Комплексної програми паспортизації пам'ятників історії та культури Луганської області". НДІТІАМ, 2001, Договір № 53 / 01. (Дьомін Н.М., Сингаївська О.І. (відповідальний вик.), Мардер А.П.)
Монографії , підручники, статті	30.	Архітектурна спадщина України: пам'яткоохоронний аспект: монографія / Леонід Прибега. — К.: Інститут культурології НАМ України, 2015. — Бібліогр.: 237 с. Режим доступу: https://icr.org.ua/vydannya/knygy/arhitekturna-spadshhyna-ukrayiny-pam-yatkoohoronnyj-aspekt/ Дата звернення 09.02.2023
	31.	Державне управління охороною культурної спадщини в Україні: стан і перспективи розвитку./ Холодок В. Д. / Державне будівництво. 2011. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_49 Дата звернення 09.02.2023
	32.	До питання виявлення, дослідження, збереження та використання ландшафтних об'єктів культурної спадщини / А. І. Звіряка // Праці Центру пам'яткознавства. - 2014. - Вип. 26. - С. 25-39. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Рсп_2014_26_5 Дата звернення 09.02.2023
	33.	Законодавче забезпечення охорони культурної спадщини та шляхи його вдосконалення в Україні./ Мищак І. М. / Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2013. № 3. С. 31–37 Режим доступу: https://instzak.com/index.php/journal/article/download/832/829/ Дата звернення 09.02.2023
	34.	Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. – Чернігів: ВАТ «РВК «Деснянська правда», 2011 – 796 с. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004406 Дата звернення 09.02.2023

	<p>35. Історико-містобудівні дослідження виявлення та охорони ландшафтних пам'яток / А. І. Звіряка // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. - 2015. - Вип. 39. - С. 53-67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2015_39_9 Дата звернення 09.02.2023</p>
	<p>36. Ландшафтні об'єкти культурної спадщини. Вітчизняний та міжнародний досвід визначення та збереження / А.І. Звіряка // Сіверщина в історії України: Зб. наук. пр. — К.: Глухів, 2013. — Вип. 6. — С. 25-27. — Бібліогр.: 21 назв. — укр. Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/74786 Дата звернення 09.02.2023</p>
	<p>37. Основи пам'ятокознавства: [монографія] / [Гаврилук О. Н. та ін.] ; під заг. ред. д-ра техн. наук, проф. Гріффена Л. О., канд. іст. наук, доц. Титової О. М. ; Центр пам'ятокознавства Нац. акад. наук України і Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. К. : Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК, 2012. 379 с. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?P21DBN=EC&I21DBN=EC_PRINT&S21FMT=fullw_print&C21COM=F&Z21MFN=609648 Дата звернення 09.02.2023</p>
	<p>38. Право культурної спадщини України. Кудерська Н. І. Загальна частина: підручник / Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. Київ : НАКККіМ, 2014. 258 с Режим доступу: http://dnabb.org/modules.php?name=Pages&go=page&pid=827 Дата звернення 09.02.2023</p>
	<p>39. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць. / Вечерський В.В. / – К.: НДІТІАМ, 2003. – 560 с. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/item/0010497 Дата звернення 09.02.2023</p>
	<p>40. INTERNATIONAL legal standards for heritage protection in a period of economic recession and tools for safeguarding protection standards / [editors Marko Stokin, Sonja Ifko ; English translation Amidias ... et al.]. - Ljubljana : ICOMOS/SI International Council on Monuments and Sites, Združenje za ohranjanje spomenikov in spomeniških območij, 2018. - (Monographic publications of ICOMOS Slovenia ; 01)</p>
Фахові видання	<p>41. Сингаївська О.І. Питання розробки методичних рекомендацій та забезпечення створення та ведення інформаційної системи обліку та пошуку нерухомих пам'яток архітектури та містобудування. Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. Збірник / Відпов. Ред. М. М. Осетрін.- К., КНУБА, 2001.- Вип. 9. – 332 с. (укр. Та рос. Мовами). Стор. 251-259.</p>

	<p>42. Сингаївська О.І. Структура інформаційного забезпечення кадастру нерухомих пам'яток культурної спадщини міста Києва. Теорія та історія архітектури і містобудування: Збірник наукових праць ДНДІТІАМ / Редкол.: М Дьомін, А. Мардер, А. Пучков та ін..- К.: НДІТІАМ, 2002. – Вип. 5. 436 с. Стор. 322-327.</p>
	<p>43. Сингаївська О.І., Топал С.С. Історико-архітектурні аспекти організації міста. Сучасні проблеми архітектури і містобудування, Наук.-техн. збірник. – К., КНУБА, 2022. - вип. 62. - С. 194-202.</p>
	<p>44. Bildung und Kultur Spartenbericht Baukultur, Statistisches Bundesamt, Spartenbericht Baukultur, Denkmalschutz und Denkmalpflege, 2018</p> <p>45. «Просторове планування» (28 квітня 2023 р.) та «Будівельне право» (5 травня 2023 р.). В 2-х ч. Київ–Тернопіль : КНУБА, «Бескиди», 2023. Частина 1. С. 19-23.</p>